

מחקר הערכה

עמותת יצירה התפתחותית

מנחה : דר' יאיר זיו

מגיש : רז קליין

ת.ז. 034301150

המחלקה ליעוץ והתפתחות האדם

הפקולטה לחינוך

אוניברסיטת חיפה

מבנה העבודה

1. מבוא

a. התערבות חינוכית בגיל הרך

b. אודות העמותה

c. ילדים בסיכון

d. רקע תיאורטי רלוונטי

e. ניתוח איכותני

2. שיטה

a. משתתפים

b. כלי המחקר

c. מהלך המחקר

3. תוצאות

a. תיאור המבנה של התוכנית – קהל היעד

i. תנאי קבלה

ii. הבחירה בגיל הינקות

b. תפיסת התוכנית, ניהול התוכנית

i. "התוכנית הרומנטית"

1. תחושת שליחות, חלוציות

ii. חקר אינטואיטיבי, בנייה תוך כדי תנועה

iii. עבודת הצוות בתוכנית

1. ישיבות צוות

2. למידה הדדית

3. "הכל קשור"

a. הגעה מדיסציפלינות שונות

iv. מקורות מימון

c. תהליכי העבודה

i. התוכנית כמסגרת מארגנת

1. מסגרת מאבחת

2. מסגרת מכוונת

- .ii התאמת התוכנית לילד
 - .iii קושי הנובע ממאפייני המשפחות
 - .iv זמינות הצוות לילד ולמשפחה
 - 1. לתת מעבר
 - d. העצמה
 - i. יצירת בסיס בטוח להורה
 - 1. קשר הורה מנחה
 - 2. אידיאליזציה של המנחה
 - .ii מודלינג לשיתוף פעולה
 - .iii קשר מנחה ילד
 - .iv קשר הורה ילד
 - 1. הנאה
 - 2. גאווה "מקדימה את הגיל שלה"
 - v. התפתחות אישית של האמהות
 - e. השפעות על הילדים
 - i. קוגניטיבית
 - .ii מטה-קוגניציה
 - .iii רגשית
 - .iv חברתית
 - .v תרבותית (שייכות לחברה)
4. דיון
- a. דיון אינטגרטיבי
 - b. מסקנות וסיכום
5. נספחים
6. ביבליוגרפיה

רשימת נספחים:

- נספח 1: מבנה השאלון
- נספח 2: סטטיסטיקה תיאורית- ניתוח נרטיבי
- נספח 3: סטטיסטיקה תיאורית- ניתוח עוצמה

נספח 4: טבלת היגדים מלאה לפי תמות ניתוח נרטיבי

נספח 5: סטטיסטיקה תיאורית- ניתוח חפיפה בין ריכוזי היגדים בתמת הנרטיב לתמת העצמה

נספח 6: ראיון גולמי תמיר

נספח 6.1: ראיון תמיר עם הערות ואינטרוספקטיבה

נספח 7: ראיון מנחה עם הערות ואינטרוספקטיבה

נספח 8: ראיון אמא עם הערות ואינטרוספקטיבה

נספח 9: דוגמה למערך לימוד למנחים- עמותת יצירה התפתחותית

נספח 10: דוגמה למערך לימוד להורים- עמותת יצירה התפתחותית

נספח 11: דוגמה לטבלת מעקב אחר התקדמות הילד למנחים- עמותת יצירה התפתחותית

המחקר להלן, הינו מחקר הערכה, שנועד לגבש גב תיאורטי לתוכנית ההתערבות של עמותת 'יצירה התפתחותית'. על בסיס גיבוש התיאוריה של העמותה, להאיר את אופן פועלה בהווה ולהציע כיווני התפתחות ועבודה עתידיים.

עמותת "יצירה התפתחותית" קיימת ופועלת בצפון הארץ משנת 2010, במטרה "לחולל שינוי חברתי אמיתי" (תע53), כפי שהגדיר זאת יוזם העמותה ומנהלה, תמיר כהן. התוכנית מקבלת משפחות בסיכון עם תינוקות (בשאיפה התינוק הראשון) ועובדת איתם במשך כחמש שנים, עד הגיע הילד לכיתה א'. במהלך פועלה, זכתה העמותה בפרס אשלים- ג'וינט ישראל, לחדשנות ומצויינות בפיתוח שירותים למען ילדים במצבי סיכון ובני משפחותיהם.

העמותה מגדירה הצלחה, כמצב שבו *הילד שלוקח בה חלק, עובר בתום חמש שנות פעילות, ממצב של סיכון למצב של מצוינות. התוכנית מגדירה **סיכון** בשני רבדים עיקריים: מצב הסוציו-אקונומי הנמוך בו הוא גדל (שכר מינימום של ההורים) והשכלה עד 12 שנות לימוד. בנוסף לכך קושי בריאותי, או עבר פלילי של אחד ההורים. קיים חשש ממשי להתפתחותו התקינה של הילד ובעקבות זאת פגיעה ברכישת המיומנויות הקוגניטיביות והמוטוריות אשר ישפיעו על יכולותיו בעתיד ויקבעו אותו באותו מצב סוציו-אקונומי בו הוא גדל. **מצוינות**, לפי תמיר, היא היכולת למצות את הכישורים האישיים אשר תוביל להצלחה בלימודים ובעתיד תפתח את השערים לאקדמיה ותאפשר לילד להוציא את עצמו מעגל הסיכון לכשיתבגר. המיקוד בעבודת העמותה הוא פיתוח היכולות הקוגניטיביות.

המחקר מגולל את סיפור פועלה של העמותה משלושה כיוונים שונים ומשלימים, מנהל העמותה, מנחה בעמותה ואמא של אחת הילדות שמסיימת את חמש שנות התוכנית השנה וזהו סיפורה...

ילדים בסיכון

נכון לשנת 2013 37% מכלל הילדים בישראל נעים בגילאים 0-6. באותה שנה 30.8% מכלל הילדים בארץ, חי מתחת לקו העוני. בשנת 2014 כ- 120,000 ילדים היו מוכרים למחלקות לשירותים חברתיים ואלו רק רבע מכלל הילדים המוכרים לשרותי הרווחה. הסיבה העיקרית לדיווח על ילדים בגילאי 0-5 לשרותי הרווחה, היא הזנחה (כ- 24% מהפניות) אחריה התעללות רגשית (16.6%), התעללות פיזית (14.7%) והתעללות מינית (12.7%)(ילדים בישראל, 2014).

התערבות חינוכית בגיל הרך

”אפשר לשנות נתיב התפתחות בגיל הרך, על ידי התערבויות יעילות, היוצרות איזון בין גורמי סיכון

לגורמי מגן ומגדילות את הסיכוי להתפתחות מיטבית” (shonkoff & Phillips, 2000)

התערבות חינוכית בגיל הרך, הוכחה כדרך היעילה ביותר לעזור לילדים בסיכון, למצות את הפוטנציאל ההתפתחותי שלהם (קליין ויבלון, 2008, עמ' 2). כמעט כל הגישות שותפות לשני עקרונות קריטיים להצלחה, התחלה בגיל מוקדם ככל האפשר, בכלל זה עוד בשלב ההריון ושילוב המשפחה במאמץ ליצירת שינוי ביחסים בין הילד להוריו (Caron, Weston-Lee, Haggerty, & Dozier, 2016; Chase-Lansdale & Brooks-Gunn, 2014; קליין, 1985). זאת ועוד, מחקרים מראים כי הדרך לתוצאות הטובות ביותר, היא כאשר תוכנית ההתערבות פועלת בבית הילד, כמו גם במסגרת הגן או ביה"ס (Crosnoe, leventhal, wirth, pierce & Pianta, 2010). אדרבא, במחקרים בהם מסגרת הגן משתפת פעולה עם ההורים ומספקת להם הדרכה קוהרנטית עם הלכי הגן, עשוי להיות זה הפיתרון האופטימלי (Ansari & Gershoff, 2015).

התפתחות הינה רב מערכתית ובעלת תלות הדדית בין המערכות, הכוונה כאן היא ברמת הסביבה ההתפתחותית וברמת ההתפתחות האישית (smith & thelen, 2003; Bronfenbrenner, 1986). אי לכך, ההתערבות צריכה לכלול את התא המשפחתי ואת ארבעת מרכיבי ההתפתחות העיקריים, חברתי, ריגשי, קוגניטיבי ומוטורי ולהתאים את עצמה לשלב ההתפתחותי של הילד (Meisles & Provence, 1989, p. 11).

התערבות ארוכת טווח על בסיס תיאוריית ההתקשרות

תוכניות התערבות ארוכות טווח (More is better), כמו התוכנית המוערכת במחקר זה, גורסות כיעל מנת ליצור שינוי חיובי, אמתי וארוך טווח בהתנהגותו של המטפל העיקרי, שינוי שמטרתו להוביל לשינוי חיובי בתפיסות העצמיות שלו והיכולת שלו להבין את המניעים הפנימיים של הילד שלו באופן אמפתי (Berlin, 2005; Egeland, Weinfield, Bosquet, & Chang, 2000), יש ללוות את המשפחה לאורך זמן. בעקבות שינוי זה תשתנה עמדתו הנפשית בהתקשרות עם הילד. בקיומם של תנאים אלה, התנהגות ההתקשרות של הילד עשויה להשתנות (Ziv, 2005). עיקרון זה עולה בקנה אחד עם ההנחה הבסיסית של תיאוריית ההתקשרות כי התנהגויות חיצוניות מודרכות על ידי ייצוגים פנימיים (Bowlby, 1969/1982, 1988). לתוכניות ארוכות טווח יש את הפריבילגיה למצוא את ”נמל הכניסה” (Port of Entry) של המשפחה, על ידי קיום מספר מפגשי היכרות ועל בסיסם לאבחן ולבחור את כיוון ההתערבות הנכון ביותר למשפחה, להורה וליילד (Cooper et. Al., 2002). פרוטוקולים קליניים מבוססי התקשרות, צריכים לכלול רכיבים המתמקדים בשינוי מצבו הנפשי של המטפל העיקרי, (האימא) לגבי עצמה ולגבי בנה, כאמצעי שינוי התנהגות שלהושל ילדה (Lieberman & Van-

(Horn, 2008). גישה המתמקדת ביחסי-התפתחות ההורה הילד, מטרתה הכרתו והבנת רמזים רגשיים פנימיים וחיזויים, המסדירים מצבים רגשיים ומנטאליים באמצעות בטיחות, הכלה, דוגמה אישית, הכרה, השתקפות ופרשנות, על מנת לעזור להורה הילד לפתח מערכת יחסים מאורגנת ומוצלחת יותר (DeGangi & Poisson, 1991; Greenspan, 1981; Greenspan & Lieberman, 1988; Kaplan & Venza, 2011). שימוש במושגים פשוטים המתקבלים אצל הפרט באופן טבעי, כגון 'התקשרות בטוחה' או 'רגישות הורית' מעלים את היכולת של ההורה לקבל את נכונותם ולפעול על פיהם (Ziv, Kaplan & Venza, 2016).

מחקר שבחן מספר פרוצדורות המבוססות על תיאוריית ההתקשרות, בסביבת החיים הטבעית (Ziv et al., 2016), הגיע למספר מסקנות ששופכות אור על כיווני התקדמות אפשריים של עמותת 'יצירה התפתחותית'. ראשית, יש להתרכז במצבו הנפשי של המטפל הראשי וללמדו להאט את תגובותיו ולהתבונן על התנהגות הילד ועל עצמו, פתיחות תודעת המטפל והיכולת לחשוב מהם מניעי הילד להתנהגות, מאפשרים מסלול התפתחותי (Developmental Trajectory) טוב יותר. שנית, על תכנית התערבות להיות מסודרת וארוכת טווח, במיוחד למשפחות מוכות טראומה. לבסוף, התוכנית מראה כי התפתחות נפשית תקינה בגיל הרך היא עניין דחוף של בריאות הציבור וקושרת מתח רב בילדות, עם הוצאות גבוהות של כספי הציבור.

שילוב של הגישה התיווכית בהתערבות ביתית

הגישה התיווכית (Klein & Aloni, 1993; Feuerstein, 1980; Vigotsky, 1978a) כפי שהעביר אותה פרוירשטיין, חוקרת התפתחות קוגניטיבית ופיתחה עקרונות עבודה, בהתנהלות ההוראתית תיווכית של מבוגרים עם ילדים. לפי הגישה ילדים לומדים פעילים על השדה מתוך התנסויותיהם האישיות ועל המבוגר האחראי לתווך לילד את החוויה שלו על משמעויותיה השונות והזיקה ביניהן, להרחיב את החוויה מעבר לתפיסה החושית המיידית ולספק משוב וארגון התנהגות בעקבותיה. אמנם גירויים נמצאים בסביבת הילדים כל הזמן והם לומדים פעילים על סביבתם (פירשטיין, 1993; shonkoff & phillips, 2000), אך על המבוגר המשמעותי בחיי הילד לבנות פיגומים אשר תומכים בלמידה והחקר הטבעיים של הילד (Vygotsky, 1978) וללוות את התהליך במתן עידודים המלווים בהסברים. תהליכים אלו נמצאו תורמים להתפתחות קוגניטיבית. לפי קליין, חמשת מרכיבי ההתנהגות התיווכית הם: מיקוד (הדאגה שהילד והמבוגר מדברים על אותו נושא), ריגוש (התנהגויות שמעוררות בילד התלהבות מהנושא/פעילות), תהליכי הרחבה (הסברים, הצבעה על קשרים סיבתיים ואחרים, רצפים וכד'), עידוד והענקת תחושת יכולת/מסוגלות, וויסות התנהגות (הצבת גבולות אופטימליים למיצוי פוטנציאל הפעילות) (Klein, 1988). במחקרי המשך נמצא שעל ידי שינוי ההתנהגות התיווכית של המבוגר ניתן לשנות את התנהגות הילד (Klein & Alony, 1993). היות והתנהגות תיווכית עשויה

להשפיע על התנהגות הילד, על המבוגר המשפיע לבחור לעצמו מטרות ארוכות טווח, בנוסף למטרות התיווכות המיידיות, זאת על מנת לגבש יעדים וכיוון ברורים, כך שיוכלו לפעול בכל מקום, בין אם בפעילות מזדמנת או יזומה (קליין ויבלון, 2008).

שילוב הורים בתוכניות התערבות אמנם משפר תוצרים קוגניטיביים והצלחה בלימודים, אך לא בהכרח בזכות הלימוד הטוב יותר. מחקרים מתוך תוכנית התערבות האדירה, Head Start, מפתחים תוכניות לשילוב הורים, אך לוקחים בחשבון כי השיפור האקדמי שנראה אצל הילדים, אינו נובע בהכרח מתהליכי לימוד איכותיים יותר, כי אם משיפור במערכת היחסים בין הילד להורה (Zigler & Muenchow, 1992). השילוב המושלם אם כן, יהיה שימוש בפעילויות גירוי קוגניטיביות בזמן המשחק החופשי. פעילויות לדוגמה יהיו, ספירת קוביות בזמן המשחק, המשפרת חשיבה מתמטית, או הקראת סיפור ביחד, המשפרת יכולות שפתיות מגוונות (Cronsoe et. Al., 2010).

הערכת תוכניות במחקר איכותני

המחקר מנתח ראיונות של שלושה משתתפים בתוכנית, תמיר, מנהל ויוזם התוכנית מנחה בתוכנית ואמא שביתה סיימה חמש שנים בתוכנית. הניתוח יוצא מהגישה הקונסטרוקטיביסטית ונשען על תיאוריה מעוגנת בשדה (Strauss & Corbin, 1990). ככזה הוא עשיר בפרשנות והצלבה בין הראיונות, רעיונות ותיאוריות מחקריות. אין המחקר הנוכחי, מנסה לאשר או להפריך את השערתם של מי מהמרוואיינים לגבי התוכנית ותוצאותיה, כי אם לחגוג שלושה סיפורים אישיים, שלוש חוויות של התוכנית, למצוא מה המשותף ומה הנבדל בתפיסתם אותה, מה מרגש ומה הסחווים כקושי. אז, לפרק כל ראיון למרכיביו הקטנים ביותר ולהרכיב סיפור חדש, הגדול מסכום חלקיו (איילון וצבר-בן יהושע, 2010). בהמשך ובהשענות על הידע המחקרי שעומד מאחורי פועלם, לדון במהות התוכנית עד היום, למצוא את תיאוריית השינוי שלה ולהוסיף שבילים בהם יכולה התוכנית לצעוד.

במהלך המחקר השתדלתי לשמור על קירבה לחוויה של המרוואיין ולהבין את החוויה, כפי שהוא חווה אותה (Maykut & Morehouse, 1994), אולם על הקורא לזכור, כי הפרשנות של החוקר לנצח תושפע מאישיותו ומהרקע המקצועי שלו. אדרבא, משמעות הפעולה והאינטראקציה האנושית יכולה להיות מובנת כהלכה, רק אם הידע, השכל הישר והפרשנויות של המשתתפים מובאים בחשבון (Jorgensen, 1989; Seidel & Kelle, 1995).

במסגרת המחקר הנוכחי, לא נחפש מאפיינים או סימפטומים לזיהוי משפחות או ילדים בסיכון. תחת זאת, אבני היסוד של יוזמת ההתערבות שלנו, יהיו התהליכים המשפחתיים, המוסדות החברתיים ונתיבי הגישה החברתית, היוצרים הזדמנויות לנוע בכיוונים חדשים (Homel & France, 2006)

משתתפים

במחקר הנוכחית רואיינו שלושה משתתפים: תמיר, היוזם, מנהל ויו"ר העמותה. מנחה בתוכנית ואמה של הילדה הראשונה שהתחילה את התוכנית לפני חמש שנים והיום לומדת בכיתה א'.

תמיר- גבר בשנות הארבעים לחייו נשוי ואב לשתי ילדות, בעל רקע עשיר של השכלה וניסיון חינוכי בהדרכה וניהול. סיים MA ותעודת הוראה בהיסטוריה. עבר קורסי העשרה רבים בחינוך, ביניהם סיפור סיפורים ושימוש במשחק ככלי טיפולי. כבר 15 שנה מנהל תוכניות חינוכיות, בכללן שימש כסגן מנהל ב"ס יסודי ומחנך באותו ב"ס והקים את היחידה לקידום נוער בנהריה. במשך שנה ריכז את תוכנית האתגר והטף. כיום, במקביל לניהול העמותה, מנהל את "עיר ללא אלימות" במעלה יוסף.

המנחה- לבקשת המנחה לפרטיות, אתייחס אליה במהלך העבודה בתואר 'מנחה'. עובדת סוציאלית, נשואה עם ארבעה ילדים. בימים אלו הולכת ללימודי תעודה בפסיכותרפיה, על מנת להעמיק את האספקט הטיפולי בעבודה שלה. מעבר להדרכה בעמותה, מנחה ריגשית קבוצות של נערות וחמש קבוצות של ילדים ביסודי הסובלים מבעיות תקשורת ודימוי עצמי נמוך. בעמותה מנחה כשלוש שעות שבועיות.

האמא- לבקשתה של האם לפרטיות, במהלך המחקר אתייחס אליה בתארים "אם" או "אמא" ואל ביתה בתור "הילדה". הילדה של האמא המרואיינת, היא המשתתפת הראשונה בתוכנית והשנה היא מסיימת אותה ועולה לכיתה א'. בת 45 נשואה עם ילדה אחת. בעלה נמצא הרבה מחוץ לבית ואת רוב הפעילות החינוכית טיפולית עם הילדה, עושה האם. האם עברה השתלת כליות ובגלל מצבה הבריאותי, לא יכלה להביא ילדים עד גיל מאוחר. הילדה המדוברת היא ילדתה היחידה והיא עברה שנים של טיפולים עד שקיבלה אותה. כל העבודה סביב התוכנית והעמותה מתקבל אצל **איריס** באופן מאד ריגשי.

כלי המחקר

בהתאם לממצאיו של ספרדלי (Spardley, 1979, מתוך וייס, 2003, עמ' 71) השתמשתי במחקר זה בראיון עומק חצי מובנה. בחרתי בשיטת ראיון זו, היות ומטרתי הייתה להבין את נקודת המבט של המרואיינים אודות התוכנית ולנתח נקודות מבט אלו מתוך ראייה קונסטרוקטיביסטית של הסיפור. כלומר, הבנת התופעות והבנת משמעויותיהן למרואיין, זאת לצורך יצירת מודעות לקורא בנוגע לסיבות ובהתבסס על שילוב הסיפורים..

לראיונות היה מבנה קבוע, של פתיחה, גוף וסיום (ראה נספח 1). הפתיחה נועדה להיכרות ראשונית ביני למרואיין, איסוף פרטים טכניים של המרואיין ושל התוכנית והיסטוריה משותפת, כפי שהמרואיין רואה אותה ונושאים שהמרואיין העלה אודות התוכנית. בגוף הראיון עסקנו בתוכנית עצמה, בעזרת שאלות ממוקדות

שהיה לי חשוב לשמוע את חוויתו של המרואיין בהן ונושאים שעלו במהלך הראיון. חלק זה כולל את הפרקטיקה של המרואיין בתוכנית והשקפתו על תוצאותיה, השקפתו על הלוקחים בה חלק ומה היא תיאורית השינוי של התוכנית, כפי שהוא מבין אותה. חלוקה זו מאפשרת למצות את הנרטיב הפתוח של המרואיין מחד ולגעת בכל הנקודות שחשובות למראיין מאידך (Jovchelovitch & Bauer, 2000). הסיום נועד לאפשר למרואיין להעלות נושאים משל עצמו, במידה ולא עלו עדיין, לשאול שאלות שעלו מתוך הראיון. רוב השאלות בראיון הן שאלות תיאוריות ושאלות משמעות (שקדי, 2003, 74-75) ומטרתן העיקרית היא להגיע לעומק הפרשנות והחוויה של המרואיינים כלוקחים חלק בתוכנית.

תוקף- במחקר זה נקבעו ערכי התוקף על פי אמת המידה שקבעו החוקרים קירק ומילר (Kirk & Miller) והם: תוקף נראה, תוקף אינסטרומנטאלי ותוקף תיאורטי (Kirk & Miller, 1986). בהתאם לדרישות התוקף הנראה והתוקף האינסטרומנטאלי, כל תמלולי הראיונות שמורים ומוצגים בנספחים. בחלקים בהם הקלטת הראיון לא הייתה ברורה, לא השתמשתי לצורך ניתוח והוצאתי את הנתונים. כפי שמחייבים כללי התיקוף במחקר איכותני-קונסטרוקטיבי (Huberman & Miles, 1994; Yin, 1981), לאחר כל שיקלוט של ראיון, מופיעים לפי הסדר, הניתוח הראשוני, השניוני והחלוקת השלישונית לקטגוריות, באופן שמסקן בבהירות את תהליך הניתוח שעברו החומרים על ידי. לבסוף, מופיע בנספח נפרד תהליך קיבוץ הקטגוריות משלושת הראיונות לכדי מערך קטגוריאלי מאוחד, לפיו בניתי וערכתי את פרק התוצאות (נספחים 2 ו-3).

מהימנות- האפשרות לחזור על פעולות החוקר ולהגיע לאותן תוצאות, בלתי אפשרית המחקר איכותני-קונסטרוקטיביסטי, היות והקריטריונים למדידה משתנים במהלך הבניית הניתוח ומחוקר לחוקר (Schofield, 1989). הדרך להגיע למהימנות גבוהה, אם כן, היא על ידי מתן הסברים לוגיים לתהליך הסקת המסקנות, כך שהקורא יוכל לעקוב ולהבין את הרציונל העומד מאחוריהן (Arksey & Knight, 1999). במחקר זה המהימנות תבחן בהתאם למינוח 'יכולת לסמוך' (Dependability), שהציבו לינקולן וגובה (Lincoln & Guba, 1985). הקריטריונים בהם עומד המחקר הנוכחי לבדיקת המהימנות, כפי שמוצע לעיל הם: יצירת מאגר נתונים, שימור מסמכי הניתוח והצגת שרשרת העדויות בדו"ח הסופי. בנוסף, בתהליך הניתוח בוצעו שני ניתוחים שונים, ניתוח עוצמה, אשר התבסס על רפיטטיביות של היגדים והשני ניתוח נרטיבי, שהוא תולדה של שיפוט עמיתים ומתבסס על שילוב הסיפורים של שלושת המרואיינים. שיפוט העמיתים והצלבת הסיפורים, תורמים רבות למהימנות, באספקט של 'היכולת לסמוך' (Linkoln & Guba, 1985)

יכולת הכללה- פיירסטון (Firestone) טוען לשלושה סוגי הכללה, הכללה ממקרה למקרה, הכללה לפי תיאוריה והכללה ממדגם לאוכלוסיה (Firestone, 1993). במחקר שלנו נסתמך בעיקר על הכללה לפי תיאוריה, או הכללה אנליטית (Firestone, 1993, p. 17). במהלך הדיון מתקשרים מקרים שעלו מהשטח כשייכים או עולים מתוך תיאוריות רחבות יותר. לדוגמה, תמיר אומר שבשלב הראשוני של העבודה עם האמהות,

נותנים להן רק חוויות של הצלחה, כך תמיר- תע2159 : " אנחנו בשלב הראשון נותנים רק חוויות הצלחה לאמהות אחרי שאנחנו מרגישים שנוצר קשר מספיק טוב שיכול לקחת שנים, רק אז אנחנו מתחילים להעיר להורים". עקרון זה עולה בקנה אחד עם עבודת המנחה בתוכניות התערבות המבוססות על תיאוריית ההתקשרות (Hoffman, Marvin, cooper & Powell, 2006).

הליך המחקר

מנהל התוכנית, תמיר כהן, יצר קשר עם מרכז המגמה, ד"ר יאיר זיו, וביקש שיערוך מחקר הערכה לתוכנית ההתערבות לגיל הרך, של עמותת יצירה התפתחותית. לאחר שמנהל העמותה הסכים, שהעמותה תשתתף כפרויקט של סטודנט לתואר שני כחלק מהקורס "תוכניות התערבות", הפנה אותו ד"ר יאיר זיו אלי. לאחר שיחת היכרות טלפונית, תאמנו פגישה בחיפה.

הראיונות נערכו בשתי הזדמנויות נפרדות. בראשונה, הגיע מנהל ויוזם התוכנית אלי לאוניברסיטה. מצאנו פינה שקטה בקפיטריה וערכנו את הראיון, שארך כשעה וחמש עשרה דקות. במהלך הראיון העביר לי המנהל את הטלפונים של מנחה ואם שלוקחות חלק בתוכנית ואני יצרתי קשר איתן, במטרה לתאם יום ראיונות. כעבור כחודש, הגעתי למעלה יוסף, שם ערכתי את הראיון עם המנחה. הראיון הזה ארך כארבעים וחמש דקות. באותו יום, לאחר הראיון עם המנחה, נסעתי לשלומי, שם בבית קפה קטן ושקט, נפגשתי עם האמא, שביתה משתתפת בתוכנית וערכנו את הראיון במשך כשלושים וחמש דקות.

את הראיונות ערכתי לפי הפרוטוקול המפורסם בנספח 1 והקלטתי בעזרת תוכנת הקלטה במכשיר הסלולרי שלי, בידיעה ובהסכמת המרואיינים כולם. לכולם נאמר, על פי כללי האתיקה, כי על הפרטים שהם מעבירים בראיון חל חיסיון מלא ושכל מטרת ההקלטות, התמלולים והמסקנות, נשארים באוניברסיטה ובעמותה ולא יעשה בהם כל שימוש חיצוני וכל פרסום נתונים. חומר עיוני כתוב אודות התוכנית ופועלה, קיבלתי רק למנהל התוכנית והוא מוצג בנספחים 6-8 בסוף העבודה.

את הראיונות ניתחתי על בסיס שני צירים, האחד נרטיבי והשני ציר העוצמה. הציר הנרטיבי מתאר את הזרימה של התוכנית, החל מהמבנה הכללי ותנאי הקבלה, תחושות ותפיסות המרואיינים את התוכנית ותהליכי העבודה שלוקחים בה חלק ולבסוף החשיבות שבעבודה עם המסגרת המשפחתית והשפעות התוכנית על הילדים. ציר העוצמה, מבוסס על תמות וקטגוריות שחזרו על עצמן, או שנאמרו על ידי מרואיין אחד בלבד ויש בהן כדי להשפיע על התוכנית כולה. דוגמה לקטגוריה כזו היא "האספקט הכלכלי". אל תוך התמות נמזגו הקטגוריות, היגדים ואפיזודות, שנמצאו מתאימים, בהקשר של הניתוח. היגד הינו משפט, או מספר משפטים המביעים רעיון מרכזי. אפיזודה היא סיפור שבחר בעזרתו המרואיין, להעביר את המסר בעל תוכן עצמאי (צבר בן יהושע, 1990). בכדי שהחלוקה תוכל לעמוד במבחן התוקף, כל קטגוריה מעוגנת בציטוט רלוונטי של המרואיין (Reissman, 1993).

בשלב הניתוח הראשוני, נבחרו התמות והקטגוריות של כל ראיון בפני עצמו, על ציר העוצמה. ונמצאו תת קטגוריות במקרים שנדרש, כפי שהסברתי לעיל. אל תוך התמות והקטגוריות המתגבשות התחלתי לצקת את ציטוטי המרואיינים, על פי הקשרם התוכני. בשלב השני החלתי לערוך השוואות ולמצוא הקבלות בין שלושת הראיונות השונים. בשלב זה, החלו גם להתווסף קטגוריות, כשהתמות המובילות היו קטגוריות המשותפות לשלושת המרואיינים, קטגוריות משותפות לכל זוג וקטגוריות יחודיות למרואיין. הראיונות נותחו על פי עקרונות 'תיאוריה מעוגנת בשדה', פורקו לתמות וקטגוריות, אשר הוצלבו וקובצו מחדש לתמות וקטגוריות המשלבות את שלושתם. חלוקה ראשונה זו ארכה כחודש, בזמן הזה בוצעו ניתוח ראשוני ושניוני של החומרים הכתובים. ניתוח זה נקרא "ניתוח העוצמה" היות והתמות נקבעו ביחס למספר הפעמים שקיבלו התייחסות מהמרואיינים והאם עלו משלושתם, כמו קטגוריית 'התפתחות אישית של האמהות. משניים מהם, כמו קטגוריית 'הקושי שנובע ממאפייני המשפחות', שעלתה מתמיר והמנחה בלבד, או שזו קטגוריה שעלתה רק מאחד מהמרואיינים כגון, קטגוריית 'האספקט הכלכלי' שעלתה מתמיר בלבד.

בתום השלב הראשון חברתי לקולגה, פסיכולוגית קלינית במקצועה, סיפרתי לה את סיפור העמותה, כפי שהרגשתי אותו, ועברתי איתה על החומרים הרלוונטיים. מתוך המפגש עם הראייה הראשונית שלה את החומרים, נולדה החלוקה הנרטיבית. השיתוף של שופטת חיצונית וסיעור המוחות איתה, תרמו לי לראות את העמותה באור חדש ומרגש. לדוגמה, במהלך ניתוח העוצמה הראשוני והשניוני, ראיתי במיקוד בעבודה הקוגניטיבית, חסרון בפעילות העמותה. רק לאחר המפגש ביננו, ראיתי כי בזכות ההדרכה הקוגניטיבית הילדים מתפתחים גם באספקטים החברתיים ריגשיים, בשל היותם "חכמים", או ש'רק אליהם מגיע מורה'. מעבר ליכולת הניתוח המחודשת, שיפוט עמיתים תורם למהימנות המחקר האיכותני (אלפרט, 2001).

אפיזודה אחת נשארה מחוץ למחקר, אודות היות הילדים סמוכים לאזור מוכה לחימה (תע16פ1). על אף חשיבותו הרבה לבריאותם הנפשית של הילדים, בחרתי להשאירו בחוץ, כיוון שהמחקר הנוכחי לא עוסק בסימפטומים של דחק על סיבותיו ויוצא מנקודת הנחה שהילדים והמשפחות זקוקים לתמיכה בכל מקרה, מסיבות חייחן. שימוש באפיזודה זו עלול לפגוע ביכולת ההכללה של המחקר ובלי סיבה מוצדקת.

גרף 1 מראה את ריכוז התמות שעלו בניתוח הנרטיב, התמות הן 'תיאור מבנה התוכנית-קהל יעד', תמת 'תפיסת התוכנית, ניהול התוכנית, תמת 'תהליכי עבודה', תמת 'חשיבות העבודה על ההורים להצלחת התוכנית ותמת 'השפעות על הילדים'. לרשימת הקטגוריות המקיימות כל תמה ראה נספח 3. גרף 2 מציג את ריכוזי ההיגדים והאפיזודות, המקיימים את הניתוח העוצמה. התמות שעלו בניתוח העוצמה הן, תמת 'המשפחה', תמת 'התוכנית' ותמת 'הצוות'. לרשימת הקטגוריות המרכיבות את תמת העוצמה, ראה נספח 2. גרפים 1. ו- 2 מראים את ריכוזי ההיגדים והאפיזודות לפי שתי שיטות הניתוח. בגרף 1, ניתן לראות שגם בתמה הנרטיבית, יש שלוש תמות שמרכזות 82% מההיגדים. 'תפיסת התוכנית, ניהול התוכנית' (30%), 'תהליכי עבודה' (26%) ו'חשיבות העבודה עם ההורים להצלחת התוכנית' (26%). מידת ההתאמה בין שני

הניתוחים, הנרטיבי והעוצמה' תעזור לי להגביר את התוקף הנראה של המחקר (Kirk & Miller, 1986). תמת 'תפיסת התוכנית' מקבילה לתמת 'תוכנית' וכמחצית מההיגדים חופפים ביניהן. תמת 'חשיבות העבודה עם ההורים להצלחת התוכנית' מקבילה לתמת 'משפחה' בניתוח העוצמה וגם הם שותפים בכמחצית מההיגדים. תמת 'תהליכי עבודה' חופפת עם מקבילתה תמת 'צוות' רק בכעשרים וחמישה אחוזים מהציטוטים. 69% מבין ההיגדים בניתוח העוצמה, שנשארו מחוץ לחפיפה, נמצאים באחד משלושת התמות העיקריות בניתוח הנרטיבי (נספח 5). ככלל, יש חפיפה של 82% בין ההיגדים בניתוח העוצמה למניין ההיגדים בשלושת התמות העיקריות בניתוח הנרטיבי.

גרף 2: התמות של ניתוח העוצמה

גרף 1: התמות של ניתוח הנרטיבי

בסופו של תהליך, החלטתי לכתוב את פרקי התוצאות והדיון על פי החלוקה הנרטיבית ולהשתמש בחלוקת העוצמה, על מנת לעורר דיון מקיף יותר ולחזק המהימנות, התוקף וההכללה של המחקר (Bernard, Dozier, Bick, & Carlson, 2012;

לכל אורך וזמן כתיבת העבודה, היה ניווד של היגדים ואפיזודות בין הקטגוריות השונות, זאת בהתאם לדיוק העולה של הכוונה, והבנה הולכת ומתחדדת של תיאוריית השינוי של העמותה, בזמן הניתוח והכתיבה. קידוד היגדים והאפיזודות נקבע, כך שהאות הראשונה הינה שם המרואיין, 'ת' - תמיר, 'מ' - מנחה ו'א' - אמא. בחרתי לא להשתמש בשמות של המנחה והאם כיוון ששתיהן הביעו חשיבות לשמירה על דיסקרטיות. האות השניה 'ע' היא קיצור של עמוד ולאחריה יבוא מספר העמוד בו היא מופיעה. האות השלישית היא 'פ' והיא קיצור של המילה 'פיסקה' ולאחריה יופיע מספר הפסקה בה נמצאים האפיזודה או ההיגד. לדוגמה: הקוד מע512 מורה על ציטוט של המנחה וניתן למצוא בעמוד 5 פסקה 12. במקומות בהם כתובים האותיות והמספרים פעמיים, הכוונה היא לציטוט שנלקח ממספר פסקאות. לדוגמה: הקוד מע512פ2 מע512 מנחה אותנו למצוא ציטוט של האם בעמוד 1 פסקה 12 עד עמוד 2 פסקה 5. פסקה חדשה נפתחת כאשר זכות הדיבור עוברת ממראיין למרואיין ולהיפך. בקטע הבא מהראיון עם תמיר, נראה שלוש פסקאות:

רז : באיזו שנה הייתה ההקמה?

תמיר : ב- 2010 הקמנו ב-2011 היתה הילדה הראשונה

רז : ומאזהגעת לשבעהילדים? השנהישפחות?

תוצאות

"שעה שכותבים ספר, מספרים רק את המעניין על בני האדם ועל מעשיהם ועל הבלתי מעניין

שותקים" לאה גולדברג

מטרת המחקר הנוכחי, הייתה להעריך מהי הסביבה התיאורטית בה פועלת עמותת "יצירה התפתחותית". המחקר מבוסס על שלושה ראיונות של שלושה משתתפים בתוכנית, תמיר המנהל, מנחה ואחת האמהות. הראיון של תמיר ארך כשעה וחצי, וסיפק 13 דפי ראיון לחומר הגולמי (נספח 6). הראיון של המנחה (נספח 7) ארך כ- 45 דקות וסיפק 12 דפי ראיון לחומר הגולמי. הסיבה להבדל הקטן במספר הדפים, אפילו שהראיון ארך כפול זמן, היא שאת הראיון של תמיר תמללתי בפונט קטן וצפוף יותר, ועל פיו ערכתי את הניתוח. בנספח 6.1 מצורף הראיון של תמיר עם הערות ורפלקציה). הראיון של האמא (נספח 8) ארך כחצי שעה וסיפק 9 דפי תמלול לחומר הגולמי. משלושת הראיונות ביחד הופקו 123 היגדים ואפיזודות. מתוכם 53 היגדים של תמיר, 34 היגדים של המנחה ו- 36 של האמא.

תיאור המבנה של התוכנית – קהל היעד

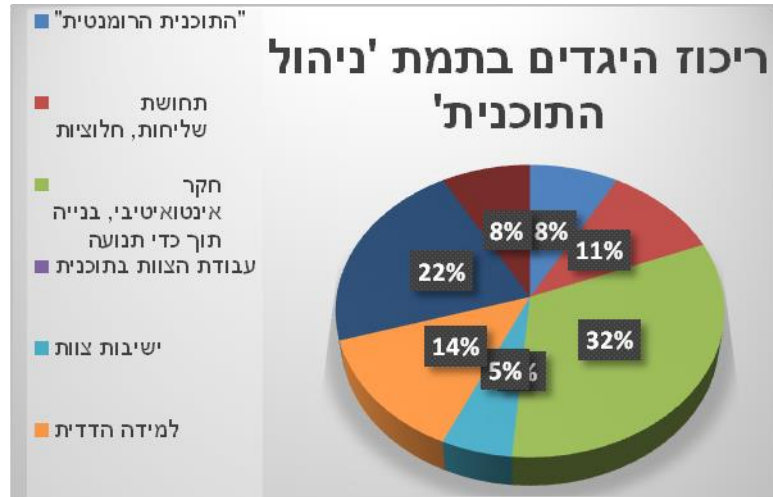
תוכנית ההתערבות של עמותת "יצירה התפתחותית" נבנתה וניבנית על בסיס שנים רבות של עבודת שטח ותוך כדי מענה על צורכי "הלקוח הסופי"- הילדים. תמיר, מנהל ויוזם התוכנית, מספר, תע19: "רוב הידע שלי מגיעה אוטודידקטי ומהשטח"תע97: " התוכנית מבוצעת לא תיאורטית, התוכנית נבנתה לאורך השנים, נבנתה בפועל מתוך השטח".

תנאי קבלה-המשפחות מגיעות לתוכנית אך ורק מהועדה לסיכון במועצה האזורית והעמותה שואפת ללוות את רובן המוחלט של המשפחות. תע79: "בכל שנה נכנסים לועדה בסיכון עשר עד שנים עשרה משפחות, אנחנו רוצים לקחת עשר. הרעיון הוא לקחת עשר בכל שנה ולרוץ עם זה נגיד חמש שש שנים עד שמגיעים לכיתה א'". תע52: "כמה קריטריונים אחד כלכלי שכר של שני ההורים הוא פחות או יותר שכר מינימום, זה מכיוון שאנחנו [באים] ממקום חברתי. השכלה פחות או יותר 12 שנות לימוד". לעמותה יש העדפה ברורה לעבוד עם משפחות שזהו **ילדן הראשון**. להעדפה זו שותפים שלושת המרואיינים, תע52: " אנחנו מאד משתדלים שזה יהיה ילד ראשון במשפחה, מכיוון שאנחנו נותנים כלים להורים איך לעבוד עם הילד הראשון בתקווה שידעו לעבוד עם הילד השני. ובנוסף הילד הראשון מהווה מודל לילדים שבאים אחריו".

הבחירה בגיל הינקות מקבלת משנה תוקף בתוכנית, מתוך העבודה של תמיר עם בני נוער במצבי סיכון. תע1049: "כשעבדתי עם נוער בבתי ספר עמלניים] בכיתה י"א אז היה שינוי, אבל לא השינוי המיוחל לפי דעתי. אמרתי, בוא ננסה לבדוק איפה הלכתי להיות להיות מחנך בבית ספר יסודי ... במשך השנים הבנתי שמה שצריך לעשות זה ללכת לגיל הרך ורק שם להתחיל ... וראיתי שבאמת שם זה נכון".

תפיסת התוכנית, ניהול התוכנית

התוכנית נתפסת בעיני הלוקחים בה חלק, כדבר משמח, 'התוכנית הרומנטית', הם מפתחים אליה תחושת שייכות ואף ומביעים רצון אמיתי בהצלחתה והתפשטותה בחברה. האמא מיטיבה לתאר זאת כך, אע295: "התוכנית הזו עושה כל כך הרבה טוב הלוואי והרבה אנשים יזכו להכיר את התוכנית הזו".

הקטגוריה הכי "עשירה" בהיגדים בתמה

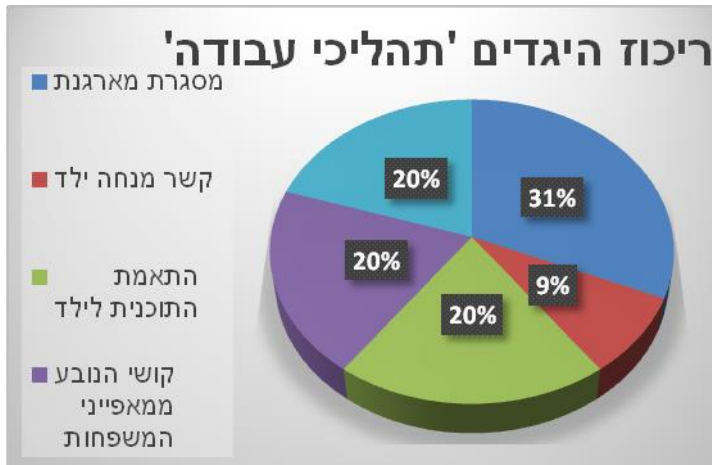
הזו היא 'חקר אינטואיטיבי ובנייה תוך כדי תנועה', 32% מכלל ההיגדים. הם יוצרים תחושה של חופש פעולה וחופש תקשורת בין הלוקחים בה חלק. תע759: " אנחנו באים עם תוכניות מגיל תשעה חודשים עד כיתה א', שכל תוכנית בנויה... לקחנו את זה מהמון מקורות כתובים. לא המצאנו אלא אם כן ראינו שחסרים דברים ואז הוספנו". הצורך בזרימה, יוצר גם אי בהירות, באשר לפרקטיקות הנדרשות בכדי להעביר את התוכנית לילדים, ומקשה על הצוות להתמודד עם חסרונותיו. מע598959: " אני אצטרך להמציא את עצמי מחדש כל הזמן כדי להיות מעניינת כדי שהיא תרצה לעבוד איתי... כשזה רשום לי 'הילד ידע 10, 20, 30 אז [אני צריכה שלוש דוגמאות ל...] איך אני עושה את זה מעניין".

קטגוריית העל 'עבודת הצוות בתוכנית' מורכבת מהקטגוריות, 'ישיבות צוות', 'למידה הדדית' ו'הגעה מדסיצפלינות שונות, הכל קשור' וביחד הם מהווים 41% מכלל ההיגדים בתמה זו. היא עוסקת בגיוון הגישות בתוך הצוות ותהליכי הלימוד הפנימיים, המועשרים מהיותם צוות מגוון ברקע ובהשכלה. מע695: "... ככה תמיר הוא איש חינוך, אז קל לו לשים גבול גם באופי שלו קל לו לשים גבולות ואז הוא אמר לי "את תשימי את הגבול". 'ישיבות צוות' מקבלות מעט מאד מקום בהיגדים (5%), למרות שהן המקום בו מתבצעת הלמידה המשותפת. מע699: " אנחנו שלושה אחת לחודש עושים ישיבה... תמיר מביא נושאים, פעם אחת זה היה טכניקות עבודה... " דבר שאין דנים עליו במפגשי הצוות, הוא המשפחות, תע759: "לא [אין קונסוליומים על כל ילד בישיבות צוות]".

האספקט הכלכלי של התוכנית, קיבל איזכור בראיון של המנהל בלבד ומשני כיוונים שונים. האחד, היה דיון ממוקד בנושא עלויות התוכנית והשני הדרכים למימונה. תע394: " סל תרבותי [תומך], שניים היום

מחלקת הרווחה של מעלה יוסף תוכנית עיר ללא אלימות תומכת באופן לא רשמי...יש לנו קרן משוויץ שתומכת בנו, נותנת לנו כסף. ותרומות של אנשים פרטיים. מההורים אנחנו גובים מאה שקלים לשנה וילד עולה לנו בערך 17 אלף שקל בשנה". על מנת לקבל עוד כספים ולהרחיב את התוכנית למימדים ששואף אליהם תמיר, עליו לעמוד קריטריונים מסויימים. זו אחת הסיבות העיקריות, בשמן הגיע תמיר לערוך את המחקר הזה.

תהליכי העבודה

במבט ראשון נראה כי הקטגוריה 'קשר מנחה ילד' מקבלת שטח קטן (9%), יחסית לחשיבות שלה. אך אם נסתכל עמוק יותר, נראה כי הקטגוריה 'מסגרת מארגנת' הינה היחידה שעוסקת בתמת העוצמה 'תוכנית' וכל השאר, 71% מתהליכי העבודה בעמותה, עוסקים בתמת העוצמה 'משפחה', מתוכם 29% עוסקים ישירות בילד.

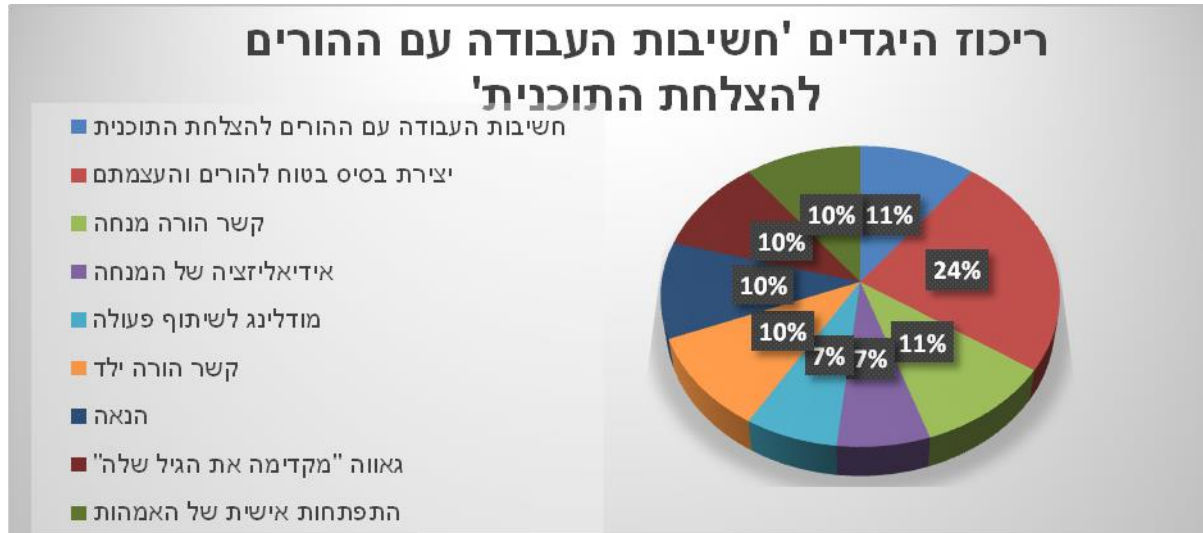
התוכנית כמסגרת מארגנת מנכסת לעצמה שני שני מוקדי שליטה, הראשון והמשמעותי מביניהם,

כמסגרת מכוונת, השני, כמסגרת מאבחנת. **כמסגרת מכוונת**, מאפשרת התוכנית למנחים מעקב אחרי התקדמות הילדים בחומר המועבר ואחרי ההורים והעבודה הנדרשת מהם בבית. חלק משמעותי מהקטגוריה 'התאמת התוכנית לילד' מקבל את כוחו מהמסגרת המכוונת. אע"פ: "תראה, תמיר נותן לנו את התוכנית ואנחנו יושבים על התוכנית, הוא מסביר לנו מה צריך לעשות וברגע שסיימתי... עושה וי ואנחנו בקשר...". תע"פ: "אם למשל אני נותן להורה משימה... אני רואה שאני מגיע לילד פעם פעמיים שלושה והוא לא יודע, כנראה שההורה לא עובד איתו בבית". אספקט נוסף של הכוונה, הוא במציאת פרקטיקות מעשיות, שעוזרות להורים והמדריכים בשטח בעבודת התיווך של הידע לילדים. תע"פ: "כשאנחנו מגיעים להורים אז אנחנו לא אומרים להם תרכיבו איתם פאזל אלא אנחנו נותנים להם הדרכה איך לעשות את זה". **'הקשר בין המנחה לילד'**, מתאפיין בחיבור ריגשי, קשר שמהווה תנאי להצלחת התיווך של הידע ולהצלחת התוכנית כ'**מסגרת מאבחנת**'. תע"פ: "והיתרון שלנו שאנחנו יכולים לתת מענה מידי... אם הורה... רואה קושי של ילד... עד שיקבל את המענה יכולה לחלוף שנה... אנחנו יכולים לעשות את זה בתוך כמה שבועות וזה ההבדל, זה ההבדל".

'קושי הנובע ממאפייני המשפחות' מקבל ביטוי בשלושה אופנים עיקריים, קושי לשתף פעולה, קשיים

ריגשיים בילדים ובהורים ובריאות ללא תקינה. מע"פ: "...חרדתית מאד, המשפחה שאני מלווה, כמובן שגם על הילדה אתה רואה חרדות או אי שקט". כמענה ראוי לקושי הזה, עלתה הקטגוריה '**זמינות הצוות לילד ולמשפחה**' והינה תנאי בסיס לתחושת הביטחון המאפיינת את הקשר בין המרואיינים לתוכנית. ישנה מחויבות

גדולה ולקיחת אחריות אישית, של הצוות על המשפחות שלהן. תע1059: " אם אני לא יודע מה הגורם אני שולח אותו למכון להתפתחות הילד שהם יגידו איפה הבעיה, אבל אנחנו לא בוחלים בשום אמצעי, אנחנו לא מתנערים מאחריות". ניכרת ההשתדלות 'לתת מעבר', לוודא שהתמונה הגדולה מתפקדת, מעבר ללימוד הספציפי של אותו מפגש מע2312: " זה לא רק מה היום אני צריכה לעבוד עליו.. מוטוריקה עדינה, אלא היא [האמא] גם משתפת אותי במצב שלה..".

חשיבות העבודה עם ההורים להצלחת התוכנית

המנחה והמנהל, מדגישים כי סוד ההצלחה או הכישלון של התוכנית, טמון בשיתוף הפעולה של ההורה. תע319: "פנינה קליין, היא עשתה תזה על תוכנית על ילד חכם יותר... והיא טוענת שם שבעצם העבודה בבית עם הילד היא בעצם מקנה את התוצאות הכי טובות... והיא לא תלויה לא במצב הכלכלי ולא בהשכלת ההורה, אם ההורה יקבל את הכלים הנכונים הוא יוכל להוביל את הילד שלו להישגים גבוהים למרות הכל, כנגד כל הסיכויים". מכך נובעת חשיבותה הרבה של התמה הזו.

'יצירת בסיס בטוח להורים והעצמתם' קיבלה מעל פי שניים ממספר ההיגדים, שקיבלו שאר הקטגוריות בתמה. עיקרון זה מנחה את ההורה לתהליך שלבי, של ביסוס האמון בעצמו ובמנחה ולאט ובהדרגתיות, יכול ההורה לתפוס בחזרה את מקומו בהובלת המשפחה, הפעם ממקום מודע, מושכל ובוטח. תע2159: " אנחנו בשלב הראשון נותנים רק חוויות הצלחה לאמהות אחרי שאנחנו מרגישים שנוצר קשר מספיק טוב שיכול לקחת שנים, רק אז אנחנו מתחילים להעיר להורים". תע319: "... בהתחלה אנחנו מגיעים יותר ובגיל גדול יותר זה יכול להיות פעם בחודשיים שלושה... הרעיון הוא בשלבים המתקדים לתת להם את העצמאות כבר". תע198: "ת'אמת, התוכנית הזו נתנה לי.. יש לי את הבסיס, יש לי את הידע ואת הכלים אהה... אני כן אדע להשתמש בזה [משתסתיים התוכנית]".

קשר מהסוג הזה נותן את הבסיס לשיטת הלימוד המועדפת בעמותה 'מודלינג לשיתוף פעולה'.
 האפשרות ליצור מערכת יחסים הדדית בין ההורה למנחה, מערכת שמעודדת שיתוף פעולה, הקשבה ולמידה
 הדדיים ושמירה על המסגרת, מאפשרות להורה לרכוש התנהגויות חדשות, אותן יאמץ מול ילדו. אע"פ 967966:
 " ... תמיר יושב איתה בגן אומר 'בקטע הזה היא לא זה... רואים שלא עבדת איתה בבית'. אני אומרת 'נכון
 תמיר, לא עבדתי איתה בבית וככה וככה'. אתה מבין? וכן, להבא אני לוקחת לתשומת ליבי, אני אעבוד איתה
 יותר חזק בקטע הזה...[בפעמים אחרות] אני אומרת לו, 'תמיר אני לא הספקתי, לעשות זה וזה, אתה עושה
 איתה?' כן".

השפעות על הילדים

כאשר המרואיינים מדברים על הצלחות התוכנית, הם, באופן גורף (47%) מאפיינים את הילדים בכישורים 'קוגניטיביים' ומזכירים שלוש תוצאות עיקריות, אותיות, מספרים וזיכרון, מע"פ 6955: " היא ילדה מאד חכמה, מאד...". אע"פ 5933: "הילדה היום יודעת לקרוא, חשבון היא אלופה, ספרים.. מדהים.. יש לה זיכרון מדהים". כשנשאלו האם ותמיר

בראיונותיהם, מה לטעמם הדבר העיקרי שהילדים מרוויחים מהתוכנית, ענו שניהם שהיכולת להרחיב את המחשבה, כלומר, בשפה אקדמית- יכולות 'מטסה-קוגניטיביות', אע"פ 119661396: "[בתשובה לשאלה: 'מנקודת הראייה שלך.. על מה התוכנית שמה דגש'] פיתוח החשיבה בעיקרון... הרחבת החשיבה למקומות חדשים". שתי אלו ביחד גורפות ביחד כמעט שני שלישים (69%) מההיגדים בתמת 'השפעות על ילדים'. העולם החברתי והריגשי של הילדים משתפר מעצם היותם מתחזקים ומושקעים, מע"פ 794: "... הביטחון העצמי שלה מאד השתפר מאז שאנחנו ביחד". אע"פ 5988: "והוא [תמיר] גם מזמין ילדים לשחק איתם... מלמד את הילדה לשחק ביחד ושלהפסיד זה בסדר". ביחד הם מהווים כשליש (29%) ממניין ההיגדים בתמה. ההשפעה ה'תרבותית' (12%), כפי שמתבטאת מהראיון של תמיר, הינה הדבקת פערים תרבותיים, תע"פ 1966: " שהילדים שלנו, יש להם חסכים תרבותיים מאד מאד גדולים ואז קודם כל סיפורים, אנחנו מקפידים להקריא להם את כל סיפורי הילדים הקלאסיים, לא כי הם חשובים, כי אנחנו רוצים ליישר קו. ההורים מקבלים דיסק של 200 שירים ראשונים..."

דיון

כשאנשים מסבירים מה הם יודעים, לעיתים קרובות נשמע סיפור, מפני שכך המציאות מתגלה להם

(Gudmundsdottir, 1996)

מטרת המחקר הנוכחי, הייתה להעריך מהי הסביבה התיאורטית בה פועלת עמותת "יצירה התפתחותית". בתוך כך, ביקש המחקר להעריך מהן התמות העיקריות המרכיבות את פועלה של העמותה ומהן הפרקטיקות המגשימות אותן. לצורך המחקר רואיינו שלוש דמויות, אשר משקפות את שלושת הפרספקטיבות הראשיות בתוכנית, המנהל/ יוזם/ הוגה והמייצג את התוכנית, המנחה המעבירה אותה בשטח ומייצגת את הצוות. והאמא, המייצגת את מושא התוכנית- הילד. ביחד משלימות הן אחת את השניה לכדי ראייה כוללת של התוכנית.

התיאוריה של עמותת יצירה התפתחותית

בעזרת התערבות נכונה, ניתן לעורר במרבית הילדים את העוצמה הפנימית, לצאת ממעגל הסיכון (Shonkoff & Phillips, 2000). על מנת להצליח, נדרש לעמוד במספר תנאים: ההתערבות מתחילה מוקדם ככל האפשר, מבחינת גיל הילד ומבחינת עבודה עם הילד הראשון במשפחה (Ramey & Ramey, 1998) ונמשכת, עד הגיע הילד לכיתה א'. ההתערבות כוללת מפגשים פרטניים קבועים עם הילד ומפגשי הדרכה פרטניים קבועים עם ההורים. הדרכת ההורים, היא המפתח להצלחת התוכנית (קליין, 1985; Vygotsky, 1978a). המהלך הראשון של ההתערבות, הינו ליצור קשרים ריגשיים הדדיים, של ביטחון ואמון, עם ההורה והילד (Pianta, 1999). קשרים אלו הם הבסיס ליצירת שיתוף פעולה ולהיות המנחה דמות מודל לחיקוי (מודלינג), ליחסים שיבנו במרוצת השנים בין ההורים לילד (Hoffman, Marvin, Cooper & Powell, 2006).

תוכנית ההתערבות משמשת מסגרת מארגנת. ככזאת יש לה ארבע משימות עיקריות, מעקב אחר התקדמות הילד, מעקב אחר עבודת ההורים בבית, הדרכת המנחים וההורים לפרקטיקות ישומיות והגדרת השלב הבא. על מנת שתהיה מסוגלת למלא את יעודה, התוכנית פועלת במתכונת חצי מובנית (Sylva, 2003), כלומר לצד מערכי הדרכה ומעקב מובנים ומפורטים, חופשי המדריך להחליט על התקדמותם במפגש, בהתאם לתנאי השטח. המצפן של התקדמות התוכנית הוא הילד, על צרכיו, יכולותיו ומגבלותיו (Meisels & Shonkoff, 1999; Pianta, 2000).

מבנה התוכנית ותנאי קבלה

השאיפה של התוכנית להתחיל עם תינוקות, כמה שיותר צעירים ובכלל עם הילד הראשון במשפחה, עולה בקנה אחד עם ממצאיהם של חוקרי התפתחות מאסכולות שונות (Ramey & Ramey, 1998; Ainsworth, Blehar, Waters & Wall, 1978). ממצאים נוספים מראים שתוכניות שנמשכות יותר זמן ומורכבות ממספר רב יותר של גישות עבודה, מצליחות להביא לתוצאות טובות יותר וכאלו שמחזיקות גם בראי הזמן (Ramey & Ramey, 1998, p. 116).

שלושת המרואיינים סיפרו על דברים נפלאים שקורים לאמהות במהלך התוכנית, כולן יצאו לעבוד, חלקן יוצאות ללמוד ותמיר אף דיבר על שינויים חיוביים בתפיסת העצמי ותפיסת הילדים שלהן. שינויים פנימיים אלו, אשר בתורם משתנה הגישה לילדים, הן הבסיס המחקרי של הרבה מתוכניות ההתערבות המבוססות על תאוריית ההתקשרות (Ziv, 2000; Egeland, Weinfield, Bosquet, & Chang, 2005; Berlin, 2005)

ניהול התוכנית

תחושת החלוציות, יוצרת אוירה מיוחדת של ראשוניות ושל עשייה ביחד של משהו מיוחד וחשוב. עם זאת, בגרף מס' 3, ניתן לראות כי הנתח הכי גדול מהעוגה, בתמת 'ניהול התוכנית', הוא זה של 'חקר אינטואיטיבי ובנייה תוך כדי תנועה'. יחס כה גדול של עשייה אינטואיטיבית בתוכנית התערבות, עלול לפגוע באיכותה. מבט על ההיגדים ברובריקת 'למידה הדדית', מצביע על צורך מאד עמוק של המנחה, בהדרכה לפרקטיקות ישומיות, שיעזרו לה להתמודד עם הקושי בעבודה עם ילדים בסיכון. מע598: "אני אצטרך להמציא את עצמי מחדש כל הזמן כדי להיות מעניינת כדי שהיא תרצה לעבוד איתי. זה משהו מתסכל שלא פשוט...".

כדי שנוכל לממש את הפוטנציאל הטמון בריבוי הדיסציפלינות, עלינו לעבוד עם מערכים מסודרים וידועים מראש, בהם ניגע בקטגוריית 'תהליכי עבודה'. בנוסף, יש להרחיב ולבסס את השיח המשותף בין אנשי הצוות השונים. סביבות למידה הן קהילות שיתופיות, כאשר תהליך הלמידה יוצא מהעשייה והמשכו בדיונים ובבירורים משותפים, בהמשגת התכנים ובבניית דרכי פעולה שונות הנתפסות כאפשריות ומתאימות לסטואציות הספציפיות. שיח קולגיאלי מעלה את הידע שאנו צוברים בעשייה לרמה מודעת, בעוד שהשיתוף שלו מעורר דיון ומביא למסקנות חדשות, בזכות החשיבה המשותפת. לכשיוצאים שוב לשדה, הידע החדש מוטמע שוב אל תוך העשייה וחוזר חלילה (Nonaka & Takeuchi, 1995).

תהליכי עבודה

הקטגוריה 'התוכנית כמסגרת מארגנת' רביעית במניין ההיגדים והאפיזודות (11), מכל הקטגוריות במחקר, לאחר שריכזנו את 'השפעות על הילדים' (17), עבודת הצוות (15) ו'חקר אינטואיטיבי' (12). היא הגדולה ביותר מבין הקטגוריות בתמה שלה בהפרש ניכר. תפקיד התוכנית כמסגרת מארגנת, הינו בעל משמעות אדירה להצלחת התוכנית. החשיבות בנושא של מסגרת מארגנת רבה, בהתייחסות לכך, שהחיים שלמשפחות בסיכון מאופיינים בחוויה כאוטית של המציאות. קושי ביצירת קביעות, עקביות, התמדה, התמודדות עם מסגרות והפרעות של ההורים והילדים גם (ריבקין, 2009). התוכנית, בכך שהיא מהווה מסגרת מארגנת, נותנת מענה בדיוק בנקודה הזו. ילדים שהיו נופלים בין הכיסאות מסיבות בנאליות, של קושי בהתארגנות לקחת

לאיבחון או אפילו היעדר ה"קשרים" המתאימים כדי להגיע למקום הנכון, מקבלים בתוכנית את ההזדמנות עבור את תהליכי האיבחון. המסגרת המארגנת יוצרת את המיכלל תחושות של ביטחון להורים ולילדים.

מחקר אודות הפעלת תוכניות התערבות בסביבת החיים הטבעית, קבע כי יעילותה של תוכנית ההתערבות נובע מהיותה מבוססת מחקרית ובעלת פרוטוקול עבודה מסודר (Ziv, Kaplan & Vensa, 2016). לפעולה מתוך תוכנית מובנית ורישום של מה שנעשה, יש השפעה מיטיבה על התוצאות, משתי סיבות: המעקב עוזר לוודא שאנחנו נצמידים למודל של התוכנית ומאפשר לפעול בהתאם להבדלים שיש ליישם במשפחות השונות, מבלי לוותר על עקרונות התוכנית (Paulsell, Boller, Hallgren Esposito, 2010).

חשיבות העבודה עם ההורים להצלחת התוכנית

הדרכת ההורים היא המפתח להצלחת תהליך ההתערבות (קליין, 1985). בשלבים שונים של ההתערבות, נרצה לפעול בדרכים מתאימות, על מנת שההתערבות תהיה הכי יעילה שניתן. כך, לשלבים הראשונים, כאשר אנו עובדים עם הורים ראשונים לתינוקות, יתאימו עקרונות עבודה של תאוריית ההתקשרות, טיפוח רגישות הורית וראייה רפלקטיבית (Grinenberger, Kelly & slade, 2005; Berlin, 2005; Oppenheim & Koren-Karie, 2013). משהתבססו הקשרים הריגשיים הבסיסיים, ההתקשרות החיובית, מתחילים לעבוד על הדרכה בגישות תיווכיות והתנהגותיות (Pianta, 1999, Klein & Alony, 1993). ביסוס ההתקשרות בין ההורה לילד, כצעד ראשון בהתערבות של "יצירה התפתחותית", עולה בקנה אחד עם ריכוז ההיגדים היחיד, שיותר ממכפיל בגודלו את ממוצע ההיגדים של כל קטגוריה אחרת בתמת 'חשיבות העבודה עם ההורים להצלחת התוכנית', קטגורית 'יצירת בסיס בטוח להורים והעצמתם'.

השפעות על הילדים

הסטטיסטיקה התיאורית מראה יפה מאד, את הריכוז של הכשרים והיכולות הקוגניטיביים המתפתחים בזכות התוכנית. רובם ככולם של התיאורים נסבו סביב כמה הילד חכם, איזה זיכרון טוב יש לו ועל היכולות השפתיות והמתמטיות שלו. כנאמר לעיל, אני חושב שעלינו לשמור על הקו שנוקטת העמותה היום, אולם עלינו לרפד אותו בכישורים ריגשיים וחברתיים. כישורים הוראתיים וכישורים ריגשיים חברתיים, מסבירים ביחד שיעור גבוה יותר של שונות ההישגים האקדמיים וההסתגלות החברתית, מאשר סיבות מבניות, אירגוניות וניהוליות של הלמידה (Howes, Phillipsen & Peisner-Feinberg, 2000). חוויות חברתיות ממשיות ומשפיעות על מערכות היחסים והתפישה העצמית שלנו גם כמבוגרים (bretherton, 1997).

1. מערך כתיבת תוכניות עבודה, שיתן מענה לתחומים הבאים: יצירת מערך פרקטיקות חינוכיות לכל שלב התפתחותי ולכל משימה, כתיבת אבני הדרך ההתפתחותיות, מתוך מערכי לימוד אקדמיים, תוך שמירה על המקור האקדמי וההקשר שבו נכתב המערך. המטרה היא, להוריד את מידת האקלקטיות של התוכנית וללכד אותה לכדי **פרקטיקה המבוססת על התיאוריה של העמותה**.
2. **מערכי שיעור** - לכל מערך שיעור מבנה קבוע, בעל ראציונל, יעדים, מהלך ואביזרים. כל החומרים החינוכיים יסופקו על ידי העמותה בצורתם המוגמרת, כולל הוראות ביצוע.
3. על העמותה לבנות **מערך עבודה חברתי-ריגשי**, בו ירוכזו עקרונות תיווך של חברות ותקשורת בחברת השווים, המותאם לאופי העמותה, על פיו יפעלו המנחים במפגשים בגן.
4. **מערך עבודה מבוסס על תיאוריית ההתקשרות ומותאם לאופי העמותה**, אותו יעבירו מדריכים לאמהות בתחילת הדרך.
5. על העמותה לשקול **להעלות את תדירות מפגשי הצוות לפעם בשבוע ואת משכם לשלוש שעות**. כמו כן, על המפגשים להיות בעלי **סדר קבוע**, שיכלול את שלושת המרכיבים הבאים: שיח עדכונים, מצב הצוות וקונסוליום הנוגע לעבודה השוטפת עם הילדים וההורים. כשרובו המוחלט של הזמן מוקדש לצוות ולקונסוליום. ארבע פעמים בשנה, מומלץ ליזום גיבוש צוות חווייתי או חינוכי.

עמותת 'יצירה התפתחותית' פועלת בשדה מתפתח ועשיר והדרישה להתערבויות בתצורה שלה, רק ילך ויגבר. ליווי ארוך טווח, תוך הכוונה להתבוננות על תהליכים מלמעלה, להכיר ואז לפעול, תואמות את המחקר העדכני בתחום. ההתקדמות בקצב של הילד והרצון להשתפר בשבילו, ניכרים בכל אספקט של פועלה. שיטת המחקר הקונסטרוקטיביסטית, שומרת על מידה רבה של חיות ועניין, בלמידת מושא המחקר והיא מהווה צורת ניתוח חשובה ללמידה של תוכניות התערבות. כזו שמאפשרת להבין את המהות.

מבנה ראיון "עמותת יצירה התפתחותית"

פתיח

הצגת עצמי והתוכנית באוניברסיטה

ספרי לי על עצמך

ספרי לי על התוכנית

גוף הראיון

מהי תיאוריית השינוי של התוכנית, כפי שאת/ה מבין/ה אותה?

למנהל: כמה ילדים משתתפים, מבנה משפחות, כמה עובדים, השכלה (אם אפשר לקבל קו"ח שלהם), מקורות מימון, חומר כתוב שאני יכול לקבל, שוני בין ההתחלה להיום, עיקביות בהתנהלות התוכנית, תוצאות ידועות, מה הם העקרונות המנחים אותך בבניית התוכנית?

למנחה: ספרי לי על המשפחות שאת מלווה, כיצד הרקע המקצועי שלך תורם לך לקידום התוכנית, מהאת אוהבת ומתחברת בתוכנית, מה חסר?

לאמא: מה בתוכנית היה לך טוב, מה היית משנה, תארי לי את החיבור שלך לילדה, תארי לי את החיבור שלך למנחה, איך השפיע עלייך, האם היית ממליצה עליה למשפחות אחרות?

סיום

"אנחנו לקראת סיום הראיון, האם יש משהו נוסף שאת/ה מרגישה שהיית רוצה להוסיף/לשאול?" וידוא שמירה על סודיות והחופש של המרואיין שלא יתפרסם דבר מהראיון. אני מודה לך על הזמן שהקדשת ואני זמין למקרה שעולות שאלות או צרכים מיוחדים.

נספח 2

סטטיסטי

קה

תיאורית-

ניתוח לפי

שיטת

העוצמה

צוות		תוכנית		משפחה	
מס' היגדים	קטגוריה	מס' היגדים	קטגוריה	מס' היגדים	קטגוריה
4	תחושת שליחות	4	תנאי קבלה	7	קושי הנובע ממאפייני המשפחות
2	ישיבות צוות	1	הבחירה בינקות	3	חשיבות העבודה עם ההורים
5	למידה הדדית		תפיסת התוכנית	2	אידיאליזציה של המנחה
8	הכל קשור, דיסציפלינות שונות	3	"התוכנית הרומנטית	3	קשר הורה ילד
7	זמינות הצוות+ לתת מעבר	12	חקר אינטואיטיבי	3	הנאה
7	יצירת בסיס בטוח	3	האספקט הכלכלי	3	גאווה
3	קשר הורה מנחה	8	התוכנית כמסגרת מכוונת	3	התפתחות אישית של האמהות
2	מודלינג לשיתוף פעולה	3	מסגרת מאבחנת	8	השפעות על ילדים- קוגניטיבית
3	קשר מנחה ילד	7	התאמת התוכנית לילד	2	מטה קוגניטיבית
				1	ריגשית
				4	חברתית
				2	תרבותית
41		41		41	סהכ

נספח 3

סטטיסטיקה תיאורית- לפי החלוקה הנרטיבית

תמה	קטגורית על	מספר היגדים	סה"כ
תיאור המבנה של התוכנית – קהל היעד	תנאי קבלה	4	5
	הבחירה בגיל הינקות	1	
תפיסת התוכנית, ניהול התוכנית	"התוכנית הרומנטית"	3	37
	תחושת שליחות, חלוציות	4	
	חקר אינטואיטיבי, בנייה תוך כדי תנועה	12	
	עבודת הצוות בתוכנית		
	ישיבות צוות	2	
	למידה הדדית	5	
	הגעה מדסיצפלינות שונות ו"הכל קשור"	8	
	האספקט הכלכלי	3	
תהליכי עבודה	מסגרת מארגנת	11	35
	קשר מנחה ילד	3	
	התאמת התוכנית לילד	7	
	קושי הנובע ממאפייני המשפחות	7	
	זמינות הצוות לילד ולמשפחה ולתת מעבר	7	
חשיבות העבודה עם ההורים להצלחת התוכנית	חשיבות העבודה עם ההורים להצלחת התוכנית	3	29
	יצירת בסיס בטוח להורה והעצמה	7	
	קשר הורה מנחה	3	
	אידיאליזציה של המנחה	2	
	מודלינג לשיתוף פעולה	2	
	קשר הורה ילד	3	
	הנאה	3	
	גאווה "מקדימה את הגיל שלה"	3	
	התפתחות אישית של האמהות	3	
השפעות על הילדים	קוגניטיבית	8	17
	מטה-קוגניציה	2	
	רגשית	1	
	חברתית	4	
	תרבותית (שייכות לחברה)	2	
סה"כ		123	123

נספח 4

טבלת היגדים ואפיזודות

"ציטוטים מדויקים מעבירים ת הפחד, התסכול, השמחה וההנאה של האדם ומכילים משמעויות שטחיות ועמוקות אודות חייו" (Fetterman, 1989, p. 115)

הערות	היגדים ואפיזודות	מס היגדים ואפיזודות	קטגורית מיוחדת	קטגוריה פנימית	קטגורית על
	<p>תע25: " אנחנו מאד משתדלים שזה יהיה ילד ראשון במשפחה, מכיוון שאנחנו נותנים כלים להורים איך לעבוד עם הילד הראשון בתקווה שידעו לעבוד עם הילד השני. ובנוסף הילד הראשון מהווה מודל לילדים שבאים אחריו.</p> <p>מע2775211: " ורציתי לעבוד עם אמהות לילדים ראשונים מתוך החוויה הזו, שזה משהו שונה לגמרי. הזהות שלך נעלמת, פתאום אתה אחראי על עוד מישהו, על החינוך, הערכים... הרצון הזה לעבוד עם אוכלוסיות שעם הילד הראשון בבית, בתוך המשבר... לא המשבר.. השינוי הזה שפתאום החיים משתנים בהחלט, זה מה שמשך אותי להיות חלק".</p> <p>תע25: "כמה קריטריונים אחד כלכלי שכר של שני ההורים הוא פחות או יותר שכר</p>	4		תנאי קבלה	תיאור המבנה של התוכנית – קהל היעד

	מינימום, זה מכיוון שאנחנו ממקום חברתי. השכלה פחות או יותר 12 שנות לימוד. אנחנו מאד משתדלים שזה יהיה ילד ראשון במשפחה..." אע"פ 392 : "בגלל המצב הבריאותי שלי אני הגעתי לרווחה ואז התחברתי עם העובד הסוציאלי".				
	תע"פ 1199 : " כי אנחנו מקבלים ילדים מגיל עשרה חודשים. אנחנו חושבים שגיל שנתיים זה מאוחר".	1		הבחירה בגיל הינקות	
	מע"פ 1197797 : " תשמע התוכנית היא תוכנית מדהימה.. ברמה החברתית.. הרצון.. לקחת אוכלוסיות חלשות, מוחלשות, מובסות, כאלה ילדים שאין שום סיכוי שמישהו יראה אותם.. טעוני טיפוח של פעם ויהפוך אותם למצטיינים?? ... ברמה הערכית, חברתית, מצפונית... זה מדהים. המנהל שלי קורא לזה 'תוכנית רומנטית'. זה כמו עבודה סוציאלית, זה לא רק להביא שיוויון אלא.. בדיוק דיברנו על זה, לקדם את הפערים החברתיים". אע"פ 399 : "האמת, שזו תוכנית כל כך מבורכת וכל כך מעצימה, אני פשוט שמחה. היום אני יודעת שזכינו להיות בתוכנית הזו, אם לא היינו בה... היום אני יודעת שעל כל דבר קטן שמנו דגש ומגיל קטן הקנינו לה את זה לשבת עם ספרים ומשחקים. עד היום אני יושבת איתה עם הכנה לכיתה א' עם חוברות ... כל כך הרבה דברים. ובאמת הידע	3		"התוכנית הרומנטית" טית"	תפיסת התוכנית, ניהול התוכנית

	<p>שלה זה... אני באה אליה לגן והגננות... במפגש היא זאת הראשונה, תמיד יש לה את השאלות והתשובות הכי נכונות. היא זאת שמצביעה וישלה את הדבר הנכון. כאילו כל כך הרבה מחמאות וכל כך הרבה כמה שהיא ילדה חכמה וילדה שמשקיעים בה. ככה אומרים לי, ילדה מושקעת וחכמה".</p> <p>אע10פ7ע8פ7: "יודעת מבחינתי התוכנית לא הייתי משנה בה ולא הייתי מוסיפה לה כלום. מבחינתי אני מאד מסופקת ולא הייתי חושבת שנתקלתי במשהו ולא היה לי מענה. כל בעיה הייתי... וגם אני רואה את הילדה שלי.. ממש, פשוט תענוג. "</p>				
	<p>מע7פ2: " זה (יצירה התפתחותית) חלק משמעותי מהעשייה שלי מבחינת השייכות, החשיבה על זה..."</p> <p>תע9פ3: " זה סוג של מפעל חיים"</p> <p>תע5פ5: "מדינת ישראל (הוציאה על אסירים פליליים) יותר משבע מאות מליון שקל בשנה. זה יש כסף וכמה שיצטרכו יהיה. הבעיה היא לא כסף הבעיה היא הגישה. מישהו צריך לשנות את הגישה וזה מה שאנחנו באים לעשות לגרום לאנשים להתחיל לשנות את הגישה שלהם. וזה יקרה כשהילדים האלה יגיעו לבית הספר יתחילו להגיע להישגים כאלה שההורים האחרים יצעקו זה מה שאנחנו רוצים. שיהיה צדק חברתי, למה הילדים שלנו לא כאלה, הינה הם יכלו להיות כאלה. זה מה שאנחנו עושים".</p>	3	תחושת שליחות, שייכות וחלוציות		
העקרון של	מע5פ5ע1פ5: " ואצלי הנושא של גבולות הוא משהו שבעייתי לי . לי כבן אדם קשה	12		חקר	

<p>יצירת קשר ראשוני אישי וריגשי ורק אז להתחיל עם הקניה קוגנטיבית</p>	<p>לשים גבול, אז אני מחפה בדברים אחרים (כגון), מחויבות ריגשית. שהילד מרגיש את המחויבות הריגשית שלי אליו".</p> <p>מע2192 : " אמרתי שאני אקח את זה בשביל התאומים שלי.. ככה גם כשאני עובדת עם הילדה אז שאני אעשה גם עם התאומים שלי בבית".</p> <p>תע393 : " נותנים להם כלים של למידה מתווכת לקחת הרבה תוכניות קיימות קיימים ואנחנו לקחנו את הליבה מכל דבר אם בוונו מדבר על חשיבת רוחב אם זה פוירשטיין, גם ... היא כתבה ספר ... לקחנו מהם כמה רעיונות לבנות משהו".</p> <p>תע795 : " אנחנו באים עם תוכניות מגיל תשעה חודשים עד כיתה א', שכל תוכנית בנויה, אנחנו עובדים המון על התחושה ותנועה ... לקחנו את זה מהמון מקורות כתובים. לא המצאנו אלא אם כן ראינו שחסרים דברים ואז הוספנו"</p> <p>תע196 : " שקלנו אם ללמד אותה לקרוא, מבחינת היכולות שלה לא היתה בעיה. אז התייעצנו עם השירות הפסיכולוגי עם מחנכות בכיתה א', יועצת של בית ספר לקחנו מכולם ולמדנו מהם ואז הגענו למסקנות. כל מה שעשינו עשינו עם אחריות מלאה שלא חלילה לגרום נזק לילד".</p> <p>תע196 : "חשבון, מה שעשינו בעצם פנינו למורים למתמטיקה בתיכון, אנחנו מכוונים לשם. אנחנו יודעים שיש במעבר מכתה ח לכיתה ט' (נפילה בתוצאות), בגלל זה פנינו למורים בכיתות גבוהות, לבדוק איפה הקושי של ילדים, למה הילדים נכשלים</p>			<p>אינטואיטיבי, בנייה תוך כדי תנועה</p>	
--	---	--	--	---	--

<p>במתמטיקה. ופנינו למגוון של מורים מורה אחד שהמומחיות שלו זה חינוך מיוחד, מורה אחד שהמומחיות שלו זה פיזיקה מורה אחד שכותב ספרי לימוד למשרד החינוך וכל אחד אמר משהו אחר... לכל אחד מהגורמים האלה פרקנו אותם לחלקים והתאמנו אותם לגיל הרך לפעילויות ומשחקים לגיל הרך. כך שזה לא כתוב בשום מקום".</p> <p>תע196: "אנחנו עובדים איתם גם על אנגלית. פיתחנו משחק באנגלית... המטרה ... לעשות סוג של התרמה. החלטנו לעשות את זה מכיוון שאנחנו יודעים ששפה אפשר לרכוש ברמה של שפת אם עד גיל שבע ... מוודאים שהילדים יכולים ואז מתחילים. לפני גיל ארבע אם עדיין לא רכשת שפה, אנחנו לא מתחילים אנגלית.</p> <p>תע4910: "לקחתי את כל הרציונל מכל התוכניות כמו הי סקופ למשל, שהם הגיעו למסקנה שלא כל תוכנית התערבות בגיל הרך נותנים את התוצאות האלה של החסכון... אלא יש כמה קריטריונים, כמה דברים שהם נדרשים כדי שזה יקרה, א' שזה יהיה לאורך שנים ושיהיה צוות קבוע, אנחנו עכשיו הוספנו.. הם דיברו על עבודה עם הורים וגם עם ילדים ואנחנו חושבים שזה חייב להיות הוליסטי, חינוך טיפול..."</p> <p>תע298: " יש מה שנקרא נוסחת קרול שזה אומר בעצם שההצלחה של ילד הציון של הילד נגיד במבחן יהיה כמה שעות השקעת בו לעומת כמה שעות הוא קיבל או הפוך כמה שעות הוא קיבל לעומת כמה שעות השקעת בו".</p>				
---	--	--	--	--

<p>תע7ע3978 : " נתנו לילד ספר שהוא מכיר במצב הפוך, אם הוא הופך אותו חזרה במידה ולא אותו דבר עם בובה תן לילד בובה עם הגב אליו אם הוא מסובב בסדר אם לא אז משהו לא בסדר. עכשיו תשמע, אנחנו חוזרים על זה פעם פעמיים שלוש, [רז : מאיפה לקחת את הנכונות של הדברים הללו?], תמיר – בעיקר מ... פיינטר. פיינטר כתבה ספר ממש שנתן הדרכה כזאת להורים, [רז : ולמה אם הוא לא מסובב אליו את הבובה הוא לא בסדר?], תמיר : בעניין של יחסים במרחב. תראה זה לא רק זה, אם זה לא עובד זה לא עובד זה לא עובד משהו לא בסדר".</p> <p>תע86 : " אנחנו לוקחים את הקריטריונים של התפתחות הילד, ממש ככה... (לפיהם קובעים את היעדים הלימודיים)</p> <p>תע1179 : "דיברת על הסופר, אתה אומר לילדים לעשות הכנה, כשאתה בא לסופר אתה קונה רק דבר אחד והדבר הזה אם הוא אכיל אתה פותח אותו רק בקופה. אתה לא אוכל את הופל ואחר כך רוצה עוד אחד. אז אתה מונע. אתה לא פותח את הארון לילד ואומר לו קח איזה בגד שאתה רוצה, אתה אומר לו או את זה או את זה, נתת לו בחירה נתת לו גבולות. אנחנו עובדים על הנושא הזה גבולות והעצמה כמובן .</p>				
<p>תע579 : "לא [אין קונסוליומים על כל ילד בישיבות צוות]".</p> <p>מע69973 : " אנחנו שלושה אחת לחודש עושים ישיבה. [את מרגישה שזה מספיק?] תראה, אני יכולה להגיד לך שבחצי משרה שלי אני מאד עמוסה, אז זה מה שאני</p>	2	ישיבות צוות	עבודת הצוות בתוכנית	

<p>יכולה, יותר מזה אני לא יכולה. [רז : את יכולה גם להגיד כן] כן.. כן.. [זה מספיק].</p> <p>תמיר מביא נושאים, פעם אחת זה היה טכניקות עבודה, לדוגמה הוא בחר ללמד דגשים שך איך מספרים סיפור, איך ניגשים, איך מרחיבים את היריעה, איך מרחיבים את הדימיון. זה דבר אחד, דבר שני לשבת ולחשוב איך מפתחים את התוכנית ליותר ממה שהיא היום, איך מגיעים לעוד עולמות, למשל הנושא של האקדמיה. גם לידע מדי פעם איפה התוכנית עומדת. אנחנו לא חשופות להכל, אנחנו פועלות בשטח....</p> <p>איפה התוכנית התפתחה, אם קיבלנו כל מני תרומות, סיפר עליך.. כל הזמן הוא מספר".</p>				
<p>מע947 : " תראה לי הגבולות הם מה שחשוב"</p> <p>מע979 : " גבולות זה אישיותי זה משהו שאני מביאה זה לא דורש משהו שידוע להציב גבולות כחלק מתפקיד. אני חושבת שאני עושה עבודה מדהימה עם הילדה, אבל אני חושבת שאם היה לי משהו שקט יותר עם הגבולות משהו היה יותר טוב לילדה ולי".</p> <p>מע569 : "זה ממש הגיע למצב (הילדה מפריעה במפגשים) שאמרתי לתמיר שפעם הבאה שאני בחדר אני אגיד לה שאם יהיה ככה אז יהיה ככה. אמרתי לילדה שאם את תתנהגי... בפגישה שלי עם תמיר... ככה תמיר הוא איש חינוך, אז קל לו לשים גבול גם באופי שלו קל לו לשים גבולות ואז הוא אמר לי "את תשימי את הגבול ואם היא תלך אז שתלך.. את לא עובדת איתה באותו יום" לי היה מאד קשה לעמוד בזה.. אמרתי</p>	5	למידה החדית		

<p>והיא באמת לא יצאה. תכננתי שגם אם היא תצא... היה בסדר, דיברתי גם עם האמא, שאני הולכת לעשות את זה.. היה לא פשוט יותר קיצוני במהות שלו ממי שאני. ובאמת זה עבד והיה יותר קל לעבוד עם הילדה".</p> <p>מע598499: " אני אצטרך להמציא את עצמי מחדש כל הזמן כדי להיות מעניינת כדי שהיא תרצה לעבוד איתי. זה משהו מתסכל שלא פשוט... צריך לשפר את זה. ליצור שיהיו דברים יותר מעניינים, יותר מושכים.. כן... גם שיהיו יותר מותאמים לילדים מבחינת רמת עניין לא מבחינת התוכן. לדוגמה, אם אני צריכה אם הילדה אמורה לדעת לספור עד מאה בקפיצות של עשר, אני צריכה למצוא את המשחק שילמד אותה לעשות את זה. תשמע אני לא אשת חינוך ואני לא זוכרת ככה מה עשיתי עם הילדים שלי, אני צריכה לדאוג שיהיה לה מעניין ילדה. תמיר לדוגמה אמר לוקחים רובה ויורים לעשר, עשרים.. אבל צריך כל דבר להפוך אותו למעניין... שלושה רעיונות זה בסדר. כשזה רשום לי "הילד ידע 10, 20, 30" אז איך אני עושה את זהמעניין .</p> <p>מע595863: " תראה זה מאד בולט, כי כל הראייה שלי היא טיפולית ודברים שמאד ברור לו שהוא עושה ולי מאד ברור שלא. [רז:יש דברים שאתם מגדירים כחלק מהתוכנית ואת לא תעשי אותם?] לאלא קרה. זה לא מוגדר, זה יותר בין השורות, זו לא ההגדרה הפורמאלית של של התוכנית. ברמה המערכתית אני מאד מסכימה. כשאתה עובד עם משפחה שלמה אני בדגש יותר על ההורים, הוא בדגש יותר על הילד..</p>				
---	--	--	--	--

<p>אז זה גם פער כלשהו. אנחנו משיגים את אותה תוצאה, אבל אני יותר מאמינה בהחזקה של ההורה. הוא השיח שלו עם ההורים יותר חינוכי, זה טוב אבל הוא יותר דידקטי. אני בראש שלי יותר טיפולית, יותר רכה, יותר מכילה מה הוא כן מסוגל, מה הוא לא מסוגל מבחינה נפשית.</p>				
<p>תע9810: " יש לנו את אסנת שהיא יש לה תואר שני בעבודה סוציאלית והתמחות בטיפול משפחתי וגם מורה, יש לה תעודת הוראה. יש לנו את אפרת שהיא מטופלת קוגניטיבית עוסקת בטיפול רגשי בעזרת משחקים, טיפוח חשיבה היא היא עשתה תעודה של פויירשטיין ובנוסף היא מאבחנת דידקטית</p> <p>תע993: " ואני השלישי. מא בהסטוריה, תעודת הוראה בהיסטוריה, למדתי גם הנדסאי ותעודת הדרכה בקרטה מוינגייט. הכל קשור</p> <p>תע191: " אני עוסק בניהול של תוכניות חינוכיות כבר יותר מחמש עשרה שנים היום אני גם מנהל עיר ללא אלימות במעלה יוסף וגם מנהל את התוכנית יצירה התפתחותית. לפני זה עבדתי בקידום נוער, הקמתי את היחידה לקידום נוער בנהריה סוג של בית ספר לנושרים. שמשרד החינוך בנה להם משהו אחר כשהם לא הסתדרו בבית ספר בנו להם מסגרת לימודית וחברתית אז אני הקמתי את היחידה בנהריה, אחרי זה הייתי מנחה חינוך טיפול במחוז צפון עבדתי ב המכון לטיפול חשיבה מנחה מספר שנים עסקתי בניהול פדגוגי הייתי מתנדב בית ספר יסודי סגן מנהל בית</p>	<p>8</p>	<p>"הכל קשור", הגעה מדסיצפלינות שונות</p>		

<p style="text-align: center;">ספר זה הידע, זה הרקע</p> <p>תע959 : "הרבה רקע שטח, גם עשיתי המון קורסים מזמן כבר שכחתי, עשיתי קורס שנקרא משחק יחדיו, כלים טיפוליים במשחק, אשלים של הגוינט. אגב אני קיבלתי פרס אשלים השנה לתוכנית הזאת על יוזמה , מצויינות ועוד משהו אני לא זוכר".</p> <p>תע979 : "כשהייתי מחדן בבית ספר יסודי, עשיתי קורס על סיפור, איך להקריא סיפור. זה לא רק איך לקרוא ספר, איך להקריא סיפור, קורס שנתי של תשומת לב לפרטים היגוי אירועים הסקת מסקנות..."</p> <p>מע1291ע529 : " (תואר שני בעבודה סוציאלית) עושה עכשיו פסיכותרפיה לימודי המשך... זה שלוש שנים, זה לימודי תעודה.. אהה האמת כדי להתמקד במקום הקליני בעבודה עם אנשים... עם ילדים, יש בעברי ניסיון גם עם נערות אה אני מנחה קבוצות בבי"ס יסודי של הדרכה ריגשית... אני עובדת עם חמש קבוצות של ילדים בגיל היסודי עם בעיות תקשורת, דימוי עצמי נמוך, משפחות מאד קשות, זה ככה בגדול. אני עובדת עם משפחות ומבוגרים ועכשיו אני עם הגיל הרך. כשפה אני מוציאה יותר את המקום הטיפולי שלי.."</p> <p>מע999ע911 : " צריך את הטיפולי, כי זה סוג אוכלוסיה שחייב את הטיפולי. חייב... אל תשכח, אני לא מטפלת של האמא אבל השפה שבחדר היא שפה טיפולית. גם אם הילדה אם יש לה חוסר אהה קשה לה להתרכז, החשיבה שלי.. שהיה אתמול משהו</p>				
--	--	--	--	--

	<p>בבית שקשה לה להתרכז ובמשפחות האלה זה משהו מאד משמעותי".</p> <p>תע310פ : " אני ניהלתי מרכזי למידה של (לא הבנתי את השם) במעלה יוסף. היו לי 22 מרכזי למידה ויותר מ-120 אנשי צוות. עכשיו הורכבו מסטודנטים ממורים ומאקדמאים, ממהנדסים שבאו ללמד. ועשינו מבחינה סטטיסטית של מי הביא את ההישגים הכי גבוהים, מה ההשגים של הסטודנטים, המורים ושל האקדמאים וראינו (לא ברור) אני למדתי להבין, כנראה בחינוך זה לא תעודת הוראה עושה את החינוך. אני יודע את זה היום שתקח אנשים טובים יכולים לתת לך תוצאות יותר טובות. אני מדבר על תוצאות. הגישה כנראה, יש אנשים שיש להם גישה".</p>				
<p>המחקר האחרון של היי סקופ) Schweinhart (, et al., 2005 מראה שהשקעה של כ- 15,000</p>	<p>תע793פ : " אני באופן אישי עשיתי את השנתיים הראשונות בהתנדבות ירדתי לחצי משרה".</p> <p>תע394פ : " סל תרבותי, שניים היום מחלקת הרווחה של מעלה יוסף תוכנית עיר ללא אלימות תומכת באופן לא רשמי, מחוז צפון ועיר ללא אלימות תומכת אבל המטה של עיר ללא אלימות לא תומך... (5פ) הם טוענים שמי שצריך לטפל בזה זה תוכנית 360 שמיועדים לילדים ונוער בסיכון זה לא עובד ככה בשורה התחתונה כי לתוכנית ההיא, להם יש מאגר תוכניות וכדי להיכנס אליהם צריך קריטריונים... יש לנו קרן משויץ שתומכת בנו, נותנת לנו כסף. ותרומות של אנשים פרטיים. מההורים אנחנו גובים מאה שקלים לשנה וילד עולה לנו בערך 17 אלף שקל בשנה".</p>	4		האספקט הכלכלי	

<p>דולר</p> <p>בשנתיים</p> <p>עבודה בגילאי 3-4 לילד,</p> <p>נותן חיסכון של כ-</p> <p>195,000 דולר</p> <p>עד גיל 40,</p> <p>מעבר לשיפור איכות החיים של הילד וסביבתו הקרובה והרחוקה.</p> <p>ראה: לינק</p>	<p>תע489: "... (ממחקר של היי סקופ) אחרי עשרים שנה שהשקעה של 12 אלף דולר מניבה חיסכון של 88 אלף דולר. הם לקחו את כל הקריטריונים. הם דיברו על זה שהילד שהם קיבלו היה אמור להיות נזקק נתמך רווחה, בפשעים שאמור היה לעשות ואם היה בבית ספר כמה השקעה היתה צריכה להיות בבית הספר וכו'".</p> <p>תע499: " הילדה השניה[ילדה שהתלבטו אם להכניס לתוכנית במקום הילדה שנכנסה, ביתה של האם שהתראיינה] לעומת זאת מבחינה התנהגותית המצב קטסטרופלי. כשכל הילדים יושבים במעגל היא בצד, מאד קשה איתה בהרבה תחומים אחרים, והתוצאה היא שבשנה הבאה במקום לשלוח אותה לבית הספר איפה שכל הילדים ילכו, ישלחו אותה לבית ספר אחר, זה אומר מונית ספיישל לכל כיוון, זה אומר שבבוקר היא תקבל תיכנס לקבוצה טיפולית, דרך עיר ללא אלימות... כשהיא תסיים את הלימודים היא תלך למועדונית שלנו במושב מעונה... עשינו חשבון שהילדה הזאת יהיו עוד טיפולים נוספים והוצאות נוספות, המינימום פה הולכים להוציא עליה 40 א' שקל בשנה, רק הנסיעות למועדונית... (ע395) אנחנו מדברים 240 א' שו (עד כיתה ו'), תעשה את ההפרש של 17 כפול 6 בערך 100 אלף שקל. חסכנו המון כסף".</p>				
	<p>מע6910ע2910: " יש טבלה פשוט הטבלה, אלו הטבלאות שראית פעילות תאריך והערכה. רושמת תאריכים ואם הצליחה, אם צריך להתאמן... התוכנית מדברת על כך</p>	8	מסגרת מכוונת	התוכנית כמסגרת	תהליכי עבודה

	<p>שכל פעם שאני איתה אני רושמת מה היה... משתדלת[לעמוד ברישום]. יותר טוב ממה שאני עושה לעצמי. אני משתדלת מאד".</p> <p>תע31 : " אנחנו בעצם נותנים להם [להורים] תוכנית, הם צריכים לעבוד במשך שבועיים עם התוכנית הזאת ואז מגיעים עוד שבועיים נותנים להם עוד תוכנית ומגיעים ככה שכל תוכנית מתבססת על הפעילויות הקודמות ונותנים להם פעילויות נוספות".</p> <p>תע33 : " כשאנחנו מגיעים להורים אז אנחנו לא אומרים להם תרכיבו איתם פאזל אלא אנחנו נותנים להם הדרכה איך לעשות את זה".</p> <p>תע59 : " ואת זה[ידע כיצד מספרים סיפור, על מה להתקב ועקרונות מנחים] אנחנו מעבירים להורים באופן פרטני. גם פה כשאנחנו מקריאים סיפור לילדים אז אנחנו כל הזמן לא רק מקריאים שואלים אותם שאלות, מפנים את תשומת לבם לדברים אתה רואה שבאמת בקטע הזה יש לנו תוכניות מאד מאד טובות".</p> <p>אע23 : "יושב איתנו, נותן לנו תוכנית הביתה, אנחנו יושבים עם התוכנית, הוא מסביר לנו כל דבר מה צריך לעבוד עם הילדה.. אילו משחקים, אה.. אה.. כל מיני דברים איך לפתח לה את החשיבה לחשוב מעבר ל.. זה.. זה העניין פה. והילדה זורמת עם זה.. אתה יודע מה אני סיפרתי גם לתמיר, הילדה פשוט מחקה אותו. היא מספרת לי סיפור וזה נקרא ניבוי אירועים.. היא שואלת אותי : אמא, מה את חושבת שיקרה</p>			מארגנת	
--	--	--	--	--------	--

<p>עכשיו בסיפור? זה פשוט מדהים. הוא אמר לי לקנות לה ספר של פתגמים והיא כל הזמן עושה את זה.. היא מספרת לי מה היה בגן, ואז היא מקשרת את זה, היא אומרת לי אמא את יודעת זה כמו הספר הזה של הפתגמים. ואהבת לרעך כמוך, או מה ששנוא עליך אל תעשה לחברך.. היא מקשרת את זה, כאילו כל דבר.. וזה פשוט אה... מדהים".</p> <p>תע211: " ואז אנחנו מקימים, משיגים לכל משפחה שורה של משחקים, חלקם צריך לרכוש וחלקם לא צריך. פעילויות שאפשר לעשות."</p> <p>תע33: " אם למשל אני נותן להורה משימה, נגיד להרכיב פזל של ארבעה חלקים בגיל הקטן יותר. אני רואה שאני מגיע לילד פעם פעמיים שלוש והוא לא יודע, כנראה שההורה לא עובד איתו בבית".</p> <p>תע56: "תראה, תמיר נותן לנו את התוכנית ואנחנו יושבים על התוכנית, הוא מסביר לנו מה צריך לעשות וברגע שסיימתי מה שתמיר ביקש לעשות אנחנו שמים וי על זה. עושה וי ואנחנו בקשר.. כל פעם שתמיר בא אליה..."</p>				
<p>תע105פ57: "עוד דבר שאני יכול להגיד לך יש לנו כל הנושא של הפרעת קשר וריכוז יש לנו הדרכה מד"ר אביבה דן שהיא ראש תחום הגיל הרך במכללת אהלו ומה שהיא עושה... ההתמחות שלה זה הפרעת קשב וריכוז לילדים בגיל הרך. היא נתנה לנו שאלון של מאה שאלות שנקראה שאלון... שאלה אחת אתה נותן לאמא שאלה לילד</p>	3	מסגרת מאבחנת		

<p>לפי זה בונים איזה שהוא גרף ורואים מה רמת הפרעת הקשב של הילד. אנחנו מגיעים אליה עם זה, אנחנו בשלב שרק עשינו את הגרף והיא בונה לנו תוכנית איך לעבוד עם הילד הספציפי הזה. זה אומר שאנחנו יודעים שכשהוא קם מהאוכל, הוא נוגע בטעות בילדים כי יש לו בעיה בתחושתיות, אז הוא נוגע בילדים ודוחף אותם, בלי להתכוון".</p> <p>תע3911: " אנחנו עובדים עם מישהי שקוראים לה חגית בן גיגי שהיא באה עם תוכנית . אז אנחנו עובדים גם איתה. ואז כשאתה מקבל תוכנית כזאת, עובד עם אביבה אז יש לנו חלק התנהגותי וחלק אידיאולוגי. עדיין לא עושים (לא מבינים) היא לוקחת 1200 שקל לשני מפגשים. אנשים מוכנים לתרום....."</p> <p>תע598: " אנחנו לוקחים את הקריטריונים של התפתחות הילד"</p> <p>תע1597: " היא היתה בת שנה וחודשיים הזמנו אותה הביתה הייתה שיחה עם ההורים באיזו שהיא תצפית ואז מה שהיא אמרה בעצם שההורים מאד מאד מגבילים את הילדה. מאד פוחדים עליה הורים מאד מגוננים , אובר פרוטקטינג, הבנו שזה העניין, הם לא נתנו לה לעלות מדרגות לבד ולא נתנו לה ללכת למתקנים וכל זה פוגע פוגע במרכז..... ואז וזה...שהיא לא מסוגלת לסובב את הבובה, הכל מתחבר ואז אתה נותן להם הדרכה להתחיל לשחרר, היא עולה מדרגות עמדו מאחוריה, מתקנים. תשמרו אבל תתנו לה לבד ואל תעצרו אותה. נדנדה, בקשנו מהם לקנות נדנדה ולנדנד</p>				
---	--	--	--	--

	<p>את הילדה חצי שעה ביום במצטבר. אחרי שבועיים הגעתי לילדה נתתי לה את הבובה אמרתי לה תהפכי היא הפכה אותה, אחרי חודש היא הפכה אותה לבד. עכשיו תחשבו על הקטע הזה אני עובד עם הילדה הזאת אני רואה אותה במהלך השנים, הנושא של יחסים במרחב התפתח בצורה תקינה לא ראינו קשיים בהמשך. אם היתה מגיעה לתיכון בתנאים האלה היו אומרים תראה את היכולת שלה. הוכחנו קודם כל לעצמנו שאם אתה עובד נכון..."</p>				
	<p>מע112: " הילדה גם בעבר היה לה קושי עם גבולות, להקשיב. מה שקורה זה שאם מישהו אמר לילדה משהו והיא לא שם באותה סיטואציה היא פשוט מתנתקת מהסיטואציה. הגננת שלה שמה גבולות בצורה... עתיקה... שמה גבולות בצורה מדהימה אבל היא יודעת שהילדה הלכה לאיבוד שם, היא נותנת לה להשתחרר, להתפרק, ואחכ חוזרת. כלומר אי אפשר לעשות משהו עם הילדה כשהיא נכנסת לפינה".</p> <p>מע74394: " תקופות שנכנסו עוד חברים, יש כאלה שלא. האחות רוב הזמן נמצאת, ממש חשוב לה להיות חלק. [זה שהאחות עם הילדה בסשן בגן] תורם לילדה. התוכנית היא מאד גמישה.. אם אתה חושב בשטח שמישהו נכון, אז אתה עושה אותו. תע39: "יש תוכנית מובנית ואם צריך להתאים אותה אנחנו מתאימים".</p>	7		<p>התאמת התוכנית לילד</p>	

<p>מע34: " יש לי חדר בגן שאנחנו נכנסות אליו, אני סוגרת את הדלת..."</p> <p>תע57: " התוכנית היא מודולרית. גם יכול להיות שנגיד בנושא של חשיבה מתמטית אנחנו נראה שלילד יש יכולות גבוהות ונלך איתו קדימה לעומת זאת אוריינות עניין של שפה אנחנו נראה שהוא ביכולת נמוכה יותר אנחנו נלך איתו".</p> <p>מע10פ3ע5פ3: "[במענה לשאלה: לפי מה את קובעת את המבחנים?] ברגע שהיא עברה את כל המיומנויות שלה ועשיתי וי על משהו מסוים, אנחנו יכולים לעבור שלב... יש טבלה, כן, ברגע שהיא יודעת את המיומנות ממשיכים הלאה... אתה מתעכב על כל דבר שדורש עוד מיומנות עוד תחזוק, עבודה שוטפת (ומתקדם איפה שאפשר)".</p> <p>מע12פ10: "...היא הייתה נמנעת מרוב הדברים בהתחלה, הייתה מסובבת את הראש, לא נכנסת לחדר.. כשאני נכנסתי הקשר ביננו נוצר לאט בעדינות, באמת אז היא ישבה יותר מהיום, זה משחקים, כל פעם מחליפים משחק. וממש אפשר היה להרגיש שנוצר קשר. וככל שנוצר קשר הרגשת ל הילדה שהיא נפתחת. ילדה חכמה"</p>				
<p>תע11פ9ע10פ1: " יש לנו הורים שנמצאים בתהליך גירושין מאד קשה ואז אתה רואה שהוא מגיע לגן, אתה רואה את המצב של הילד, אתה לא יכול לדבר איתו הוא נמצא במצב רגשי... אתה לא יכול לדבר עם הילד, גם כה יש לו הפרעות של קשב וריכוז ואז כשיש בעיה רגשית זה רק מוסיף לו ההפרעה הולכת, ההפרעה באה לידי ביטוי בצורה</p>	7		<p>קושי הנובע ממאפייני המשפחה</p>	

<p>הרבה יותר בוטה. מאד קשה לעבוד איתו פתאום הנושא של גבולות נעלם. למשל אני בא עם תיק משחקים, הם יודעים שאסור לגעת בתיק, רק אני נוגע. באתי אליו, שאחר כך אני יודע באותו יום, שאחר כך אני יודע שההורים רבו ביניהם הגיעה משטרה, היתה אלימות .</p> <p>מע38 : " בגלל שאנחנו עובדים עם אוכלוסיות כאלה, שסף התסכול מאד נמוך, ויש היפריות ואי שקט מאד גדול, אז הם צריכים את השיעורים בקצב כמו הטלויזיה. כל הזמן צריך להיות מאד מעניין. עכשיו בהתחלה כשאני מביאה משחק חדש לעבוד על מיומנות מסוימת היא מאד נהנית, אבל מהר מאד משעמם לה המשחק הזה.</p> <p>מע1194 : "אלה משפחות שמראש יש איזושהי הזנחה. אז מראש על הילדים שמגיעים אתה מרגיש את מה שקורה בבית. זה ילדים פחות רגועים, יותר חרדות אתה רואה מאד ברור את הילד איפה שהוא נמצא"</p> <p>מע1392 : " הורים לרוב או חולים או יש איזו שהיא אלימות שמדווחת. זה יכול להיות שני אבות שהם עבריינים לשעבר, אחד מהם היה חבר במשפחת פשע ועוד אחד היה מכור לסמים קשים... (15פ) העניין הוא שהם יצאו מעולם העבריינות אבל התרבות היא עבריינית. תוך כדי יש לנו משפחה אחת שהתפרקה, התגרשו".</p> <p>מע194 : " הילדים האלה עוברים חוויות מאד קשות במהלך החיים שלהם, גם בבית וגם במסגרת החינוכית".</p>				
--	--	--	--	--

<p>מע636 : " המטופלת שלי היא חרדתית מאד. המשפחה שאני מלווה, כמובןשגם על הילדה אתה רואה חרדות או אי שקט. אומרים לאמא מילה שהיא יכולה להעיד על בעיה היא יכולה מאד להיבהל, אני אבחר במילים אחרות מתמיר... אדבר בשפה שהיא מסוגלת להכיל ולעשות עבודה שם. אדבר אל הכוחות שבה".</p> <p>אע292 : "היא הייתה קטנה בת שמונה תשעה חודשים, רק הכנסתי אותה לקיבוץ, אמר שהוא צריך לבוא רק אליה בהתחלה, אל הילדה, ושישב עם הילדה בגן ולרגע אחד אמרתי "כאילו מה? הילדה שלי... זה יראה שונה כזה פתאום באים אליה.. אולי זה גם על שאר הפעילויות בגן.. כאילו זה איזשהו משהו וזה.. ואז אמרתי.. "אני זורמת עם זה ואני אני הולכת על זה".</p>				
<p>אע292 : "הוא כבר בחיים שלי, כאילו.. כל דבר הכי קטן יש לי את תמיר..."</p> <p>אע555 : "מרוב שאני אוהבת אותו ומעריכה את כל מה שהוא עושה בשבילנו, אני מרגישה חופשי להתקשר בכל מה שקשור לילדה. והכי כיף לי שכשהוא יוצא מהגן הוא מתקשר לדווח לי מה היה. בשבילי השיחה הזו, לא חשוב גם אם היה לי משהו מעצבן באותו יום. אני שומעת את השיחה ממנו ושומעת את הדברים הטובים זה עושה לי את היום. כמה שהיא חכמה וכמה שהיא השתלבה, זה שווה לי את הכל".</p>	2		זמינות הצוות לילד ולמשפחה	
<p>תע898 : " והיתרון שלנו שאנחנו יכולים לתת מענה מיידי. זאת אומרת אם הורה, אפילו הורה נורמטיבי, אני לא מדבר על הורים שבאים לטיפול, רואה קושי של ילד</p>	5	לתת מעבר		

<p>מהרגע שהוא זיהה את הקושי קודם כל יקח לו הרבה זמן עד שהוא יזהה אותו, או הגנת מן הסתם כי יש לה הרבה יותר ילדים מאשר לנו, ברמה הפרטנית אתה רואה הרבה יותר ומהרגע שההורה יזהה ועד שיקבל את המענה יכולה לחלוף שנה, כי התפתחות הילד כמה יכולה לעשות את זה. אנחנו יכולים לעשות את זה בתוך כמה שבועות וזה ההבדל, זה ההבדל".</p> <p>מע31093ע1293 : " פעם בשבועיים אני נפגשת עם האמא.. כעיקרון התוכנית אמורה לעבוד עם משפחה אהה אני יכולה להגיד לך אצלי אני עובדת רק עם האמא. האבא לא פעיל ב... עכשיו הם נפרדו, הוא לגמרי יצא מהבית אבל כל מה שקשור לחינוך, מי שיותר נותן את הטון שלו זו האמא. פעם בשבועיים אני נפגשת איתה אני אומרת שהיא צריכה לעבוד בבית עם הילדה, ו... תראה, אני חושבת בגלל שאני עובדת סוציאלית זה לא רק מה היום אני צריכה לעבוד עליו.. מוטוריקה עדינה, אלא היא גם משתפת אותי במצב שלה.. אני לא המטפלת שלה. יש לה עובדת סוציאלית שעכשיו עשינו תהליך מאד ארוך כדי שהיא תתחיל טיפול".</p> <p>זה אומר, דרך אגב, שאנחנו מנסים את כל הגורמים שקיימים סביבנו בקהילה זה חוסך לנו המון כסף. זה אומר התפתחות הילד, זה אומר יש לנו בגיל יותר גדול רכז שיפור יכולות זה אומר יש מרכז רגשי, יש טיפול רגשי במעלה יוסף, יש מרכז לגיל הרך בשלומי, מזמינים את ההורים גם לשם אין כזה דבר הילד לא מטופל"</p>				
---	--	--	--	--

<p>תע10פ6 : "אם אני לא יודע מה הגורם אני שולח אותו למכון להתפתחות הילד שהם יגידו איפה הבעיה, אבל אנחנו לא בוחלים בשום אמצעי, אנחנו לא מתנערים מאחריות".</p> <p>אע49פ114 : "אביגייל נפלה מהנדנדה בגיל שמונה חודשים וזה עשה לה פחד מהמרחבים... הייתה מפחדת לעלות לנדנדה, הייתה מפחדת לטפס ועוד משהו שכשהקראנו לה ספרים, אז משהו עם הספר.. הייתה הופכת אותו מהסוף להתחלה.. לא זוכרת משהו היה, כשזיהיתי משהו אז ישר פניתי לתמיר וגם תמיר עצמו ישר קישר אותי לאנשים. וגם היה לי בעיות בגמילה וגם זה טופל, היו בעיות ריגשיות בגמילה ופניתי וגם זה טופל... תמיר קישר אותנו למישהי שמטפלת בזה והיום ברוך השם... היא כבר יותר טוב. חשוב לי לציין שעם כל בעיה שיש, יש למי לפנות וגם אם תמיר לא בטוח במשהו, הוא תמיד בודק ותמיד חוזר עם התשובות הנכונות ומה לעשות".</p>				
<p>תע3פ1 : " אגב זה הוכח גם מחקרית . פנינה קליין, היא עשתה תזה על תוכנית על ילד חכם יותר. בין השאר היא כתבה על הנושא של החשיבות של העבודה של ההורים בבית עם הילד והיא טוענת שם שבעצם העבודה בבית עם הילד היא בעצם מקנה את התוצאות הכי טובות, שהן הרבה יותר גבוהות מאשר יעבוד איש מקצוע עם הילד בגן והיא לא תלויה לא במצב הכלכלי ולא בהשכלת ההורה, אם ההורה יקבל את הכלים</p>	3			<p>חשיבות העבודה עם ההורים להצלחת התוכנית</p>

	<p>הנכונים הוא יוכל להוביל את הילד שלו להישגים גבוהים למרות הכל, כנגד כל הסיכויים".</p> <p>מע194: " התואר השני שלי זה בטיפול משפחתי. אני מאמינה שאתה לא יכול לעבוד רק עם הילד, אתה צריך לעבוד עם המשפחה כמערכת. וזו המתנה הגדולה של התוכנית, שאתה יכול לעבוד גם עם ההורים, גם עם הילד..."</p> <p>תע193: " אנחנו רואים שכלל שהמוטיבציה של ההורים גבוהה יותר, היכולות של הילדים גבוהות יותר. אנחנו מודעים לזה שאת התוצאות האמיתיות מביאים ההורים ולא אנחנו למרות שאנחנו משקיעים בזה המון"</p>				
	<p>אע191: "קיבלתי אותה [את הילדה] במתנה [אמא חולת כליות, חיכתה המון זמן שתוכל ללדת], ילדה מקסימה ילדה חכמה... אני חושבת שאם לא הייתי נכנסת לתוכנית הזו, לא יודעת אם הילדה שלי היום הייתה במקום שבו היא נמצאת... התוכנית הזו נתנה לנו המון המון דברים שאפילו לא ידעתי עליהם".</p> <p>אע191: "... אני מאד שמחה שנכנסתי לתוכנית הזו ומברכת על הצעד החכם שעשיתי, שכן נכנסתי לתוכנית. ... אני חושבת שאם לא הייתי נכנסת לתוכנית הזו, לא יודעת אם הילדה שלי היום הייתה במקום שבו היא נמצאת. קודם כל איך שאתה אומר ..., ישר מקשרים אותה לילדה הכי חכמה במקום. ישר אומרים עליה שהיא ילדה חכמה. התוכנית הזו נתנה לנו המון המון דברים שאפילו לא ידעתי עליהם".</p>	7		<p>יצירת בסיס בטוח להורה והעצמה</p>	

	<p>אע25 : "התוכנית הזו עושה כל כך הרבה טוב הלוואי והרבה אנשים יזכו להכיר את התוכנית הזו"</p> <p>תע31 : " אנחנו מגיעים אליהם פחות או יותר אחת לשבועיים, זה גם משתנה עם הגיל, כי בהתחלה אנחנו מגיעים יותר ובגיל גדול יותר זה יכול להיות פעם בחודשיים שלושה, אם ההורה כבר מסתדר ולא צריך אותנו הרעיון הוא בשלבים המתקדים לתת להם את העצמאות כבר".</p> <p>תע125 : " אנחנו בשלב הראשון נותנים רק חוויות הצלחה לאמהות אחרי שאנחנו מרגישים שנוצר קשר מספיק טוב שיכול לקחת שנים, רק אז אנחנו מתחילים להעיר להורים".</p> <p>אע1651ע8 : "... התוכנית הזו נתנה לנו המון המון דברים שאפילו לא ידעתי עליהם... תמיר איתנו מגיל שמונה חודשים של הילדה, תמיד היה לנו למי לפנות.. מוטוריקה עדינה, מוטוריקה גסה, לשבת איתה כל מיני דברים לעשות איתה. דברים שלא הייתי יודעת עליהם לפני התוכנית הזו.</p> <p>אע81 : "ת'אמת, התוכנית הזו נתנה לי.. יש לי את הבסיס, יש לי את הידע ואת הכלים אהה... אני כן אדע להשתמש בזה [משתסתיים התוכנית]"</p>				
	<p>מע41 : " התואר השני שלי זה בטיפול משפחתי. אני מאמינה שאתה לא יכול לעבוד רק עם הילד, אתה צריך לעבוד עם המשפחה כמערכת. וזו המתנה הגדולה של</p>	3	קשר הורה מנחה		

	<p>התוכנית, שאתה יכול לעבוד גם עם ההורים, גם עם הילד..."</p> <p>אע"פ 697: "אני צריכה להגיד לו תודה, לתמיר, באמת. לתוכנית המדהימה הזו אני כל כך שמחה".</p> <p>אע"פ 392: "כשהכרתי את תמיר, משהו כזה משך אותי ובאמת הוא בנאדם כזה ש.. באמת אני מעריצה אותו. בן אדם צנוע ומקסים ויש כל כך הרבה מה ללמוד ממנו. אני נשבעת לך, אני מדברת עליו יש לי צמרמורת בגוף..."</p>				
(לא הייתה משנה כלום).	<p>אע"פ 592ע392: "ועכשיו בע"ה היא עולה לכיתה א' ואז היה לי את הפחד הזה.. כי תמיר אמר לי.. זהו היא עולה לכיתה א'.. זה סוף התוכנית ואתה יודע איך אני הרגשתי עם זה? כאילו אתה לא מבין וברגע שהוא אמר לי שהוא ממשיך איתה עוד שנה, אני בכיתי.. כאילו, זה היה היום הכי מאושר".</p> <p>אע"פ 198: "[כשנשאלה מה הייתה משנה/מוסיפה לתוכנית] אני יודעת מה הייתי מוסיפה, הייתי מוסיפה את תמיר פעם אחת בגן אחרי התוכנית.</p>	2	אידיאליזציה של המנחה		
	<p>תע"פ 967ע966: "תמיר בא אלינו פעם בשבועיים ומעבר לזה, כל פעם שאני צריכה תקשיב, גם לפעמים אם משהו לא הספקתי אני מתקשרת לתמיר. פשוט תמיר יושב איתה בגן אומר 'בקטע הזה היא לא זה.... רואים שלא עבדת איתה בבית'. אני אומרת 'נכון תמיר, לא עבדתי איתה בבית וככה וככה'. אתה מבין? וכן, להבא אני לוקחת</p>	2	מודלינג לשיתוף פעולה		

	<p>לתשומת ליבי, אני אעבוד איתה יותר חזק בקטע הזה... (בפעמים אחרות) אני אומרת לו, 'תמיר אני לא הספקתי, לעשות זה וזה, אתה עושה איתה? כן'.</p> <p>אע51 : "דוגמה משחק שהיא לא מבינה, יושבת איתה בבית ועוזרת לה. כל דבר קטן הוא מעיר את תשומה ליבנו ואנחנו מטפלים בהכל'".</p>				
	<p>אע63 : "והילדה שלי כל כך אוהבת אותו וכל כך קשורה אליו, היא כל פעם באה אליו ויושבת על ידו הוא יושב איתה..."</p> <p>אע27 : "הוא מכיר את הילדה כל כך טוב, הוא יכול להסתכל עליה ולהרגיש שמהו עובר עליה. מעבר לזה שאני משתפת אותו בכל דבר, הוא יכול לגשת אל הילדה לגן ולאמר לי : "איריס תקשיבי משהו עובר על הילדה, יש לה קושי, היא חווה איזה משהו. ואני יכולה להגיד לו שעבר עליה משהו, נגיד מריבה ביני לבעלי או משהו, היא ילדה רגישה.. היא לוקחת. אז הוא מכיר אותה כל כך טוב'".</p> <p>אע58 : "היא בכתה ו[אמרה] 'אמא למה אני לא אראה את תמיר? ולמה התוכנית נגמרת?'"</p>	3		קשר מנחה ילד	
	<p>אע14 : "אני זו שיושבת איתה על חוברות, כל מה שתמיר אומר.. אתה יודע כל מיני משחקים של חשיבה. ביום שישי לפעמים אנחנו בארוחת ערב עם המשפחה שלי ואחרי ארוחת הערב מוציאים משחקי חשיבה כמו נסיך ונסיכה.. שצריך לבנות, להפעיל את החשיבה'".</p>	3		קשר הורה ילד	

	<p>תע4194 : " אבל הרעיון הוא שאם נקנה לאותם הילדים כלים, להם ולהורים שלהם נקנה תקשורת נכונה בגיל הרך, אנחנו מאמינים שבעתיד הם יגיעו למקומות שונים לחלוטין.</p> <p>מע1110פ11ע1291 : " האמא יותר סומכת על הבנות שלה, רואה אותן באור חיובי. האמא מאד התפתחה וכשהאמא מתפתחת, הילדים מתפתחים איתה. שזה שינוי מאד גדול של התוכנית... שהיא למדה לספור עד עשר, לפני שהיא.... פחות אינטואיטיבית האמא. אין, זה דברים שהגיעו רק מהתוכנית. וגם בהתחלה היא הייתה אומרת לי "אני לא רוצה את הילדה שלי, לעבוד איתה.... היא תתעייף מהעבודה" היא לא הבינה שזה משחק, שזה הקשר שלהן.."</p>				
	<p>אע2192 : " במיוחד שזו ילדה ראשונה שראיתי אותה וזה פשוט... אני כאילו זה תענוג שיש לך את הילדה הזו...".</p> <p>אע595 : "הקשר שלי איתה, קשר אה....קשר מדהים, אנחנו קשורות אחת לשניה ברמות, שאני חושב שאי אפשר לתאר את זה. קודם כל תחשוב, אני קיבלתי את הילדה הזו במתנה. תחשוב אני שלוש פעמים השתלת כיליה.. (לא מבין)... ואיך שקיבלתי אותה, ראיתי אותה, ילדה רגישה, ילדה מדהימה, יודעת לתת אהבה, יודעת להגיד דברים טובים.. ממש אני מדברת עליה ואני מתרגשת. ילדה מקסימה וילדה</p>	3	הנאה		

	<p>חכמה. היא כל החיים שלי, היא כל העולם שלי".</p> <p>אע"פ 497: "יש לה קשר (עם אבא) מאד טוב, מאד טוב, גם אם הוא לא רואה אותה הרבה, הוא יכול להגיע בלילה ולשבת איתה לדבר, להקריא לה סיפור, היא מתקשרת אליו ומשתפת אותו במה שקרה בגן. היא קשורה אליו".</p>				
	<p>אע"פ 693: "אני בעצמי אני מתרגשת ואני שואלת את תמיר "תגיד אתה חושב שהיא מוכנה?" והוא אומר תקשיבי היא לא מוכנה לא' היא כבר מוכנה ל'בי עם הידע שיש לה".</p> <p>אע"פ 196ע36: "היא גם בוגרת, לפעמים אני מרגישה שאני מדברת עם מבוגרת. אתה יודע מה... השפה שלה, זה... מקריאים לה כל כך הרבה ספרים... שפה גבוהה מאד".</p> <p>אע"פ 755: "הפידבק שאני מקבלת מהסביבה. הילדה חכמה. חוצמזה אני רואה על הילדה שכל כך כיף לי לשבת ולשחק איתה... פאזלים של שבעים חלקים, אני אין לי סבלנות והיא אמא בואי, בואי אני... 'תמיר אמר קודם תתחילי מפה והוא אמר ככה וככה ו...! אלה הדברים שהוא מלמד אותה. כל הדברים שאני לא יודעת, היא בשניות תמיר לימד אותי ככה ומדגימה לי".</p>	3	גאוה, "מקדימה את הגיל שלה		
	<p>אע"פ 512: "ואנחנו רואים תהליך בלתי רגיל שקורה אצל האמהות. א' האמהות</p>	3		התפתחות	

<p>שאנחנו הגענו אליהן כולן לא עבדו ועכשיו בפרק זמן של שנה כולן עובדות ולא רק שעובדות, אלא שעובדות בתחום החינוך ברמות שלהן, מטפלות סייעות, אמא שעובדת כסייעת בחינוך המיוחד. האמא הזאת לא עבדה שנים ויש לנו אמא שרוצה ללמוד תואר ראשון בחינוך... כולן הולכות לחינוך. זה אומר שהן עברו איזה שהוא תהליך העצמה שנגרם כתוצאה מכך, לדעתי שאנחנו העצמנו אותן כלפי הילדים שלהן. ברגע שהחכמת את האמא היא יודעת מה היכולות שלה.</p> <p>מע1169: " האמא מוכנה, אחרי תהליך מאד ארוך ללכת לטיפול, האמא מאד התנגדה. האמא התחילה להיות סייעת בגן ילדים, מה שבעבר היא לא עבדה. האמא חושבת על איך היא תקדם את עצמה חושבת על קריירה. ואתה יודע מה, במקרה הזה שלהם, שהם נפרדו זה שינוי מאד חיובי. היה בעל אלים, בעייתיות..."</p> <p>אע369: "אני עובדת בביה"ס אתה יודע? אני סייעת..."</p>			<p>אישית של האמהות</p>	
<p>תע359: " היא אגב לא חריגה אני הייתי היום בשני גנים יש לנו ילדה בת שנתיים וחצי שאנחנו כבר מכינים לה את התוכנית של גיל שלוש ארבע. היא גם מקדימה את הגיל השכלי שלה בשנה וזה הרבה יותר מזאת כי היא רק בת שנתיים וחצי באופן יחסי היא מקדימה את הגיל שלה באחוזים הרבה יותר גבוהים והיא ילדה ממשפחה מאד מאד קשה, שאמא שלה הגיעה אלי [בתור נערה במצוקה] כשהייתי בקידום נוער אמרתי לה שאני לא יכול לקבל אותה הפנתי אותה לפנימיה... והילדה שלה היום מקדימה</p>	8		קוגנטיבית	<p>השפעות על הילדים</p>

<p>ה"משהו עם הספר... " זה כנראה מה שתאר תמיר בראיון שלו תע68</p>	<p>את הגיל שלה בשנה. יש לנו עוד ילדה אבא עברייך, חבר במשפחת פשע, שגם הילדה שלו מקדימה את הגיל שלה בשנה, שאנחנו עובדים עם התוכנית והתוכנית כבר לא רלבנטית, אני נותן לה תוכנית של גיל שלוש עד ארבע, אתה רואה שהיא מתאימה לתוכנית ארבע עד חמש".</p> <p>תע911 : "מתוסכל מאי הצלחת ילד בתוכנית ומסביר את התנאים לכך] הוא היה עם יכולות מאד מאד נמוכות, אפילו גבולי מבחינה שכלית... ברמה כזו שבא אלי המנהלת של המעון ואמרה לי הילד לא קולט, ככה היא אמרה לי במילים האלה הילד לא קולט לא מבין מה אומרים לו. היא רצתה להגיד שלפי דעתה הילד מפגר. ועבדתי אתו שלוש שנים והייתי צריך עוד שנה, קודם כל הוא עשה קפיצה ענקית, אבל זה לימד אותי לראות שיש הבדל גדול מאד מאיפה הילדים האלה מתחילים. יש ילדה חצי אתיופית שהתחילה ברמה מאד גבוהה שהיא פשוט עילוי, אנחנו חודשבים שהיא ילדה מחוננת. וככל שאנחנו עובדים איתה יותר אנחנו רואים את היכולות שלה באים לידי ביטוי. הוא היה מאד מאד חלש, הוא השתפר מאד ביחס לעצמו, אבל עדיין הוא נשאר פחות מהרמה. במשך שלוש שנים השקעה מסיבית ואינטנסיבית איתו ועם ההורים הלך מאד יפה, אבל רחוק מלהיות ברמה שרצינו ואז היתה השאלה אם להעלות אותו לכיתה א' או לא ואמא שלו התעקשה כן להעלות אותו כי חברים שלו עלו, ולצערי היום ביקרתי בבית הספר וראיתי הוא מקבל עזרה בלימודים מקבל תיגבורים ילד</p>				
--	--	--	--	--	--

<p>בכיתה א'. זה ענף שאפשר לעשות איתו הרבה. אם הוא היה נשאר עוד שנה בגן היינו יכולים לעשות איתו הרבה יותר. היום הוא ילד חלש..... לא שומעים זה תסכול".</p> <p>מע534: " אני עובדת איתה על המיומנויות שלה, עכשיו היא ברמה התפתחותית יותר גבוהה מהגיל שלה. אז אם היא שלוש וחצי, אז אני עובדת איתה עם גילאי ארבע חמש, אני חושבת".</p> <p>מע56: " היא ילדה מאד חכמה, מאד. היא בגיל של הילדים שלי ובגלל שאני עובדת איתה ככה מובנה היא יותר מתקדמת מהילדים שלי...[בזכות העבודה הדידקטית המובנית]".</p> <p>מע55: "הילדה היום יודעת לקרוא, חשבון היא אלופה, ספרים .. מדהים.. יש לה זיכרון מדהים.."</p> <p>מע157ע181: " יש פוטנציאל אבל אין מימוש. אתה רואה שזה קיים היא יודעת אותיות וגם מספרים אהה... יש לה זיכרון מדהים [גיל 3.5], יכולה לזכור דברים שקרו שנה שעברה ולהגיד לי.. באמת. יש לה זיכרון שמיעתי היא מאד מפותחת".</p> <p>מע56: " הילדים שלי ילדים חכמים, אבל פחות עובדים איתם בבית.. אתה יודע, כי ארבעה ילדים, כי כביסות קוראות, אז אני ממש רואה את ההבדלים. לא משנה שכשעבדנו איתם בעלי ואני תוך שניה אתה מיישר קו, כן?! אבל אה.. ממש נדרש לשבת לעבוד".</p>				
---	--	--	--	--

	אע16פ6 : " ... קודם כל איך שאתה אומר אביגייל, ישר מקשרים אותה לילדה הכי חכמה במקום. ישר אומרים עליה שהיא ילדה חכמה..."				
	תע6פ6 : " מה שאנחנו רוצים ללמד אותם זה הרציונאל (של הבנת המילים באנגלית), איך לפענח מילה שזה לא פחות חשוב (אותו כלל פועל גם על שפות אחרות, על עברית)". אע6פ9ע6פ11 : " [בתשובה לשאלה : 'מנקודת הראייה שלך.. על מה התוכנית שמה דגש'] פיתוח החשיבה בעיקרון... הרחבת החשיבה למקומות חדשים".	2		מטה-קוגניציה	
	מע4פ3ע4פ7 : " ... הביטחון העצמי שלה מאד השתפר מאז שאנחנו ביחד".	1		ריגשית	
	מע4פ3ע4פ7 : " תקופות שנכנסו עוד חברים, יש כאלה שלא. האחות רוב הזמן נמצאת, ממש חשוב לה להיות חלק. [זה שהאחות עם הילדה בסשן בגן] תורם לילדה. התוכנית היא מאד גמישה.. אם אתה חושב בשטח שמשוהו נכון, אז אתה עושה אותו. אני יכולה להגיד לך.. [הפרעה בהקלטה] הביטחון העצמי שלה מאד השתפר מאז שאנחנו ביחד. דווקא עם אחותה. ז"א היא חלק מאד פעיל בתוך ה... בזכות העבודה עם האחות, בזכות זה שהיא נמצאת בחדר, בזכות זה שאני עובדת עם האמא. התהליך הוא מערכתי של כל המשפחה". מע4פ1 : " ובמקרה שלי גם האחות של הילדה נמצאת בגן. אחות גדולה, היא עולה לכיתה א' עכשיו, והיא מאד אוהבת לבוא לשבת איתנו ולעבוד גם".	4		חברתית	

<p>אע598ע199: "והוא גם מזמין ילדים לשחק איתם. הוא יושב עם ילדים... ונכון היא ילדה יחידה והיא מפונקת והכל ולפעמים היא לא יודעת לחלוק ולפעמים לא רוצה לשתף, אז תמיר משחק עם הילדים משחק ותוך כדי מלמד את אביגייל לשחק ביחד ושלהפסיד זה בסדר. משדרים לה, את הכי חכמה והכי מוצלחת, אבל לפעמים את לא חייבת להצליח ואת לא חייבת להיות ראשונה. זה גם משהו, שתוך כדי, מלמד אותה להפסיד בכבוד. אם פעם, כשמישהו היה מנצח, היא הייתה קמה וכועסת ולא רוצה לשחק. היום היא כבר מבינה את זה. ואחרי שתמיר הסביר לי, ישבתי איתה ביחד ושיחקנו וכן היא הבינה את זה, שלהפסיד זה בסדר. או שהיא הייתה נעלבת מכל דבר ויושבת בפינה. היום זה עבר לה, היום היא יושבת ומחכה לתמיר שיבוא. כל הילדים מסתכלים עליה בקנאה, כי הוא בא אליה. 'למה רק לאביגייל יש מורה פרטי?' וכולם אומרים לה: 'בבקשה אביגייל, בבקשה תקחי אותי איתך ועם תמיר היום, תזמיני אותי..'. ממש ככה. ממש מבקשים ממנה. אביגייל מחכה לו רק שיבוא".</p> <p>אע293ע63: "מעבר לזה שתמיר בה איתה לגן ויושב איתה בגן והילדים מסתכלים עליה ו.. אמרתי לך שהילדה חכמה והיא מקבלת את זה מהסביבה, מהגננות, מאיפה שהיא הולכת, היא מודעת לזה שהיא חכמה ויש לה את זה... [איך השיתוף עם הגן?] מדהים, מדהים, מדהים, באמת... סביבה תומכת.. גם הם מכירים את תמיר והם רואים ברגע שהוא נכנס לגן, הן אומרות שפשוט זכיתם בן אדם מדהים".</p>				
--	--	--	--	--

	<p>תע119 : ואז הוא [פרופ' מומי דהאן] אמר שלילדים האלה [ילדים בסיכון], שאנחנו עובדים איתם, אף אחד לא סיפר את מיץ פתל. זה נחרט לי..."</p> <p>תע196 : " שהילדים שלנו יש להם חסכים תרבותיים מאוד מאוד גדולים ואז קודם כל סיפורים, אנחנו מקפידים להקריא להם את כל סיפורי הילדים הקלאסיים, לא כי הם חשובים, כי אנחנו רוצים ליישר קו . ההורים מקבלים דיסק של 200 שירים ראשוניים"</p>	2		<p>תרבותית, שייכות לחברה</p>	
--	---	---	--	----------------------------------	--

טבלת השוואה בין מספרי היגדים בתמות של חלוקה נרטיבית לחלוקת העוצמה

עוצמה			נרטיבי		
מס' היגדים	קטגוריה	תמה	מס' היגדים	קטגורית על	תמה
5	תנאי קבלה והבחירה בינקות	תוכנית	4	תנאי קבלה	תיאור המבנה של התוכנית – קהל היעד
3	התוכנית הרומנטית		1	הבחירה בגיל הינקות	
12	חקר אינטואיטיבי		3	"התוכנית" הרומנטית	תפיסת התוכנית, ניהול התוכנית
3	האספקט הכלכלי		4	תחושת שליחות, חלוציות	
11	התוכנית כמסגרת מארגנת		12	חקר אינטואיטיבי, בנייה תוך כדי תנועה	
7	התאמת התוכנית לילד			עבודת הצוות בתוכנית	
			2	ישיבות צוות	
			5	למידה הדדית	
4	תחושת שליחות	צוות	8	הגעה מדסיצפלינות שונות ו"הכל קשור"	תהליכי עבודה
2	ישיבות צוות		3	האספקט הכלכלי	
5	למידה הדדית		11	מסגרת מארגנת	תהליכי עבודה
8	הכל קשור, דיסציפלינות שונות		3	קשר מנחה ילד	
7	זמינות הצוות+ לתת מעבר		7	התאמת התוכנית לילד	
7	יצירת בסיס בטוח		7	קושי הנובע ממאפייני המשפחות	
7	קשר הורה מנחה				
3	מודלינג לשיתוף פעולה		7	זמינות הצוות לילד ולמשפחה ולתת מעבר	
2			3	חשיבות העבודה עם ההורים להצלחת התוכנית	

3	קשר מנחה ילד		7	יצירת בסיס בטוח להורה והעצמה	
7	קושי הנובע ממאפייני המשפחות	משפחה	3	קשר הורה מנחה	השפעות על הילדים
3	חשיבות העבודה עם ההורים		2	אידיאליזציה של המנחה	
2	אידיאליזציה של המנחה		2	מודלינג לשיתוף פעולה	
3	קשר הורה ילד		3	קשר הורה ילד	
3	הנאה		3	הנאה	
3	גאווה		3	גאווה "מקדימה את הגיל שלה"	
3	התפתחות אישית של האמהות		3	התפתחות אישית של האמהות	
8	השפעות על ילדים-קוגניטיבית		8	קוגניטיבית	
2	מטה קוגניטיבית		2	מטה-קוגניציה	
1	ריגשית		1	רגשית	
4	חברתית	4	חברתית		
2	תרבותית	2	תרבותית (שייכות לחברה)		

אחוז קטגוריות משותפות בין התמות	
נרטיבי	עוצמה
49%	44%
50%	59%
24%	29%

נספח 6

תמלול ראיון מנהל העמותה, תמיר כהן- למעקב אחר היגדים

זה הקלטה שניה עם תמיר מעמותת יצירת התפתחותית ...

תמיר - אני עוסק בניהול של תוכניות חינוכיות כבר יותר מחמש עשרה שנים היום אני גם מנהל עיר ללא אלימות במעלה יוסף וגם מנהל את התוכנית יצירה התפתחותית. לפני זה עבדתי בקידום נוער הקמתי את היחידה לקידום נוער בנהריה סוג של בית ספר לנושרים. שמשרד החינוך בנה להם משהו אחר כשהם לא הסתדרו בבית ספר בנו להם מסגרת לימודית וחברתית אז אני הקמתי את היחידה בנהריה, אחרי זה הייתי מנחה חינוך טיפול במחוז צפון עבדתי במכון לטיפול חשיבה מנחה מספר שנים עסקתי בניהול פדגוגי הייתי מחנך בית ספר יסודי סגן מנהל בית ספר זה הידע, זה הרקע

תואר שני בהיסטוריה בתולדות ישראל אני למדתי גם הוראה רוב הידע שלי מגיעה אוטודידקטי ומהשטח. המון אנשי מקצוע שאנחנו באים בחינוך איתם והמון קריאה

רז - מה שאני רוצה אנחנו נתחיל בפרטים טכניים שאני רוצה לקבל על התוכנית על הסביבה הגיאוגרפית אני אנחה אותך לאט לאט ואחר כך אנחנו נעבור לטיפול עצמו.

רז - הפרוייקט הזה שלך לפני כמה שנים הוא רץ?

תמיר - לפני שש שנים הקמנו את העמותה, את הילדה הראשונה קלטנו בערך לפני חמש שנים

רז - שנה היתה ההקמה?

תמיר - ב-2010 הקמנו ב-2011 היתה ילדה ראשונה

רז - ומאז הגעת לשבעה ילדים? השנה יש פחות?

תמיר - כן ובקרוב זה יגדל. הרעיון הוא שיש במעלה יוסף בכל שנה נכנסים לועדה בסיכון עשר עד שנים עשרה משפחות, אנחנו רוצים לקחת עשר. הרעיון הוא לקחת עשר בכל שנה ולרוץ עם זה נגיד חמש שש שנים עד שמגיעים לכיתה א' וזה אומר שאנחנו מכסים את כל הילדים, לא כל הילדים בסיכון, אבל את כל הילדים שמגיעים לועדה שיהיו בין חמישים לשישים ילדים וזה לדעתנו מה שיכול לחולל את השינוי חברתי אמיתי במעלה יוסף עם תקווה להרחיב את זה למקומות נוספים בארץ

רז - מחפשים להתפתח מעבר למעלה יוסף

תמיר - כן, אבל בשלב זה אנחנו פה אנחנו זורמים אם יצא יצא ואם לא אז אנחנו בינתיים אנחנו במעלה יוסף

רז - מעלה יוסף, דיברנו בסביבות נהריה?

תמיר - מעלה יוסף זה מועצה איזורית שמורכבת מ-22 ישובים ומחולקים לשני כבישים, כביש אחד זה כברי הכביש הדרומי כברי עד למעלות לצדי הכביש יש ישובים והכביש השני הוא כביש הצפון זה ישובי גדר.

זרעית שתולה אבן מנחם שומרה אלה ישובים שחיים ממש על הגבול

רז - אתה מרגיש שיש לזה השפעה הקרבה לגבול

תמיר - קודם כל הריחוק ממקום שזה הפרפריה של הפרפריה וחוף מזה בהחלט, הקרבה לגבול בהחלט מהווה מקור חרדה לילדים. ראיתי בוודאות אני יכול לתת לך דוגמה שלפני כמה שבועות ילדה שאנחנו עובדים אתה הגיעה אלי עם ציור עם לב עם עניים שחורות ופה כזה אדום שנראה כמו סורגים הראיתי את זה לפסיכולוגית היא אמרה הילדה פחדת. הרמנו טלפון לאמא מה קרה אם קרה משהו בזמן האחרון, היא אמרה שהילדה בורח לה הפיפי בלילות. חשבנו מה קרה, כי בבית לא קרה כלום בשבוע האחרון חקרנו שבוע לפני זה היתה אזעקה. אחר כך התברר שילדים נוספים בגן סובלים מהרטבה בלילות אחרי האזעקה, כך שאנחנו יודעים שזה בהחלט משפיע

רז - כואב הלב

תמיר - כן, אבל תשמע מתרגלים לחיות עם זה

רז - תספר לי קצת על יש לנו שבעה ילדים, תספר לי קצת על ההרכב המשפחתי

תמיר – אנחנו מגיעים למשפחות, א' דרך הועדה לתינוקות בסיכון, כאשר בתוך זה יש לנו כמה קריטריונים אחד כלכלי שכר של שני ההורים הוא פחות או יותר שכר מינימום, זה מכיוון שאנחנו ממקום חברתי. השכלה פחות או יותר 12 שנות לימוד. אנחנו מאד משתדלים שזה יהיה ילד ראשון במשפחה, מכיוון שאנחנו נותנים כלים להורים איך לעבוד עם הילד הראשון בתקווה שידעו לעבוד עם הילד השני. ובנוסף הילד הראשון מהווה מודל לילדים שבאים אחריו. התוכנית היא מאד יקרה.

רז – מאד יקרה

תמיר – ועוד ציוד שאנחנו כי ההורים מקבלים את התוכנית

רז –

תמיר – לא, לאו דווקא משחקים הם כמו משחקים שאתה מכיר מהחנות

רז-

תמיר – כן, אנחנו יחסים במרחב ואז אנחנו מקימים משפחים לכל שורה של משחקים, חלקם צריך לרכוש וחלקם לא צריך. פעילויות שאפשר לעשות.

רז – מבחינת מבנה המשפחות אמא אבא ילד או שיש חד הוריות

בדרך כלל שני הורים

תמיר – כן אנחנו רוצים שני הורים מעורבים. דרך אגב בוועדה לפעוטות בסיכון מי שמגיע זה הורים לרוב או חולים או יש איזו שהיא אלימות שמדווחת. זה יכול להיות שני אבות שהם עבריינים לשעבר, אחד מהם היה חבר במשפחת פשע ועוד אחד היה מכור לסמים קשים

רז – זה חלק מתהליך השיקום שלהם?

תמיר – לא הם מגיעים אלינו אחרי. העניין הוא שהם יצאו מעולם העבריינות אבל התרבות היא עבריינית. תוך כדי יש לנו משפחה אחת שהתפרקה, התגרשו. כל מקרה כזה מלמד אותנו מה לעשות, איך לעבוד עם הילדים בצורה אחרת. איך להתאים את עצמנו.

רז – רוב המשפחות יש אבא אמא וילד

תמיר – כן

רז – והשאיפה היא לעבוד עם שניהם. איך ההיענות, בדרך כלל במשפחות קשות יום ההיענות היא בעייתית גם. אתם מרגישים את זה?

תמיר – קודם כל זאת אחת הסיבות שאנחנו מגיעים אליהם הביתה. אנחנו רואים שככל שהמוטיבציה של ההורים גבוהה יותר, היכולות של הילדים גבוהות יותר. אנחנו מודעים לזה שאת התוצאות האמיתיות מביאים ההורים ולא אנחנו למרות שאנחנו משקיעים בזה המון. אגב זה הוכח גם מחקרית. פנינה קליין, היא עשתה תזה על תוכנית על ילד חכם יותר. בין השאה היא כתבה על הנושא של החשיבות של העבודה של ההורים בבית עם הילד והיא טוענת שם שבעצם העבודה בבית עם הילד היא בעצם מקנה את התוצאות הכי טובות שהם הרבה יותר גבוהות מאשר יעבוד איש מקצוע עם הילד בגן והיא לא תלויה לא במצב הכלכלי ולא בהשכלת ההורה, אם ההורה יקבל את הכלים הנכונים הוא יוכל להוביל את הילד שלו להישגים גבוהים למרות הכל, כנגד כל הסיכויים. לכן אנחנו משקיעים. עכשיו מה שקורה עם ההורים זה ככה, תראה אנחנו מגיעים אליהם פחות או יותר אחת לשבועיים, זה גם משתנה עם הגיל, כי בהתחלה אנחנו מגיעים יותר ובגיל גדול יותר זה יכול להיות פעם בחודשיים שלושה, אם ההורה כבר מסתדר ולא צריך אותנו הרעיון הוא בשלבים המתקדים לתת להם את העצמאות כבר. ואז אנחנו בעצם נותנים להם תוכנית, הם צריכים לעבוד במשך שבועיים עם התוכנית הזאת ואז מגיעים עוד שבועיים נותנים להם עוד תוכנית ומגיעים ככה שכל תוכנית מתבססת על הפעילויות הקודמות ונותנים להם פעילויות נוספות. אני אראה לך תיכף את התוכנית אז אתה תבין.

רז – התוכנית שאתה נותן להם שבועיים לשבועיים היא אינטיאטיבית בהתאם למה שקרה בשטח?

תמיר – לא. א' יש תוכנית מובנית ואם צריך להתאים אותה אנחנו מתאימים. עכשיו תראה, למה אני מספר לך את זה? אם למשל אני נותן להורה משימה, נגיד להרכיב פזל של ארבעה חלקים בגיל הקטן יותר. אני רואה שאני מגיע לילד פעם פעמיים שלו והוא לא יודע כנראה שההורה לא עובד איתו בבית. אגב כשאנחנו מגיעים להורים אז אנחנו לא אומרים להם תרכיבו איתם פאזל אלא אנחנו נותנים להם הדרכה איך לעשות את זה.

רז – האינטראקציה חשובה יותר מה...

תמיר – בדיוק. גם דיבר על זה פויירשטיין נושא של למידה מתווכת. זה מה שאנחנו עושים נותנים להם כלים של למידה מתווכת לקחת הרבה תוכניות קיימות קיימים ואנחנו לקחנו את הליבה מכל דבר אם בונה מדבר על חשיבת רוחב אם זה פויירשטיין, גם ... היא כתבה ספר ... לקחנו מהם כמה רעיונות לבנות משהו

רז – אני רגע עוזב עוד מעט נגיע לקטע התיאורטי אני רוצה רגע לגעת במקורות מימון מהם מקורות מימון

תמיר – מקורות מימון אני באופן אישי עשיתי את השנתיים הראשונות בהתנדבות ירדתי לחצי משרה כי היה ברור לי שכדי להקים תוכנית אתה חייב להשקיע בהתחלה עבדתי חצי משרה ובהדרגה עליתי

רז – זה היה כמו פרוייקט חיים שלך כמו חלום?

תמיר – כן, זה סוג של מפעל חיים כשעבדתי בקידום נוער הגיעו אלי הרבה חברה ככה בגיל חמש עשרה שש עשרה ובעצם מה שעשינו איתם הם קיבלו כמה יחידות בגרות, חלק חברה שהגיעו על סף עבריינות או עבריינים ממש אחרי מעצרים מעצרי בית וכו' הצלחנו להביא אותם לכמה יחידות בגרות והם התגייסו לצבא, אבל לא עשו צבא משמעותי. הכמה יחידות בגרות לא לאקדמיה. הם יצאו מהתחנית של התחנית אבל הם יישארו במעגל הסיכון והילדים שלהם סביר להניח שגם ימשיכו במעגל הזה.

רז – זה לא הצליח

תמיר - כי הילדים האלה עובדים חוויות מאד קשות במהלך החיים שלהם, גם בבית וגם במסגרת החינוכית. הילד הראשון, בגלל זה הגענו לילדים האלה כי אנחנו כבר יודעים לזהות אותם. אגב חלק כי יש ילדים שמגיעים גם ממשפחות טובות שלא מהרקע הזה ולא ניתן לזהות אותם בגיל קטן. אבל הרעיון הוא שאם נקנה לאותם הילדים כלים, להם ולהורים שלהם נקנה תקשורת נכונה בגיל הרך, אנחנו מאמינים שבעתיד הם יגיעו למקומות שונים לחלוטין.

רז – אז דיברנו על מקורות מימון

תמיר - אז מקורות מימון ככה סל תרבותי, שניים היום מחלקת הרווחה של מעלה יוסף תוכנית עיר ללא אלימות תומכת באופן לא רשמי, מחוז צפון ועיר ללא אלימות תומכת אבל המטה של עיר ללא אלימות לא תומך.

רז – למה?

תמיר – כי הם טוענים שזה לא התפקיד שלהם. כי הם טוענים שמי שצריך לטפל בזה זה תוכנית 360 שמייעדים לילדים ונוער בסיכון זה לא עובד ככה בשורה התחתונה כי לתוכנית ההיא, להם יש מאגר תוכניות וכדי להיכנס אליהם צריך קריטריונים, כאלה קריטריונים שאנחנו לא יכולים להיכנס אליהם ולכן אין לנו מקור משם. מצד שני עיר ללא אלימות טוענים שזה לא שייך להם הם טוענים שהם עובדים עם הנוער הילדים הנורמטיביים לכאורה, משקיעים גם עשרה אחוז בנוער בסיכון ואת החלק הזה קיבלנו. כימנהל מחוז צפון מכיר ב. אבל מבחינת מטה עיר ללא אלימות לא מכירים שם בכל זאת יש תקציבים משם. יש לנו קרן משוויץ שתומכת בנו, נותנת לנו כסף. ותרומות של אנשים פרטיים. מההורים אנחנו גובים מאה שקלים לשנה וילד עולה לנו בערך 17 אלף שקל בשנה.

אתה רוצה לדבר קצת על ההשקעה לעומת תועלת?

רז – כן

תמיר – קורם כל בארה"ב יש תוכנית שנקראת היי סקופ, שמעת על זה? תוכנית התערבות שלוקחת ילדים בגיל הרך משקיעה בהם במשך שנתיים ואחרי, יכול להיות שאני לא מדייק בפרטים, זה מה שאני זוכר. אבל מה שחשוב (פגש מישהי הלכו להגיד שלום) הם עשו מחקר וגילו אחרי עשרים שנה שהשקעה של 12 אלף דולר מניבה חיסכון של 88 אלף דולר. הם לקחו את כל הקריטריונים. הם דיברו על זה שהילד שהם קיבלו היה אמור להיות נזקק נתמך רווחה, בפשעים שאמור היה לעשות ואם היה בבית ספר כמה השקעה היתה צריכה להיות בבית הספר וכו'. עכשיו אני יכול להגיד לך מעבר לתוצאות האלה, את המחקר הזה לקחנו מתוך הקורס של האוניברסיטה הפתוחה (מדבר על הקורס התפתחות הילד מתוך האוניברסיטה הפתוחה שלמדת) ויש גם פה הפניה. הם עשו את המחקר החברה האלה ב86 וב93 משם התוצאות

רז – זה כמו קייס סטאדי (אנגלית) יש את החומר לימוד אני זוכר את זה

תמיר – כשאתה חי את זה. אני אגיד לך יותר מזה, יש לנו ילדה, הילדה הראשונה שראית אותה פה? זאת הילדה הראשונה שלנו היתה לה בגן ילדה, היא עוד לא סיימה את התוכנית היא בגן עדיין יש לה עוד שנת הלימודים היא היתה יכולה ללכת מזמן לכיתה א' מבחינת היכולות שלה. אגב

כשהגענו אליה הגדירו אותה כטעונת טיפוח שלא מדברים על זה. אבל היתה ילדה נוספת שהתלבטנו אם לקחת אותה או את השניה. אני רואה את הילדה כי היא איתה בגן הילדה השניה. ואז הילדה השניה הילדה שלנו עשינו מבדקים, אני אראה לך עוד מעט, בחנו את היכולות שלה בגיל חמש בחנו דרך האיתורן של השירות הפסיכולוגי היכולות השכלית שלה היתה כמו של ילדה בגיל שש. הגיל השכלי שלה היה שש כשהיא היתה בת חמש. מקדימה את היכולת שלה בשנה. הילדה השניה לעומת זאת מבחינה התנהגותית המצב קטסטרופלי. כשכל הילדים יושבים במעגל היא בצד, מאד קשה איתה בהרבה תחומים אחרים, והתוצאה היא שבשנה הבאה במקום לשלוח אותה לבית הספר איפה שכל הילדים ילכו, ישלחו אותה לבית ספר אחר, זה אומר מונית ספיישל לכל כיוון, זה אומר שבבוקר היא תקבל תיכנס לקבוצה טיפולית, דרך עיר לללא אלימות, דרך אגב, יש להם כסף. כהיא תסיים את הלימודים היא תלך למועדונית שלנו במושב מעונה. היא גרה במושב שנקרא היא תגיע למושב מעונה. עשינו חשבון שהילדה הזאת יהיו עוד טיפולים נוספים והוצאות נוספות, המינימום פה הולכים להוציא עליה 40 א' שקל בשנה, רק הנסיעות מועדונית

רז – בעוד שאיתכם היו יכולים להוציא עליה 17 א' וזה היה

תמיר – כן. אי אומר אני לא צריך את הי סקופ אני לא יכול להוכיח את זה, אני לא עשיתי את המחקר הזה, אבל אני יודע שזה חוסך הרבה כסף. עכשיו הילדה הזאת תחסוך, תיקח את השנים. זה לפחות עד כיתה ו', אנחנו מדברים 240 א' ש, תעשה את ההפרש של 17 כפול 6 בערך 100 אלף שקל. חסכנו המון כסף. דרך אגב כל פעם שאומרים לי שאין כסף זה הרבה כסף, אנשים, כולל מדינת ישראל. מתוך הנתונים של שירות בתי הסוהר הוציאו מדינת ישראל 94 א' שקל לשנה. ויש היום ב-2010 – 7450 אסירים. אני מדבר רק על פליליים בלי בטחוניים, זה יוצא יותר משבע מאות מליון שקל בשנה. זה יש כסף וכמה שיצטרכו יהיה. הבעיה היא לא כסף הבעיה היא הגישה. מישהו צריך לשנות את הגישה וזה מה שאנחנו באים לעשות לגרום לאנשים להתחיל לשנות את הגישה שלהם. וזה יקרה כשהילדים האלה יגיעו לבית הספר יתחילו להגיע להישגים כאלה שההורים האחרים יצקו זה מה שאנחנו רוצים. שיהיה צדק חברתי, למה הילדים שלנו לא כאלה, הינה הם יכלו להיות כאלה. זה מה שאנחנו עושים. היא אגב לא חריגה אני הייתי היום בשני גנים יש לנו ילדה בת שנתיים וחצי שאנחנו כבר מכינים לה את התוכנית של גיל שלוש ארבע. היא גם מקדימה את הגיל השכלי שלה בשנה וזה הרבה יותר מזאת כי היא רק בת שנתיים וחצי באופן יחסי היא מקדימה את הגיל שלה באחוזים הרבה יותר גבוהים והיא ילדה ממשפחה מאד מאד קשה, שאמא שלה הגיעה אלי כשהייתי בקידום נוער אמרתי לה שאני לא יכול לקבל אותה הפנתי אותה לפנימיה ויש ילדים בודדים שאני אמרתי להם כזה דבר במשך חמש שנים שעבדתי בקידום נוער, נערים שאמרתי להם שאני לא יכול לקבל אותך לך לפנימיה. והילדה שלה היום מקדימה את הגיל שלה בשנה. יש לנו עוד ילדה אבא עבריין, חבר במשפחת פשע, שגם הילדה שלו מקדימה את הגיל שלה בשנה שאנחנו עובדים עם התוכנית והתוכנית כבר לא רלבנטית אני נותן לה תוכנית של גיל שלוש עד ארבע אתה רואה שהיא מתאימה לתוכנית ארבע עד חמש.

רז – התוכנית מתאימה את עצמה לילד

תמיר – התוכנית היא מודולרית. גם יכול להיות שנגיד בנושא של חשיבה מתמטית אנחנו נראה שלילד יש יכולות גבוהות ונלך איתו קדימה לעומת זאת אוריינות עניין של שפה אנחנו נראה שהוא ביכולת נמוכה יותר אנחנו נלך איתו

רז – יש לכם קונסוליומים שלכם בתוך הצוות על כל ילד, שיושבים ומדברים על כל ילד

תמיר – לא. אני אגיד לך כל ילד לגופו בשביל להבין מה קורה אני צריך לראות לך תוכנית אני אראה לך רגע את התוכניות שתבין מה הולך. אנחנו באים עם תוכניות מגיל תשעה חודשים עד כיתה א' שכל תוכנית בנויה אנחנו עובדים המון על התחושה ותנועה. וככה זה הולך. לקחנו את זה מהמון מקורות כתובים. לא המצאנו אלא אם כן ראינו שחסרים דברים ואז הוספנו.

רז – יש לך אולי פרוטוקול שבו שמרת את המקורות הכתובים, ספרים ספרי לימוד או תאוריות. יש לך קבצים במחשב

תמיר – כן בטח הנה פה. זה חלק קטן

רז – אתה תוכל להעביר לי את זה?

תמיר – כן אני אעביר לך את הכל. כל גיל כתוב לי תוכניות אחרות. זה לא נכתב רק לי. היינו בנושא אחר. אני קופץ מנושא לנושא. מה שרציתי (אני לא מצליחה להבין)

רז – יכול להיות שאני אתן לך את זה עכשיו

תמיר – איך כתבתנו גם זה. דבר נוסף חשבון למשל ילדה ראשונה שלנו בעצם מיצינו את כל התוכניות שיש להכנה לכתה א'. שנה לפני שעלתה לכתה א', מה אתה עושה איתה בעוד שנה? קודם כל לקחנו ספרים של כיתה א' ומאד נזהרנו כל דבר אגב בדקנו, אני אתן לך דוגמא דרך קריאה. שקלנו אם ללמד אותה לקרוא, מבחינת היכולות שלה לא היתה בעיה. אז התייעצנו עם השירות הפסיכולוגי עם מחנכות בכיתה א', יועצת של בית ספר לקחנו מכולם ולמדנו מהם ואז הגענו למסקנות. כל מה שעשינו עשינו עם אחריות מלאה שלא חלילה לגרום נזק לילד. חשבון מה שעשינו בעצם פנינו למורים למתמטיקה בתיכון, אנחנו מכוונים לשם. אנחנו יודעים שיש במעבר מכתה ח לכיתה ט, ואני אומר את זה כי אני עבדתי שנים עם בני נוער מכתה ח לט' יש את הנפילה. התחלנו לבדוק, בגלל זה פנינו למורים בכיתות גבוהות, לבדוק איפה הקושי של ילדים, למה הילדים נכשלים במתמטיקה. ופנינו למגוון של מורים מורה אחד שהמומחיות שלו זה חינוך מיוחד, מורה אחד שהמומחיות שלו זה פיזיקה מורה אחד שכותב ספרי לימוד למשרד החינוך וכל אחד אמר משהו אחר. הסיבות האלה גורמים לנפילות של הילדים ולקשיים של הילדים במתמטיקה ולכל אחד מהגורמים האלה פרקנו אותם לחלקים והתאמנו אותם לגיל הרך לפעילויות ומשחקים לגיל הרך. כך שזה לא כתוב בשום מקום. בנוסף על החלק הקוגניטיבי אנחנו עובדים על נושאים תרבותיים. דוגמא שהילדים שלנו יש להם חסכים תרבותיים מאד מאד גדולים ואז קודם כל סיפורים, אנחנו מקפידים להקריא להם את כל סיפורי הילדים הקלאסיים, לא כי הם חשובים, כי אנחנו רוצים ליישר קו. ההורים מקבלים דיסק של 200 שירים ראשונים. אנחנו עובדים איתם גם על אנגלית. פיתחנו משחק באנגלית בהזדמנות אחרת אני אראה לך. המטרה לא שלא ידעו אנגלית ברמת שפת אם אבל אנחנו רוצים לעשות סוג של התרמה. החלטנו לעשות את זה מכיוון שאנחנו יודעים ששפה אפשר לרכוש ברמה של שפת אם עד גיל שבע ואצלנו במערכת החינוך מתחילים ללמד אנגלית בכיתה ג' ד', אני לא מדבר על קרן קרב. מוודאים שהילדים יכולים ואז מתחילים. לפני גיל ארבע אם עדיין לא רכשת שפה, אנחנו לא מתחילים אנגלית. אנחנו נתחיל עם ילד שאנחנו נראה שהשפה שלו בגיל חמש נתחיל בגיל חמש ואז יש לנו שנה לעבוד איתו. יש לנו איזו שהיא דרך

רז – ואת הקריטריונים הללו מאיפה לקחתם? של לעבוד איתם באנגלית הדברים הם אינטואיטיביים?

תמיר – תראה הדבר פשוט מלמדים אותם מילים, אני אראה לך יש לנו משחק שפתחנו

רז – מה שמעניין אותי, אני אמקד לך, מה שמעניין אותי זה זהו ספציפי, האם אתם עובדים ברמה הזו של אם כן ללמד לא ללמד ומה ללמד, איפה אתם עובדים אינטואיטיבית איפה אתם עובדים מתוך ספרים

תמיר – מה שקיים אנחנו עובדים מתוך ספרים מה שלא קיים מה שאנחנו לא מכירים או שאנחנו חושבים שהוא לא מספיק טוב, אנחנו עובדים אינטואיטיבית ואני אתן לך דוגמא למשל אנגלית אתה יכול ללמד, אנחנו מראים להם סרטונים עם שירים, קליפים כאלה, מתוך השירים לקחנו מילים ויש לנו משחק שאנחנו מלמדים אותם מה שאנחנו רוצים ללמד אותם זה הרציונאל, איך לפענח מילה שזה לא פחות חשוב. את זה אתה יכול לעשות גם בעברית. אתה יכול לתת להם משפט בעברית. הזקן הקשיש התקשה ללכת ברחוב, מה פרוש המילה קשיש. אנחנו יודעים, מלמדים אותך גם

באוניברסיטה יש כללים יוכל להיות מילה ואחר כך הפירוש שלה אתה יכול להבין מתוך ההקשר שלה במשפט עושים את זה אותו דבר, רק פה זה לגיל הרך לקחנו משפטים יותר פשוטים זה הכל. מי שעשה את זה באוניברסיטה, אני מניח שהסתמך על איזו שהיא תיאוריה או שמהשטח. אתה עובד עם הילדים. נותן להם כלים בעברית מתוך אמונה שזה יעבור גם לאנגלית. אם זה אותו דבר אז מה הבעיה.

רז – לפני שאנחנו ממשיכים בתוכנית יש לי עוד כמה שאלות על הפרוטוקולים, אני רציתי לשאול על ההבנות

תמיר – אני אראה לך משהו, תראה ראית עכשיו איך אנחנו עובדים. ראית דרך אגב, אני אתן לך דוגמא לתוכנית תראה, תוכנית לגיל 12 עד 14 חודשים, אני מספר לך משהו אמיתי, זה לא משהו.

רז – אנחנו מסתכלים על יחסים מרחביים

תמיר – כן. נתנו לילד ספר שהוא מכיר במצב הפוך, אם הוא הופך אותו חזרה במידה ולא אותו דבר עם בובה תן לילד בובה עם הגב אליו אם הוא מסובב בסדר אם לא אז משהו לא בסדר. עכשיו תשמע, אנחנו חוזרים על זה פעם פעמיים שלוש

רז – מאיפה לקחת את הנכונות של הדברים הללו

תמיר – בעיקר מ... פיינטר. פיינטר כתבה ספר ממש שנתן הדרכה כזאת להורים

רז – ולמה אם הוא לא מסובב אליו את הבובה הוא לא בסדר?

תמיר – בעניין של יחסים במרחב. תראה זה לא רק זה, אם זה לא עובד זה לא עובד זה לא עובד משהו לא בסדר. עכשיו תראה.

רז – פה אתה מסתמך על תמונה בעצם

תמיר – ברור אבל העניין הוא עבדנו עם ילדה נתנו לה דובי, אמרנו תסובבי היא לא מסובבת פעם פעמיים.

רז – אתה אומר לה?

תמיר – כן אומר לה, יש שני שלבים קודם אתה נותן לה ואחר כך אתה אומר לך בשלב שני אתה מצפה שהיא תעשה את זה לבד. הילדה היתה עדיין בשלב שהיא לא מסובבת גם כשאתה אומר לה. ואז זו דוגמא שמלמדת על צורת העבודה שלנו. שאנחנו רואים שמהו לא מסתדר לנו בשבלונה הזאת אנחנו מבינים שמהו לא בסדר ואז אנחנו פונים לאיש מקצוע שיעזור לנו. זה יכול להיות כל איש מקצוע יכול להיות פסיכולוג, יכול להיות מרפא בעיסוק יכול להיות קלינאית תקשורת.

רז – בעצם זה איזה שהוא כלי אבחוני

תמיר – הוא גם כלי עבודה וגם כלי אבחוני. עכשיו תראה במקרה הספציפי הזה הזמנו את את איריס שראית אותה בסרט, שההתמחות שלה זה התפתחות מוטורית של ילדים בגיל הרך.

רז – אתה מספר לי ספציפית על הילדה הזאת

תמיר – כן בדיוק שהיא עם הסיפור הזה. אז היא היתה בת שנה וחודשיים הזמנו אותה הביתה הייתה שיחה עם ההורים באיזו שהיא תצפית ואז מה שהיא אמרה בעצם שההורים מאד מאד מגבילים את הילדה. מאד פוחדים עליה הורים מאד מגוננים, אובר פרוטקטינג הבנו שזה העניין, הם לא נתנו לה לעלות מדרגות לבד ולא נתנו לה ללכת למתקנים וכל זה פוגע פוגע במרכז.... ואז וזה... שהיא לא מסוגלת לסובב את הבובה, הכל מתחבר ואז אתה נותן להם הדרכה להתחיל לשחרר, היא עולה מדרגות עמדו מאחוריה, מתקנים. תשמרו אבל נתנו לה לבד ואל תעצרו אותה. נדנדה, בקשנו מהם

לקנות נדנדה ולנדנד את הילדה חצי שעה ביום במצטבר. אחרי שבועיים הגעתי לילדה נתתי לה את הבובה אמרתי לה תהפכי היא הפכה אותה, אחרי חודש היא הפכה אותה לבד. עכשיו תחשבו על הקטע הזה אני עובד עם הילדה הזאת אני רואה אותה במהלך השנים, הנושא של יחסים במרחב התפתח בצורה תקינה לא ראינו קשיים בהמשך. אם היתה מגיעה לתיכון בתנאים האלה היו אומרים תראה את היכולת שלה. הוכחנו קודם כל לעצמנו שאם אתה עובד נכון ... ויש לי עוד כל מיני דוגמאות כאלה. ההתנהגות שמשפיעה על הצד הרגשי או עוד דוגמאות על הצד הקוגניטיבי.

רז – לא, רגע נחכה עם זה. מקרה ספציפי נכנס אחרי שנגמור את הראיונות ואז ניכנס לעומק של התוכנית.

תמיר – דקה, אני רוצה עוד רגע בעניין הזה, יש מה שנקרא בשפת קרול, שקרול אומר זה דרך אגב ככה אנחנו עובדים בפועל כל מנחה מקבל חוברת עם התוכנית ואז בתוכנית טבלת מעקב. אמרנו לילד לספור עד עשרים כשאני אומר לך שאני אומר להורים שיתרגלו בבית אז פה אני רואה שהם לא כל כך בתקופה הזאת לא היה תרגול. אחרי שאנחנו ראינו את זה דיברנו עם אמא אמרנו שאנחנו רואים שהיא לא עושה. אז היא התחילה לעשות, איך אנחנו יודעים? תסתכל פה כבר הוא הצליח עם עזרה ופה הוא כבר ספר עד מאה. יש מה שנקרא נוסחת קרול שזה אומר בעצם שההצלחה של ילד הציון של הילד נגיד במבחן יהיה כמה שעות השקעת בו לעומת כמה שעות הוא קיבל או הפוך כמה שעות הוא קיבל לעומת כמה שעות השקעת בו.

רז – מה זאת אומרת קיבל

תמיר – נגיד משרד החינוך החליט שללמד חומר מסויים צריך חמש שעות אבל לילד הזה, כדי לשלוט בחומר צריך עשר שעות, אז הוא יקבל חמש מתוך עשר אם תשקיע בו שש שעות יקבל שישים שבע שעות שבעים. אנחנו עובדים עד שהילד יודע. במידה ואנחנו רואים שיש קושי והוא לא יודע אז אנחנו מתחילים לחפש את הבעיה. הבעיה יכולה להיות במקום

רז – מה הקריטריונים? קריטריונים בסיסיים של התפתחות הילד?

תמיר – אנחנו לוקחים את הקריטריונים של התפתחות הילד, ממש ככה, אנחנו יודעים שבגיל מסויים יש לו את היכולת הזאת. מה גם שאנחנו יותר מתקדמים. התוכנית מבוצעת לא תיאורטית, התוכנית נבנתה לאורך השנים, נבנתה בפועל מתוך השטח. יש תיאוריות כתובות בשטח, אבל אתה רואה שהילד שלך עושה דברים אחרים. אתה מבין שלא אספור איתו עד חמש כשכתוב חמש, אם הוא יכול לספור עד חמש עשרה. יכול, נרוץ איתו קדימה למה לעצור את זה, אלא אם אנחנו רואים שזה גורם לה איזה שהוא נזק. את הקשיים אנחנו רואים זה יכול להיות משהו קוגניטיבי לפעמים זה משהו רגשי אנחנו מחפשים בבית אנחנו נעזרים בכל גורם כמו שאמרתי לך

רז – גורמים מוסמכים

תמיר – זה אומר דרך אגב שאנחנו מנסים את כל הגורמים שקיימים סביבנו בקהילה זה חוסך לנו המון כסף. זה אומר התפתחות הילד, זה אומר יש לנו בגיל יותר גדול רכז שיפור יכולות זה אומר יש מרכז רגשי, יש טיפול רגשי במעלה יוסף, יש מרכז לגיל הרך בשלומי, מזמינים את ההורים גם לשם אין כזה דבר הילד לא מטופל. והיתרון שלנו שאנחנו יכולים לתת מענה מייד. זאת אומרת אם הורה, אפילו הורה נורמטיבי, אני לא מדבר על הורים שבאים לטיפול, רואה קושי של ילד מהרגע שהוא זיהה את הקושי קודם כל יקח לו הרבה זמן עד שהוא יזהה אותו, או הגננת מן הסתם כי יש לה הרבה יותר ילדים מאשר לנו, ברמה הפרטנית אתה רואה הרבה יותר ומהרגע שהורה יזהה ועד שיקבל את המענה יכולה לחלוף שנה, כי התפתחות הילד כמה יכולה לעשות את זה. אנחנו יכולים לעשות את זה בתוך כמה שבועות וזה ההבדל, זה ההבדל.

רז - מה הרקע של הבנות שעובדות איתך?

תמיר – יש לנו את אסנת שהיא יש לה תואר שני בעבודה סוציאלית והתמחות בטיפול משפחתי וגם מורה, יש לה תעודת הוראה. יש לנו את אפרת שהיא מטופלת קוגניטיבית עוסקת בטיפול רגשי בעזרת משחקים, טיפוח חשיבה היא היא עשתה תעודה של פויירשטיין ובנוסף היא מאבחנת דיסקטית

רז – של משרד החינוך? היא מאבחנת דיסקטית?

תמיר – אני לא יודע אם של משרד החינוך אבל היא מאבחנת דיסקטית. הכל פרטי היא לא אקדמאית.

רז – איך היא יכולה להיות מאבחנת דיסקטית אם היא לא למדה את זה? מטעם מה, סליחה שאני יושב על הנקודה הזאת אבל חשוב לי שאני אדע. נגיד אחד הקריטריונים יש תוכניות שמפעילות אנשי מקצוע יש תוכניות שעובדות עם פרה מקצועית, שזה אומרת סוכנת גם העלות של דברים כאלה תהיה שונה. אני ארצה לדעת מאיפה היא קיבלה את התעודה שלה, מאיפה ההסמכה שלה. אתה מברר את זה?

תמיר – ואני השלישי. מא בהסטוריה, תעודת הוראה בהיסטוריה, למדתי גם הנדסאי ותעודת הדרכה בקרטה מוינגייט. הכל קשור

רז – כן, עבודה ממרכז מסה

סתם דיבורים על קרטה ודומיו

תמיר – הרבה רקע שטח, גם עשיתי המון קורסים מזמן כבר שכחתי, עשיתי קורס שנקרא משחק יחדיו, כלים טיפוליים במשחק, אשלים של הג'וינט. אגב אני קיבלתי פרס אשלים השנה לתוכנית הזאת על יוזמה, מצוינות ועוד משהו אני לא זוכר.

רז – ממי אנחנו

תמיר – בין השאר, זה כשהייתי מחנך בבית ספר יסודי, עשיתי קורס על סיפור, איך להקריא סיפור. זה לא רק איך לקרוא ספר, איך להקריא סיפור, קורס שנתי של תשומת לב לפרטים היגוי אירועים הסקת מסקנות ואת זה אנחנו מעבירים להורים באופן פרטני. גם פה כשאנחנו מקריאים סיפור לילדים אז אנחנו כל הזמן לא רק מקריאים שואלים אותם שאלות, מפנים את תשומת לבם לדברים אתה רואה שבאמת בקטע הזה יש לנו תוכניות מאד מאד טובות.

רז – שאלה לא יודע אם היא אישית, אבל היא רגשית כזאת. רציתי לשאול אם אתה, אפילו שאלה מכוונת משהו שבא לי לשאול אותך. אם אתה חווה תיסכול בכל מה שקשור לקדם אותה

תמיר – כן לפעמים. למשל היה לנו ילד שבאופן לפנים משורת הדין קבלנו אותו בגיל שנתיים

רז – למה לפנים משורת הדין?

תמיר – כי אנחנו מקבלים ילדים מגיל עשרה חודשים. אנחנו חושבים שגיל שנתיים זה מאוחר. הוא היה עם יכולות מאד מאד נמוכות, אפילו גבולי מבחינה שכלית. נגיד אם שבעים זה גבולי, אז הוא היה שבעים שמונים, זו רק הערכה. ברמה כזו שבא אלי המנהלת של המעון ואמרה לי הילד לא קולט, ככה היא אמרה לי במילים האלה הילד לא קולט לא מבין מה אומרים לו. היא רצתה להגיד שלפי דעתה הילד מפגר. ועבדתי אתו שלוש שנים והייתי צריך עוד שנה, קודם כל הוא עשה קפיצה ענקית, אבל זה לימד אותי לראות שיש הבדל גדול מאד מאיפה הילדים האלה מתחילים. יש ילדה חצי אתיפית שהתחילה ברמה מאד גבוהה שהיא פשוט עילוי, אנחנו חודשבים שהיא ילדה מחוננת. וככל שאנחנו עובדים איתה יותר אנחנו רואים את היכולות שלה באים לידי ביטוי. הוא היה מאד מאד חלש, הוא השתפר מאד ביחס לעצמו, אבל עדיין הוא נשאר פחות מהרמה. במשך שלוש שנים השקעה מסיבית ואינטנסיבית איתו ועם ההורים הלך מאד יפה, אבל רחוק מלהיות ברמה שרצינו ואז היתה השאלה אם להעלות אותו לכיתה א' או לא ואמא שלו התעקשה כן להעלות אותו כי חברים שלו עלו, ולצערי היום ביקרתי בבית הספר וראיתי הוא מקבל עזרה בלימודים מקבל תיגבורים ילד בכיתה א'. זה ענף

שאפשר לעשות איתו הרבה. אם הוא היה נשאר עוד שנה בגן היינו יכולים לעשות איתו הרבה יותר. היום הוא ילד חלש.... לא שומעים זה תסכול. אני יכול לתת לך עוד דברים, למשל יש לנו הורים שנמצאים בתהליך גירושין מאד קשה ואז אתה רואה שהוא מגיע לגן, אתה רואה את המצב של הילד, אתה לא יכול לדבר איתו הוא נמצא במצב רגשי... אתה לא יכול לדבר עם הילד, גם כה יש לו הפרעות של קשב וריכוז ואז כשיש בעיה רגשית זה רק מוסיף לו ההפרעה הולכת, ההפרעה באה לידי ביטוי בצורה הרבה יותר בוטה. מאד קשה לעבוד איתו פתאום הנושא של גבולות נעלם. למשל אני בא עם תיק משחקים, הם יודעים שאסור לגעת בתיק, רק אני נוגע. באתי אליו, שאחר כך אני יודע באותו יום, שאחר כך אני יודע שההורים רבו ביניהם הגיעה משטרה, היתה אלימות. (מדבר עם אפרת לגבי הלימודים שלה). תמיר – אני בהתחלה, כששקלתי אם לקחת אותה, מכיוון שאנחנו תוכנית חדשה.... אני ניהלתי מרכזי למידה של (לא הבנתי את השם) במעלה יוסף. היו לי 22 מרכזי למידה ויותר מ-120 אנשי צוות. עכשיו הורכבו מסטודנטים ממורים ומאקדמאים, ממהנדסים שבאו ללמד. ועשינו מבחינה סטטיסטית של מי הביא את ההישגים הכי גבוהים, מה ההשגים של הסטודנטים, המורים ושל האקדמאים וראינו (לא ברור) אני למדתי להבין, כנראה בחינוך זה לא תעודת הוראה עושה את החינוך. אני יודע את זה היום שתקח אנשים טובים יכולים לתת לך תוצאות יותר טובות. אני מדבר על תוצאות. הגישה כנראה, יש אנשים שיש להם גישה. יש אנשים שילמדו חמישים שנה ולא יהיה להם את זה. חינוך זה קצת שונה.

רז – הדבר האחרון שאני רוצה שנדבר עליו, דיברנו על איך היא נבנתה התוכנית אבל מה שלא דיברנו עליו זה הרעיון הראשוני איך זה עלה לך היה לך משהו

תמיר – זה לא קם ביום אחד, אני, זה סיפור. רוצה לשמוע? אני הגעתי לחינוך בכלל, עשיתי את התזה בהסטוריה הייתי אמור ללכת לדוקטורט, חיפשתי רעיון לדוקטורט ודוקא בשלב הזה הגעתי לפרוייקט שנקרא פרוייקט מיכאל, עבדתי בתור סטודנט. שדיבר על מצוינות לנוער. עבדתי עם נערים בכל מיני בתי ספר עמלניים וכאלה, שבאים ספרות נגרות וכאלה. ראיתי שזה עובד עם מגבלות. העבירו את הילדים עם תהליך פסיכולוגי מאד מרשים, עם הקניית מיומנויות. אבל תשמע בכיתה י"א אז היה שינוי אבל לא השינוי המיוחל לפי דעתי. אמרתי בוא ננסה לבדוק איפה הלכתי להיות להיות מחנך בבית ספר יסודי כדי לבדוק אם זה עובד בבית ספר יסודי התחושה שלי היתה שכל ילד יכול להגיע לבגרות, אבל השאלה היא לאיזה סוג של בגרות. במשך השנים הבנתי שמה שצריך לעשות זה ללכת לגיל הרך ורק שם להתחיל וגם לא אינטואיטיבית וגם לא מחקרית, קראתי את זה הלכתי לעשות את זה דרך תוכנית שנקראת תוכנית הטף האתגר והטף אז הלכתי לרכז את זה. ריכזתי את זה בהתנדבות שנה כדי לראות איך זה עובד וראיתי שבאמת שם זה נכון ובאיזה שהוא שלב הבנתי שזה לא מספיק. תוכנית הטף עובדת רק על הדרך הקוגניטיבית ועובדת עם כח אדם לא מיומן לא מקצועי. וצריך לתקן את הדברים האלה. שיפורים שיפוצים לקחתי את כל הרציונל מכל התוכניות כמו הי סקופ למשל, שהם הגיעו למסקנה שלא כל תוכנית התערבות בגיל הרך נותנים את התוצאות האלה של החסכון... אלא יש כמה קריטריונים, כמה דברים שהם נדרשים כדי שזה יקרה, א' שזה יהיה לאורך שנים ושיהיה צוות קבוע, אנחנו עכשיו הוספנו.. הם דיברו על עבודה עם הורים וגם עם ילדים ואנחנו חושבים שזה חייב להיות הוליסטי, חינוך טיפול, הקטע של המרכז הסימול ארי.

רז – ההוליסטי בעצם מתבטאת בזה שאתם שולחים למרכזים השונים, אם יש משהו אתה שולח למרכז

תמיר – נכון, אם אני לא יודע מה הגורם אני שולח אותו למכון להתפתחות הילד שהם יגידו איפה הבעיה, אבל אנחנו לא בוחלים בשום אמצעי, אנחנו לא מתנערים מאחריות. עוד דבר שאני יכול להגיד לך יש לנו כל הנושא של הפרעת קשר וריכוז יש לנו הדרכה מד"ר אביבה דן שהיא ראש תחום הגיל הרך במכללת אהלו ומה שהיא עושה

רז – מה אתם עושים איתה?

תמיר – ההתמחות שלה זה הפרעת קשב וריכוז לילדים בגיל הרך. היא נתנה לנו שאלון של מאה שאלות שנקראה שאלון... שאלה אחת אתה נותן לאמא שאלה לילד לפי זה בונים איזה שהוא גרף ורואים מה רמת הפרעת הקשב של הילד. אנחנו מגיעים אליה עם זה, אנחנו בשלב שרק עשינו את הגרף והיא בונה לנו תוכנית איך לעבוד עם הילד הספציפי הזה. זה אומר שאנחנו יודעים שכשהוא קם מהאוכל, הוא נוגע בטעות בילדים כי יש לו בעיה בתחושתיות, אז הוא נוגע בילדים ודוחף אותם, בלי להתכוון הוא עושה את זה כי

רז – אז הדוקטור הזו היא בעצם איזה שהוא פנים מקצועיות היא בונה את התוכנית בכל ילד?

תמיר – לא רק ילדים עם הפרעות קשב וריכוז. אנחנו יכולים להתייעץ איתה בכל מיני תחומים יש לה המון ידע. עכשיו תראה, אם אנחנו מדברים על הפרעת קשב וריכוז אנחנו עובדים עם מישהי שקוראים לה חגית בן גיגי שהיא באה עם תוכנית. אז אנחנו עובדים גם איתה. ואז כשאתה מקבל תוכנית כזאת, עובד עם אביבה אז יש לנו חלק התנהגותי וחלק אידיאולוגי. עדיין לא עושים (לא מבינים) היא לוקחת 1200 שקל לשני מפגשים. אנשים מוכנים לתרום.....

רז – גיוס זה אומר שאתם באופן אקטיבי הולכים ואומרים

תמיר – יש לנו מגייס כספים (לא ברור)

רז – כל החומר שיש לך כתוב אני רוצה. אני רוצה שיהיה לי תמונה מקבץ שאני עובר ראיתי פה דברים שאתם עושים בלי בכלל להתכוון, מתאוריית ההתקשרות, שבכלל לא ציינת את תאוריית ההתקשרות. כל מה שקשור להתמקד בסיווג של המבוגר, שמתוך תאוריית ההתקשרות אפשר ממש לקחת את הבנות ואותך ולהתחיל לכוון אתכם להעביר אתכם את העקרונות של תוכנית התערבות שנקראת.... של תאוריית ההתקשרות שהיא מדהימה. אחת מהתוכניות שעשו עליהם הכי הרבה מחקרים בשנים האחרונות. תקשיב אם איכות של תיאוריה נאמדת... היא משפיעה על הכי הרבה דברים, תיאוריית ההתקשרות היא המלכה של כל התיאוריות הטובות, היא יש לה מעט מאד חוקים והיא משפיעה אינסוף. והיא בדיוק לשנה הראשונה. כשעובדים עם הורים, (מעגל הבטחון), אני אשלח לך מצגת. כשאתה מדריך את ההורה אתה צריך להיות ההורה של ההורים וכך את צריך להיות מבחינה שאתה מהווה להורים בסיס בטוח.

הכוונה שלי מבחינת החוקים של התאוריה.....

הסבר של רז על תאוריית ההתקשרות

תמיר – אנחנו.....שללא רטלין, אז הוא כתב איזה עשרה עקרונות שראינו שזה יכול להתאים לכל ילד. אני אשלח לך את זה. שתבין אתה רואה שאתה נותן לילד את ההדרכה. הנה למשל דיברת על הסופר, אתה אומר לילדים לעשות הכנה, כשאתה בא לסופר אתה קונה רק דבר אחד והדבר הזה אם הוא אכיל אתה פותח אותו רק בקופה. אתה לא אוכל את הופל ואחר כך רוצה עוד אחד. אז אתה מונע אתה לא פותח את הארון לילד ואומר לו קח איזה בגד שאתה רוצה, אתה אומר לו או את זה או את זה, נתת לו בחירה נתת לו גבולות. אנחנו עובדים על הנושא הזה גבולות והעצמה כמוכן.

רז – בוא נראה שעברנו על הדברים הראשונים. אני חושב שאנחנו בסדר לראיון הראשון. אתה שולח לי את כל הדברים. אני רציתי לשאול אם יש דברים שאתה רוצה שעניינו ורצית לשאול

תמיר – אני לפני עשרים שנה שמעתי הרצאה של פרופסור מומי דהאן הוא כלכלן שההתמחות שלו זה הפערים החברתיים והוא דיבר סיפר על הפערים ואז הוא אמר שלילדים האלה, שאנחנו עובדים איתם, אף אחד לא סיפר את מיץ פתל. זה נחרט לי ככה בזיכרון ואני לפני איזה שנה התקשרתי אליו, שלחתי לו מייל כתבתי לו על התוכנית ואמרתי שאני לא מוצא כסף, לא מצליח לגייס כספים. הוא התקשר אלי, הפתיע אותי ושאלתי אותו.....מומי דהן אמר אם אתה רוצה כסף, אתה צריך שיהיה לך מחקר רציני. שתהיה לך תוכנית. כשזה יקרה יהיה לך כסף.

רז – זה התהליך הראשון. זה אתה צריך בשביל להגיע

תמיר - אני חושב שאתה תוכל למצוא הרבה יותר מחקרית. אני מצפה שאתה תביא את הידע הזה כתוב. אני יודע לעשות. כל אחד קיבל את הברכה שלו במקום אחר. כשהייתי בקידום נוער קיבלתי פרס חינוך של מחוז צפון הייתי בפרח חניך מצטיין. חינוך זה בא לי בקלות אבל תאוריות חסרות לי, אני צריך ללמוד עוד. אני מקווהסתם דיבורים על העבודה המשותפת.

לא הראתי לך את המבחן שלנו. אנחנו רצינו להראות, עוד דבר חשוב, זה אולי יעזור לנו. תראה בחלק הכמותי אני צריך להוכיח שעשינו איזו שהיא עבודה. אני לא יכול להראות לאנשים את הטבלה שלנו, אני צריך משהו אובייקטיבי. ואז לקחנו כל מיני איתורנים והגענו לאיתורן של השירות הפסיכולוגי בבאר שבע ומהם לקחנו את המבחן. תמונות ברצף זיהוי. אני העברתי את זה לילדה שלנו, הילדה הראשונה ובמקביל אני הולך להעביר את זה באותו גן לחמישה ילדים מאותו חתך הסוציו אקונומי שבאה הילדה מאותו גיל. ואז אני אראה את הפערים. אבל הילדה הזאת הגיעה אלינו ברמה בינונית ואני יודע שמי שמגיע בינוני זה..... תראה דרך אגב שרי אלוני תלמידה של פנינה קליין דיברה על זה סקירה של תוכניות דיברו על זה שאפשר להרים 20 עד 27 נקודות א"י קיו את הרמה של הילד. אני אין לי ספק שאנחנו מעלים ב-20 אני יודע את זה בוודאות. אבל כשבא לי ילד כמו ההוא, שבא לנו גבולי השקעתם בו שנתיים שלוש שנים מה עם הילד הזה? הוא מקבל עוד עזרה בבית הספר? אם אני הייתי יכול לעשות את המבחן ולתת איזו שהיא תמונה בשלב שהוא התקבל אצלנו, פחות או יותר בגיל שנה, ואת זה להשוות להתפתחות שלו בעתיד, להראות מה אנחנו עשינו. לא יודע איך עושים את זה.

רז – זה לא יהיה אתה, זה יהיה גוף שיעשה את זה

תמיר – אוקי גם גוף שיעשה את זה אני לא יודע מי הגוף הזה

רז – לאט לאט זה גוף אוניברסיטאי יש גם גופים פרטיים שעושים את זה. אבל דברים כאלה לא יכולים להיות תקפים כי אין לך פה אתיקה. מספיק שאתה מכיר את הגנת מכיר אמא של אחד הילדים כבר זה מטה את התוצאות.

דיבורים על מחקרים.

שאלונים של משרד הבריאות ברמה מאד נמוכה.

תמיר - מה שלא דיברנו עליו זה האמהות, אנחנו בשלב הראשון נותנים רק חוויות הצלחה לאמהות אחרי שאנחנו מרגישים שנוצר קשר מספיק טוב שיכול לקחת שנים, רק אז אנחנו מתחילים להעיר להורים. אני אגיד לך עוד משהו על האמהות, וזה דבר אנחנו באים בשביל הילדים ואנחנו רואים תהליך בלתי רגיל שקורה אצל האמהות. א' האמהות שאנחנו הגענו אליהן כולן לא עבדו ועכשיו בפרק זמן של שנה כולן עובדות ולא רק שעובדות, אלא שעובדות בתחום החינוך ברמות שלהן, מטפלות סייעות, אמא שעובדת כסייעת בחינוך המיוחד. האמא הזאת לא עבדה שנים ויש לנו אמא שרוצה ללמוד תואר ראשון בחינוך. תשמע אני הבנתי באיזה שהוא שלב שזה לא מקרי. כולן הולכות לחינוך. זה אומר שהן עברו איזה שהוא תהליך העצמה שנגרם כתוצאה מכך, לדעתי שאנחנו העצמנו אותן כלפי הילדים שלהן. ברגע שהחכמת את האמא היא יודעת מה היכולות שלה. צריך גם לחוש את האנשים. זה קטע מעשי אמיתי. אבל אם יש תאוריות ... תמיד נשמע יותר טוב.

רז – בהתאם לתיאוריות שנבנה נדע אילו מבחנים מתאימים כדי לתקף את התוצאות שלך לאורך זמן. קח בחשבון שיהיה לך, ברגע שנבנה לך את הגב התיאורטי, ונאמר הגענו ליום שאנחנו עושים את המחקר הכמותי, זה צריך להיות מחקר אורך. תוכל להשיג תוצאות פר שנה

תמיר – נכון. עכשיו אני אגיד לך משהו יש סיכוי מאד גדול שאנחנו בקרוב נתגבר את הילדים שאמרת לי, ואני רוצה שיהיה לנו ליווי בשלב הזה. אני צריך את זה בזמן הקרוב, לפחות בהתחלה.

נספח 6.1

ראיון עם תמיר- הערות ואינטרוספקטיבה

הערות ורפלקציה	תמלול ראיון תמיר כהן
<p>המיקום של הראיון לא כל כך טוב, אנחנו יושבים בקפיטריה של האוניברסיטה ויש הרבה תנועה יחסית. החלטנו להתחיל ולראות אם נצטרך לשנות.</p>	<p>תמיר - אני עוסק בניהול של תוכניות חינוכיות כבר יותר מחמש עשרה שנים היום אני גם מנהל עיר ללא אלימות במעלה יוסף וגם מנהל את התוכנית יצירה התפתחותית. לפני זה עבדתי בקידום נוער הקמתי את היחידה לקידום נוער בנהריה סוג של בית ספר לנושאים. שמשרד החינוך בנה להם משהו אחר כשהם לא הסתדרו בבית ספר בנו להם מסגרת לימודית וחברתית אז אני הקמתי את היחידה בנהריה, אחרי זה הייתי מנחה חינוך טיפול במחוז צפון עבדתי ב המכון לטיפול חשיבה מנחה מספר שנים עסקתי בניהול פדגוגי הייתי מחנך בית ספר יסודי סגן מנהל בית ספר זה הידע, זה הרקע. תואר שני בהיסטוריה בתולדות ישראל אני למדתי גם הוראה רוב הידע שלי מגיעה אוטודידקטי ומהשטח. המון אנשי מקצוע שאנחנו באים בחיכוך איתם והמון קריאה</p> <p>רז - מה שאני רוצה אנחנו נתחיל בפרטים טכניים שאני רוצה לקבל על התוכנית על הסביבה הגיאוגרפית אני אנחה אותך לאט לאט ואחר כך אנחנו נעבור לטיפול עצמו. הפרוייקט הזה שלך לפני כמה שנים הוא רץ?</p> <p>תמיר - לפני שש שנים הקמנו את העמותה, את הילדה הראשונה קלטנו בערך לפני חמש שנים</p> <p>רז - שנה היתה ההקמה?</p> <p>תמיר - ב2010 הקמנו ב-2011 היתה ילדה ראשונה</p> <p>רז - ומאז הגעת לשבעה ילדים? השנה יש פחות?</p> <p>תמיר - כן ובקרוב זה יגדל. הרעיון הוא שיש במעלה יוסף בכל שנה נכנסים לועדה בסיכון עשר עד שנים עשרה משפחות, אנחנו רוצים לקחת עשר. הרעיון הוא לקחת עשר בכל שנה ולרוץ עם זה נגיד חמש שש שנים עד שמגיעים לכיתה א' וזה אומר שאנחנו מכסים את כל הילדים, לא כל הילדים בסיכון, אבל את כל הילדים שמגיעים לועדה שיהיו בין חמישים לשישים ילדים וזה לדעתנו מה שיכול לחולל את השינוי חברתי אמיתי במעלה יוסף עם תקווה להרחיב את זה למקומות נוספים בארץ</p> <p>רז - מחפשים להתפתח מעבר למעלה יוסף</p> <p>תמיר - כן, אבל בשלב זה אנחנו פה אנחנו זורמים אם יצא יצא ואם לא אז אנחנו בינתיים אנחנו במעלה יוסף</p> <p>רז - מעלה יוסף, דיברנו בסביבות נהריה?</p> <p>תמיר - מעלה יוסף זה מועצה איזורית שמורכבת מ22 ישובים ומחולקים לשני</p>

<p>השאלה הפתיעה אותנו, הוא לא נתן דעתו לנושא הקירבה לגבול לפני, כגורם משפיע. בהערכת המחקר נצטרך לקחת את הנתון המשמעותי הזה בחשבון ביכולת ההכללה של התוכנית.</p> <p>דרישות ההתאמה לתוכנית</p> <p>אני מכניס לו מילים לפה</p>	<p>כבישים, כביש אחד זה כברי הכביש הדרומי כברי עד למעלות לצדי הכביש יש ישובים והכביש השני הוא כביש הצפון זה ישובי גדר.</p> <p>זרעית שתולה אבן מנחם שומרה אלה ישובים שחיים ממש על הגבול</p> <p>רז - אתה מרגיש שיש לזה השפעה הקרבה לגבול</p> <p>תמיר - קודם כל הריחוק ממקום שזה הפרפריה של הפרפריה וחוף מזה בהחלט, הקרבה לגבול בהחלט מהווה מקור חרדה לילדים. ראיתי בוודאות אני יכול לתת לך דוגמא שלפני כמה שבועות ילדה שאנחנו עובדים אתה הגיעה אלי עם ציור עם לב עם עניים שחורות ופה כזה אדום שנראה כמו סורגים הראיתי את זה לפסיכולוגית היא אמרה הילדה פוחדת. הרמנו טלפון לאמא מה קרה אם קרה משהו בזמן האחרון, היא אמרה שהילדה בורח לה הפיפי בלילות. חשבנו מה קרה, כי בבית לא קרה כלום בשבוע האחרון חקרנו שבוע לפני זה היתה אזעקה. אחר כך התברר שילדים נוספים בגן סובלים מהרטבה בלילות אחרי האזעקה, כך שאנחנו יודעים שזה בהחלט משפיע</p> <p>רז - כואב הלב</p> <p>תמיר - כן, אבל תשמע מתרגלים לחיות עם זה</p> <p>רז - תספר לי קצת על יש לנו שבעה ילדים, תספר לי קצת על ההרכב המשפחתי תמיר – אנחנו מגיעים למשפחות, א' דרך הועדה לתינוקות בסיכון, כאשר בתוך זה יש לנו כמה קריטריונים אחד כלכלי שכר של שני ההורים הוא פחות או יותר שכר מינימום, זה מכיוון שאנחנו ממקום חברתי. השכלה פחות או יותר 12 שנות לימוד. אנחנו מאד משתדלים שזה יהיה ילד ראשון במשפחה, מכיוון שאנחנו נותנים כלים להורים איך לעבוד עם הילד הראשון בתקווה שידעו לעבוד עם הילד השני. ובנוסף הילד הראשון מהווה מודל לילדים שבאים אחריו. התוכנית היא מאד יקרה.</p> <p>רז – מאד יקרה</p> <p>תמיר – ועוד ציוד שאנחנו כי ההורים מקבלים את התוכנית</p> <p>רז –</p> <p>תמיר – לא, לאו דווקא משחקים הם כמו משחקים שאתה מכיר מהחנות</p> <p>רז –</p> <p>תמיר – כן, אנחנו יחסים במרחב ואז אנחנו מקימים, משיגים לכל משפחה שורה של משחקים, חלקם צריך לרכוש וחלקם לא צריך. פעילויות שאפשר לעשות.</p> <p>רז – מבחינת מבנה המשפחות אמא אבא ילד או שיש חד הוריות בדרך כלל שני הורים</p> <p>תמיר – כן אנחנו רוצים שני הורים מעורבים. דרך אגב בועדה לפעוטות בסיכון מי שמגיע זה הורים לרוב או חולים או יש איזו שהיא אלימות שמדווחת. זה יכול להיות שני אבות שהם עבריינים לשעבר, אחד מהם היה חבר במשפחת פשע ועוד אחד היה מכור לסמים קשים</p> <p>רז – זה חלק מתהליך השיקום שלהם?</p> <p>תמיר – לא הם מגיעים אלינו אחרי. העניין הוא שהם יצאו מעולם העבריינות אבל התרבות היא עבריינית. תוך כדי יש לנו משפחה אחת שהתפרקה, התגרשו. כל מקרה כזה מלמד אותנו מה לעשות, איך לעבוד עם הילדים בצורה אחרת. איך</p>
--	--

<p>יקר, אך חשוב, יוצר עניין אצל הילדים. אסנת דיברה על הקושי שלה ליצור עניין אצל הילדה.</p> <p>אני מכניס לו מילים לפה. אמנם זה מוכח מחקרית, אך, עדיין אני מכוון אותו לתשובה שאני רוצה.. לשים לב</p>	<p>להתאים את עצמנו.</p> <p>רז – רוב המשפחות יש אבא אמא וילד תמיר – כן</p> <p>רז – והשאיפה היא לעבוד עם שניהם. איך ההיענות, בדרך כלל במשפחות קשות יום ההיענות היא בעייתית גם. אתם מרגישים את זה?</p> <p>תמיר – קודם כל זאת אחת הסיבות שאנחנו מגיעים אליהם הביתה. אנחנו רואים שככל שהמוטיבציה של ההורים גבוהה יותר, היכולות של הילדים גבוהות יותר. אנחנו מודעים לזה שאת התוצאות האמיתיות מביאים ההורים ולא אנחנו למרות שאנחנו משקיעים בזה המון. אגב זה הוכח גם מחקרית. פנינה קליין, היא עשתה תזה על תוכנית על ילד חכם יותר. בין השאר היא כתבה על הנושא של החשיבות של העבודה של ההורים בבית עם הילד והיא טוענת שם שבעצם העבודה בבית עם הילד היא בעצם מקנה את התוצאות הכי טובות, שהן הרבה יותר גבוהות מאשר יעבוד איש מקצוע עם הילד בגן והיא לא תלויה לא במצב הכלכלי ולא בהשכלת ההורה, אם ההורה יקבל את הכלים הנכונים הוא יוכל להוביל את הילד שלו להישגים גבוהים למרות הכל, כנגד כל הסיכויים.</p> <p>לכן אנחנו משקיעים. עכשיו מה שקורה עם ההורים זה ככה, תראה אנחנו מגיעים אליהם פחות או יותר אחת לשבועיים, זה גם משתנה עם הגיל, כי בהתחלה אנחנו מגיעים יותר ובגיל גדול יותר זה יכול להיות פעם בחודשיים שלושה, אם ההורה כבר מסתדר ולא צריך אותנו הרעיון הוא בשלבים המתקדים לתת להם את העצמאות כבר. ואז אנחנו בעצם נותנים להם תוכנית, הם צריכים לעבוד במשך שבועיים עם התוכנית הזאת ואז מגיעים עוד שבועיים נותנים להם עוד תוכנית ומגיעים ככה שכל תוכנית מתבססת על הפעילויות הקודמות ונותנים להם פעילויות נוספות. אני אראה לך תיכף את התוכנית אז אתה תבין.</p> <p>רז – התוכנית שאתה נותן להם שבועיים לשבועיים היא אינטיאוטיבית בהתאם למה שקרה בשטח?</p> <p>תמיר – לא. א' יש תוכנית מובנית ואם צריך להתאים אותה אנחנו מתאימים. עכשיו תראה, למה אני מספר לך את זה? אם למשל אני נותן להורה משימה, נגיד להרכיב פזל של ארבעה חלקים בגיל הקטן יותר. אני רואה שאני מגיע לילד פעם פעמיים שלו והוא לא יודע כנראה שההורה לא עובד איתו בבית. אגב כשאנחנו מגיעים להורים אז אנחנו לא אומרים להם תרכיבו איתם פאזל אלא אנחנו נותנים להם הדרכה איך לעשות את זה.</p> <p>רז – האינטראקציה חשובה יותר מה...</p> <p>תמיר – בדיוק. גם דיבר על זה פויירשטיין נושא של למידה מתווכת. זה מה שאנחנו עושים נותנים להם כלים של למידה מתווכת לקחת הרבה תוכניות קיימות קיימים ואנחנו לקחנו את הליבה מכל דבר אם בונו מדבר על חשיבת רוחב אם זה פויירשטיין, גם ... היא כתבה ספר ... לקחנו מהם כמה רעיונות לבנות משהו</p> <p>רז – אני רגע עוזב עוד מעט נגיע לקטע התיאורטי אני רוצה רגע לגעת במקורות מימון מהם מקורות מימון</p> <p>תמיר – מקורות מימון אני באופן אישי עשיתי את השנתיים הראשונות בהתנדבות</p>
--	---

<p>הייתה הרגשה בשיחה של פאולה וניצלתי אותה כדי לעבור לנושא המימון ולתחושת תמיר זרם איתי. עם זאת, היה זה חיתוך די גס ולהבא לחשוב פעמיים אם לעשות זאת.</p> <p>הרבה הקרבה אישית על מנת להקים את העמותה. למה? אלטרואיזם? שליחות? שיקולים כלכליים אישיים? מה הוא מרוויח?</p> <p>מדבר על תקשורת, עוסק בפרוייקטטיין וקליין, לתינוקות בשנת החיים הראשונה תהיה משמעות עמוקה יותר השימוש בתיאוריית ההתקשרות. גם</p>	<p>ירדתי לחצי משרה כי היה ברור לי שכדי להקים תוכנית אתה חייב להשקיע בהתחלה עבודתי חצי משרה ובהדרגה עליתי</p> <p>רז – זה היה כמו פרויקט חיים שלך כמו חלום? תמיר – כן, זה סוג של מפעל חיים כשעבדתי בקידום נוער הגיעו אלי הרבה חברה ככה בגיל חמש עשרה שש עשרה ובעצם מה שעשינו איתם הם קיבלו כמה יחידות בגרות, חלק חברה שהגיעו על סף עבריינות או עבריינים ממש אחרי מעצרים מעצרי בית וכו' הצלחנו להביא אותם לכמה יחידות בגרות והם התגייסו לצבא, אבל לא עשו צבא משמעותי. הכמה יחידות בגרות לא לאקדמיה. הם יצאו מהתחנית של התחנית אבל הם יישארו במעגל הסיכון והילדים שלהם סביר להניח שגם ימשיכו במעגל הזה.</p> <p>רז – זה לא הצליח תמיר - כי הילדים האלה עוברים חוויות מאד קשות במהלך החיים שלהם, גם בבית וגם במסגרת החינוכית. הילד הראשון, בגלל זה הגענו לילדים האלה כי אנחנו כבר יודעים לזהות אותם. אגב חלק כי יש ילדים שמגיעים גם ממשפחות טובות שלא מהרקע הזה ולא ניתן לזהות אותם בגיל קטן. אבל הרעיון הוא שאם נקנה לאותם הילדים כלים, להם ולהורים שלהם נקנה תקשורת נכונה בגיל הרך, אנחנו מאמינים שבעתיד הם יגיעו למקומות שונים לחלוטין.</p> <p>רז – אז דיברנו על מקורות מימון תמיר - אז מקורות מימון ככה סל תרבותי, שניים היום מחלקת הרווחה של מעלה יוסף תוכנית עיר ללא אלימות תומכת באופן לא רשמי, מחוז צפון ועיר ללא אלימות תומכת אבל המטה של עיר ללא אלימות לא תומך.</p> <p>רז – למה? תמיר – כי הם טוענים שזה לא התפקיד שלהם. כי הם טוענים שמי שצריך לטפל בזה זה תוכנית 360 שמיועדים לילדים ונוער בסיכון זה לא עובד ככה בשורה התחתונה כי לתוכנית ההיא, להם יש מאגר תוכניות וכדי להיכנס אליהם צריך קריטריונים, כאלה קריטריונים שאנחנו לא יכולים להיכנס אליהם ולכן אין לנו מקור משם. מצד שני עיר ללא אלימות טוענים שזה לא שייך להם הם טוענים שהם עובדים עם הנוער הילדים הנורמטיבים לכאורה, משקיעים גם עשרה אחוז בנוער בסיכון ואת החלק הזה קיבלנו. כימנהל מחוז צפון מכיר בי. אבל מבחינת מטה עיר ללא אלימות לא מכירים שם, בכל זאת יש תקציבים משם. יש לנו קרן משוויץ שתומכת בנו, נותנת לנו כסף. ותרומות של אנשים פרטיים. מההורים אנחנו גובים מאה שקלים לשנה וילד עולה לנו בערך 17 אלף שקל בשנה. אתה רוצה לדבר קצת על ההשקעה לעומת תועלת?</p> <p>רז – כן תמיר – קודם כל בארה"ב יש תוכנית שנקראת היי סקופ, שמעת על זה? תוכנית התערבות שלוקחת ילדים בגיל הרך משקיעה בהם במשך שנתיים ואחרי, יכול להיות שאני לא מדויק בפרטים, זה מה שאני זוכר. אבל מה שחשוב הם עשו מחקר וגילו אחרי עשרים שנה שהשקעה של 12 אלף דולר מניבה חיסכון של 88 אלף דולר. הם לקחו את כל הקריטריונים. הם דיברו על זה שהילד שהם קיבלו היה אמור</p>
---	--

<p>לגילאי שנתיים עדיף לימוד של תקשורת ריגשית ולחכניס את הנושא של למידה מתוכנת כפרקטיקה לעסוק בה לקראת גיל שלוש.</p>	<p>להיות נזקק נתמך רווחה, בפשעים שאמור היה לעשות ואם היה בבית ספר כמה השקעה היתה צריכה להיות בבית הספר וכו'. עכשיו אני יכול להגיד לך מעבר לתוצאות האלה, את המחקר הזה לקחנו מתוך הקורס של האוניברסיטה הפתוחה (מדבר על הקורס התפתחות הילד מתוך האוניברסיטה הפתוחה שלמדת) ויש גם פה הפניה. הם עשו את המחקר החברה האלה ב86 וב93 משם התוצאות</p>
<p>לעמוד בקריטריונים של קבלת מימון, מתחיל במחקר ההערכה הזה</p>	<p>רז – זה כמו קייס סטאדי (אנגלית) יש את החומר לימוד אני זוכר את זה תמיר – כשאתה חי את זה. אני אגיד לך יותר מזה, יש לנו ילדה, הילדה הראשונה שראית אותה פה? זאת הילדה הראשונה שלנו היתה לה בגן ילדה, היא עוד לא סיימה את התוכנית היא בגן עדיין יש לה עוד שנת הלימודים היא היתה יכולה ללכת מזמן לכיתה א' מבחינת היכולות שלה. אגב כשהגענו אליה הגדירו אותה כטעונת טיפוח שלא מדברים על זה. אבל היתה ילדה נוספת שהתלבטנו אם לקחת אותה או את השניה. אני רואה את הילדה כי היא איתה בגן, הילדה השניה. ואז הילדה השניה הילדה שלנו עשינו מבדקים, אני אראה לך עוד מעט, בחנו את היכולות שלה בגיל חמש בחנו דרך האיתורן של השירות הפסיכולוגי היכולת השכלית שלה היתה כמו של ילדה בגיל שש. הגיל השכלי שלה היה שש כשהיא היתה בת חמש. מקדימה את היכולת שלה בשנה. הילדה השניה לעומת זאת מבחינה התנהגותית המצב קטסטרופלי. כשכל הילדים יושבים במעגל היא בצד, מאד קשה איתה בהרבה תחומים אחרים, והתוצאה היא שבשנה הבאה במקום לשלוח אותה לבית הספר איפה שכל הילדים ילכו, ישלחו אותה לבית ספר אחר, זה אומר מונית ספיישל לכל כיוון, זה אומר שבבוקר היא תקבל תיכנס לקבוצה טיפולית, דרך עיר לללא אלימות, דרך אגב, יש להם כסף. כשהיא תסיים את הלימודים היא תלך למועדונית שלנו במושב מעונה. היא גרה במושב שנקרא (לא ברור) היא תגיע למושב מעונה. עשינו חשבון שהילדה הזאת יהיו עוד טיפולים נוספים והוצאות נוספות, המינימום פה הולכים להוציא עליה 40 א' שקל בשנה, רק הנסיעות למועדונית.</p>
<p>פגש מישהי הלכו להגיד שלום</p>	<p>רז – בעוד שאיתכם היו יכולים להוציא עליה 17 א' וזה היה תמיר – כן. אי אומר אני לא צריך את הי סקופ אני לא יכול להוכיח את זה, אני לא עשיתי את המחקר הזה, אבל אני יודע שזה חוסך הרבה כסף. עכשיו הילדה הזאת תחסוך, תיקח את השנים. זה לפחות עד כיתה ו', אנחנו מדברים 240 א' ש, תעשה את ההפרש של 17 כפול 6 בערך 100 אלף שקל. חסכנו המון כסף. דרך אגב כל פעם שאומרים לי שאין כסף זה הרבה כסף, אנשים, כולל מדינת ישראל. מתוך הנתונים של שירות בתי הסוהר הוציאו מדינת ישראל 94 א' שקל לשנה. ויש היום ב2010 – 7450 אסירים. אני מדבר רק על פליליים בלי בטחוניים, זה יוצא יותר משבע מאות מליון שקל בשנה. זה יש כסף וכמה שיצטרכו יהיה. הבעיה היא לא כסף הבעיה היא הגישה. מישהו צריך לשנות את הגישה וזה מה שאנחנו באים לעשות לגרום לאנשים להתחיל לשנות את הגישה שלהם. וזה יקרה כשהילדים האלה יגיעו לבית הספר יתחילו להגיע להישגים כאלה שההורים האחרים יצעקו זה מה שאנחנו רוצים. שיהיה צדק חברתי, למה הילדים שלנו לא כאלה, הינה הם יכלו</p>

להיות כאלה. זה מה שאנחנו עושים. היא אגב לא חריגה אני הייתי היום בשני גנים יש לנו ילדה בת שנתיים וחצי שאנחנו כבר מכינים לה את התוכנית של גיל שלוש ארבע. היא גם מקדימה את הגיל השכלי שלה בשנה וזה הרבה יותר מזאת כי היא רק בת שנתיים וחצי באופן יחסי היא מקדימה את הגיל שלה באחוזים הרבה יותר גבוהים והיא ילדה ממשפחה מאד מאד קשה, שאמא שלה הגיעה אלי כשהייתי בקידום נוער אמרתי לה שאני לא יכול לקבל אותה הפנתי אותה לפנימיה ויש ילדים בודדים שאני אמרתי להם כזה דבר במשך חמש שנים שעבדתי בקידום נוער, נערים שאמרתי להם שאני לא יכול לקבל אותך לך לפנימיה. והילדה שלה היום מקדימה את הגיל שלה בשנה. יש לנו עוד ילדה אבא עברייני, חבר במשפחת פשע, שגם הילדה שלו מקדימה את הגיל שלה בשנה שאנחנו עובדים עם התוכנית והתוכנית כבר לא רלבנטית אני נותן לה תוכנית של גיל שלוש עד ארבע אתה רואה שהיא מתאימה לתוכנית ארבע עד חמש.

רז – התוכנית מתאימה את עצמה לילד

תמיר – התוכנית היא מודולרית. גם יכול להיות שנגיד בנושא של חשיבה מתמטית אנחנו נראה שילד יש יכולות גבוהות ונלך איתו קדימה לעומת זאת אוריינות עניין של שפה אנחנו נראה שהוא ביכולת נמוכה יותר אנחנו נלך איתו

רז – יש לכם קונסוליומים שלכם בתוך הצוות על כל ילד, שיושבים ומדברים על כל ילד

תמיר – לא. אני אגיד לך כל ילד לגופו בשביל להבין מה קורה אני צריך לראות לך תוכנית אני אראה לך רגע את התוכניות שתבין מה הולך. אנחנו באים עם תוכניות מגיל תשעה חודשים עד כיתה א' שכל תוכנית בנויה אנחנו עובדים המון על התחושה ותנועה. וככה זה הולך. לקחנו את זה מהמון מקורות כתובים. לא המצאנו אלא אם כן ראינו שחסרים דברים ואז הוספנו.

רז – יש לך אולי פרוטוקול שבו שמרת את המקורות הכתובים, ספרים ספרי לימוד או תאוריות. יש לך קבצים במחשב

תמיר – כן בטח הנה פה. זה חלק קטן

רז – אתה תוכל להעביר לי את זה?

תמיר – כן אני אעביר לך את הכל. כל גיל כתוב לי תוכניות אחרות. זה לא נכתב רק לי. היינו בנושא אחר. אני קופץ מנושא לנושא. מה שרציתי (אני לא מצליח להבין)

רז – יכול להיות שאני אתן לך את זה עכשיו

תמיר – איך כתבתנו גם זה. דבר נוסף חשבון למשל ילדה ראשונה שלנו בעצם מיצינו את כל התוכניות שיש להכנה לכתה א'. שנה לפני שעלתה לכתה א', מה אתה עושה איתה בעוד שנה? קודם כל לקחנו ספרים של כתה א' ומאד נזהרנו כל דבר אגב בדקנו, אני אתן לך דוגמא דרך קריאה. שקלנו אם ללמד אותה לקרוא, מבחינת היכולות שלה לא היתה בעיה. אז התייעצנו עם השירות הפסיכולוגי עם מחנכות בכיתה א', יועצת של בית ספר לקחנו מכולם ולמדנו מהם ואז הגענו למסקנות. כל מה שעשינו עשינו עם אחריות מלאה שלא חלילה לגרום נזק לילד. חשבון, מה שעשינו בעצם פנינו למורים למתמטיקה בתיכון, אנחנו מכוונים לשם. אנחנו יודעים שיש במעבר מכתה ח לכיתה ט, ואני אומר את זה כי אני עבדתי

מדבר בלהט, מלא אמוציות, נדמה שהנושא מאד חשוב לו ופועל באמת מתוך תחושת שליחות ורצון לשנות את העולם למקום טוב יותר. אני מרגיש שאני מאד גאה בו, מאד רוצה שיצליח ומאד רוצה ללכת איתו בדרך הזו.

שנים עם בני נוער מכתה ח לטי יש את הנפילה. התחלנו לבדוק, בגלל זה פנינו למורים בכיתות גבוהות, לבדוק איפה הקושי של ילדים, למה הילדים נכשלים במתמטיקה. ופנינו למגוון של מורים מורה אחד שהמומחיות שלו זה חינוך מיוחד, מורה אחד שהמומחיות שלו זה פיזיקה מורה אחד שכותב ספרי לימוד למשרד החינוך וכל אחד אמר משהו אחר. הסיבות האלה גורמים לנפילות של הילדים ולקשיים של הילדים במתמטיקה ולכל אחד מהגורמים האלה פרקנו אותם לחלקים והתאמנו אותם לגיל הרך לפעילויות ומשחקים לגיל הרך. כך שזה לא כתוב בשום מקום. בנוסף על החלק הקוגניטיבי אנחנו עובדים על נושאים תרבותיים. דוגמא שהילדים שלנו יש להם חסכים תרבותיים מאד מאד גדולים ואז קודם כל סיפורים, אנחנו מקפידים להקריא להם את כל סיפורי הילדים הקלאסיים, לא כי הם חשובים, כי אנחנו רוצים ליישר קו. ההורים מקבלים דיסק של 200 שירים ראשונים. אנחנו עובדים איתם גם על אנגלית. פיתחנו משחק באנגלית בהזדמנות אחרת אני אראה לך. המטרה לא שלא ידעו אנגלית ברמת שפת אם אבל אנחנו רוצים לעשות סוג של התרמה. החלטנו לעשות את זה מכיוון שאנחנו יודעים ששפה אפשר לרכוש ברמה של שפת אם עד גיל שבע ואצלנו במערכת החינוך מתחילים ללמד אנגלית בכיתה ג' ד', אני לא מדבר על קרן קרב. מוודאים שהילדים יכולים ואז מתחילים. לפני גיל ארבע אם עדיין לא רכשת שפה, אנחנו לא מתחילים אנגלית. אנחנו נתחיל עם ילד שאנחנו נראה שהשפה שלו בגיל חמש נתחיל בגיל חמש ואז יש לנו שנה לעבוד איתו. יש לנו איזו שהיא דרך רז – ואת הקריטריונים הללו מאיפה לקחתם? של לעבוד איתם באנגלית הדברים הם אינטואיטיביים?

תמיר – תראה הדבר פשוט מלמדים אותם מילים, אני אראה לך יש לנו משחק שפתנו

רז – מה שמעניין אותי, אני אמקד לך, מה שמעניין אותי זה זהו ספציפי, האם אתם עובדים ברמה הזו של אם כן ללמד לא ללמד ומה ללמד, איפה אתם עובדים אינטואיטיבית איפה אתם עובדים מתוך ספרים

תמיר – מה שקיים אנחנו עובדים מתוך ספרים מה שלא קיים מה שאנחנו לא מכירים או שאנחנו חושבים שהוא לא מספיק טוב, אנחנו עובדים אינטואיטיבית ואני אתן לך דוגמא למשל אנגלית אתה יכול ללמד, אנחנו מראים להם סרטונים עם שירים, קליפים כאלה, מתוך השירים לקחנו מילים ויש לנו משחק שאנחנו מלמדים אותם מה שאנחנו רוצים ללמד אותם זה הרציונאל, איך לפענח מילה שזה לא פחות חשוב. את זה אתה יכול לעשות גם בעברית. אתה יכול לתת להם משפט בעברית. הזקן הקשיש התקשה ללכת ברחוב, מה פרוש המילה קשיש.

אנחנו יודעים, מלמדים אותך גם באוניברסיטה יש כללים יכול להיות מילה ואחר כך הפירוש שלה אתה יכול להבין מתוך ההקשר שלה במשפט עושים את זה אותו דבר, רק פה זה לגיל הרך לקחנו משפטים יותר פשוטים זה הכל. מי שעשה את זה באוניברסיטה, אני מניח שהסתמך על איזו שהיא תיאוריה או שמהשטח. אתה עובד עם הילדים. נותן להם כלים בעברית מתוך אמונה שזה יעבור גם לאנגלית. אם זה אותו דבר אז מה הבעיה.

המרואיין קופץ מנושא לנושא, נדמה שהוא רוצה להספיק המון וגם להראות הצלחות. אני משתדל לתת לו הרגשה נוחה נטולת שיפוט.

החשיבה נשמעת מאוד מושקעת, אבל התוצר שיש ביד נראה סתמי. אחד הלקחים צריך להיות בניה של חומרי ההדרכה מחדש.

<p>מאד מבולבל מה הולך בכיוון מסוים ומה מומצא. איפה ההדרכה נכנסת? מה החוקים הבסיסיים לפיהם יוצאים ל"כיבוש היעדים"</p> <p>TOM</p> <p>לוקחים משפטים ממבחני יכולת של גדולים ומחליפים את המילים לפשוטות, אותו עקרון בחשבון ובאנגלית. זה יכול להיות מערך הלימוד וההדרכה של העמותה להורים ומנחים כיוון לתוכניות עבודה לגיל הרך, מבוססות TOM לינק</p>	<p>רז – לפני שאנחנו ממשיכים בתוכנית יש לי עוד כמה שאלות על הפרוטוקולים, אני רציתי לשאול על ההבנות</p> <p>תמיר – אני אראה לך משהו, תראה ראית עכשיו איך אנחנו עובדים. ראית דרך אגב, אני אתן לך דוגמא לתוכנית תראה, תוכנית לגיל 12 עד 14 חודשים, אני מספר לך משהו אמיתי, זה לא משהו.</p> <p>רז – אנחנו מסתכלים על יחסים מרחביים</p> <p>תמיר – כן. נתנו לילד ספר שהוא מכיר במצב הפוך, אם הוא הופך אותו חזרה במידה ולא אותו דבר עם בובה תן לילד בובה עם הגב אליו אם הוא מסובב בסדר אם לא אז משהו לא בסדר. עכשיו תשמע, אנחנו חוזרים על זה פעם פעמיים שלוש</p> <p>רז – מאיפה לקחת את הנכונות של הדברים הללו</p> <p>תמיר – בעיקר מ... פיינטר. פיינטר כתבה ספר ממש שנתן הדרכה כזאת להורים</p> <p>רז – ולמה אם הוא לא מסובב אליו את הבובה הוא לא בסדר?</p> <p>תמיר – בעניין של יחסים במרחב. תראה זה לא רק זה, אם זה לא עובד זה לא עובד זה לא עובד משהו לא בסדר. עכשיו תראה.</p> <p>רז – פה אתה מסתמך על תמונה בעצם</p> <p>תמיר – ברור אבל העניין הוא עבדנו עם ילדה נתנו לה דובי, אמרנו תסובבי היא לא מסובבת פעם פעמיים.</p> <p>רז – אתה אומר לה?</p> <p>תמיר – כן אומר לה, יש שני שלבים קודם אתה נותן לה ואחר כך אתה אומר לך בשלב שני אתה מצפה שהיא תעשה את זה לבד. הילדה היתה עדיין בשלב שהיא לא מסובבת גם כשאתה אומר לה. ואז זו דוגמא שמלמדת על צורת העבודה שלנו.</p> <p>שאנחנו רואים שמהו לא מסתדר לנו בשבלונה הזאת אנחנו מבינים שמהו לא בסדר ואז אנחנו פונים לאיש מקצוע שיעזור לנו. זה יכול להיות כל איש מקצוע יכול להיות פסיכולוג, יכול להיות מרפא בעיסוק יכול להיות קלינאית תקשורת.</p> <p>רז – בעצם זה איזה שהוא כלי אבחוני</p> <p>תמיר – הוא גם כלי עבודה וגם כלי אבחוני. עכשיו תראה במקרה הספציפי הזה הזמנו את את איריס שראית אותה בסרט, שההתמחות שלה זה התפתחות מוטורית של ילדים בגיל הרך.</p> <p>רז – אתה מספר לי ספציפית על הילדה הזאת</p> <p>תמיר – כן בדיוק שהיא עם הסיפור הזה. אז היא היתה בת שנה וחודשיים הזמנו אותה הביתה הייתה שיחה עם ההורים באיזו שהיא תצפית ואז מה שהיא אמרה בעצם שההורים מאד מאד מגבילים את הילדה. מאד פוחדים עליה הורים מאד מגוננים, אובר פרוטקטינג הבנו שזה העניין, הם לא נתנו לה לעלות מדרגות לבד ולא נתנו לה ללכת למתקנים וכל זה פוגע פוגע במרכז... ואז וזה... שהיא לא מסוגלת לסובב את הבובה, הכל מתחבר ואז אתה נותן להם הדרכה להתחיל לשחרר, היא עולה מדרגות עמדו מאחוריה, מתקנים. תשמרו אבל נתנו לה לבד ואל תעצרו אותה. נדנדה, בקשנו מהם לקנות נדנדה ולנדנד את הילדה חצי שעה ביום במצטבר. אחרי שבועיים הגעתי לילדה נתתי לה את הבובה אמרתי לה תהפכי היא הפכה אותה, אחרי חודש היא הפכה אותה לבד. עכשיו תחשבו על הקטע הזה</p>
---	---

<p>למצוא מה זה פיינטר</p> <p>יש פה איזו אי הבנה, לטעמי, של הדברים. לפתוח רובריקה של טעויות לכאורה</p>	<p>אני עובד עם הילדה הזאת אני רואה אותה במהלך השנים, הנושא של יחסים במרחב התפתח בצורה תקינה לא ראינו קשיים בהמשך. אם היתה מגיעה לתיכון בתנאים האלה היו אומרים תראה את היכולת שלה. הוכחנו קודם כל לעצמנו שאם אתה עובד נכון... ויש לי עוד כל מיני דוגמאות כאלה. ההתנהגות שמשפיעה על הצד הרגשי או עוד דוגמאות על הצד הקוגניטיבי.</p> <p>רז – לא, רגע נחכה עם זה. מקרה ספציפי נכנס אחרי שנגמור את הראיונות ואז ניכנס לעומק של התוכנית.</p> <p>תמיר – דקה, אני רוצה עוד רגע בעניין הזה, יש מה שנקרא בשפת קרול, שקרול אומר זה דרך אגב ככה אנחנו עובדים בפועל כל מנחה מקבל חוברת עם התוכנית ואז בתוכנית טבלת מעקב. אמרנו לילד לספור עד עשרים כשאני אומר לך שאני אומר להורים שיתרגלו בבית אז פה אני רואה שהם לא כל כך בתקופה הזאת לא היה תרגול. אחרי שאנחנו ראינו את זה דיברנו עם אמא אמרנו שאנחנו רואים שהיא לא עושה. אז היא התחילה לעשות, איך אנחנו יודעים? תסתכל פה כבר הוא הצליח עם עזרה ופה הוא כבר ספר עד מאה. יש מה שנקרא נוסחת קרול שזה אומר בעצם שההצלחה של ילד הציון של הילד נגיד במבחן יהיה כמה שעות השקעת בו לעומת כמה שעות הוא קיבל או הפוך כמה שעות הוא קיבל לעומת כמה שעות השקעת בו.</p> <p>רז – מה זאת אומרת קיבל</p> <p>תמיר – נגיד משרד החינוך החליט שללמד חומר מסויים צריך חמש שעות אבל לילד הזה, כדי לשלוט בחומר צריך עשר שעות, אז הוא יקבל חמש מתוך עשר אם תשקיע בו שש שעות יקבל שישים שבע שעות שבעים. אנחנו עובדים עד שהילד יודע. במידה ואנחנו רואים שיש קושי והוא לא יודע אז אנחנו מתחילים לחפש את הבעיה. הבעיה יכולה להיות במקום</p> <p>רז – מה הקריטריונים? קריטריונים בסיסיים של התפתחות הילד?</p> <p>תמיר – אנחנו לוקחים את הקריטריונים של התפתחות הילד, ממש ככה, אנחנו יודעים שבגיל מסויים יש לו את היכולת הזאת. מה גם שאנחנו יותר מתקדמים. התוכנית מבוצעת לא תיאורטית, התוכנית נבנתה לאורך השנים, נבנתה בפועל מתוך השטח. יש תיאוריות כתובות בשטח, אבל אתה רואה שהילד שלך עושה דברים אחרים. אתה מבין שלא אספור איתו עד חמש כשכתוב חמש, אם הוא יכול לספור עד חמש עשרה. יכול, נרוץ איתו קדימה למה לעצור את זה, אלא אם אנחנו רואים שזה גורם לה איזה שהוא נזק. את הקשיים אנחנו רואים זה יכול להיות משהו קוגניטיבי לפעמים זה משהו רגשי אנחנו מחפשים בבית אנחנו נעזרים בכל גורם כמו שאמרת לך</p> <p>רז – גורמים מוסמכים</p> <p>תמיר – זה אומר דרך אגב שאנחנו מנסים את כל הגורמים שקיימים סביבנו בקהילה זה חוסך לנו המון כסף. זה אומר התפתחות הילד, זה אומר יש לנו בגיל יותר גדול רכז שיפור יכולות זה אומר יש מרכז רגשי, יש טיפול רגשי במעלה יוסף, יש מרכז לגיל הרך בשלומי, מזמינים את ההורים גם לשם אין כזה דבר הילד לא מטופל. והיתרון שלנו שאנחנו יכולים לתת מענה מיידי. זאת אומרת אם הורה,</p>
---	--

<p>הרגשתי צורך לעצור, כי זה התחיל להשמע תלוש מידי. לא הצלחתי להבין מהמקרה מה הוא אומר על תיאוריית העבודה שלהם. כל העבודה היא תלאים תלאים, או לפחות שטף הדיבור שלו.</p> <p>שיטת העבודה של קרול</p> <p>לפי אלו קריטריונים עובדים, איזו תוכנית התפתחותית? מאיפה נלקחו הקריטריונים? איך עומדים בהם? רק על ידי חזרתיות?</p>	<p>אפילו הורה נורמטיבי, אני לא מדבר על הורים שבאים לטיפול, רואה קושי של ילד מהרגע שהוא זיהה את הקושי קודם כל יקח לו הרבה זמן עד שהוא זיהה אותו, או הגננת מן הסתם כי יש לה הרבה יותר ילדים מאשר לנו, ברמה הפרטנית אתה רואה הרבה יותר ומהרגע שהורה זיהה ועד שיקבל את המענה יכולה לחלוף שנה, כי התפתחות הילד כמה יכולה לעשות את זה. אנחנו יכולים לעשות את זה בתוך כמה שבועות וזה ההבדל, זה ההבדל.</p> <p>רז - מה הרקע של הבנות שעובדות איתך? תמיר - יש לנו את אסנת שהיא יש לה תואר שני בעבודה סוציאלית והתמחות בטיפול משפחתי וגם מורה, יש לה תעודת הוראה. יש לנו את אפרת שהיא מטופלת קוגניטיבית עוסקת בטיפול רגשי בעזרת משחקים, טיפוח חשיבה היא היא עשתה תעודה של פויירשטיין ובנוסף היא מאבחנת דידקטית</p> <p>רז - של משרד החינוך? היא מאבחנת דידקטית? תמיר - אני לא יודע אם של משרד החינוך אבל היא מאבחנת דידקטית. הכל פרטי היא לא אקדמאית.</p> <p>רז - איך היא יכולה להיות מאבחנת דידקטית אם היא לא למדה את זה? מטעם מה, שליחה שאני יושב על הנקודה הזאת אבל חשוב לי שאני אדע. נגיד אחד הקריטריונים יש תוכניות שמפעילות אנשי מקצוע יש תוכניות שעובדות עם פרה מקצועית, שזה אומרת סוכנת גם העלות של דברים כאלה תהיה שונה. אני ארצה לדעת מאיפה היא קיבלה את התעודה שלה, מאיפה ההסמכה שלה. אתה מברר את זה?</p> <p>תמיר - ואני השלישי. מא בהסטוריה, תעודת הוראה בהיסטוריה, למדתי גם הנדסאי ותעודת הדרכה בקרטה מוינגייט. הכל קשור</p> <p>רז - כן, עבודה ממרכז מסה סתם דיבורים על קרטה ודומיו</p> <p>תמיר - הרבה רקע שטח, גם עשיתי המון קורסים מזמן כבר שכחתי, עשיתי קורס שנקרא משחק יחדיו, כלים טיפוליים במשחק, אשלים של הגוינט. אגב אני קיבלתי פרס אשלים השנה לתוכנית הזאת על יוזמה, מצויינות ועוד משהו אני לא זוכר.</p> <p>רז - ממי אנחנו</p> <p>תמיר - בין השאר, זה כשהייתי מונח בבית ספר יסודי, עשיתי קורס על סיפור, איך להקריא סיפור. זה לא רק איך לקרוא ספר, איך להקריא סיפור, קורס שנתי של תשומת לב לפרטים היגוי אירועים הסקת מסקנות ואת זה אנחנו מעבירים להורים באופן פרטני. גם פה כשאנחנו מקריאים סיפור לילדים אז אנחנו כל הזמן לא רק מקריאים שואלים אותם שאלות, מפנים את תשומת לבם לדברים אתה רואה שבאמת בקטע הזה יש לנו תוכניות מאד מאד טובות.</p> <p>רז - שאלה לא יודע אם היא אישית, אבל היא רגשית כזאת. רציתי לשאול אם אתה, אפילו שאלה מכוונת משהו שבא לי לשאול אותך. אם אתה חווה תיסכול בכל מה שקשור לקדם אותה</p> <p>תמיר - כן לפעמים. למשל היה לנו ילד שבאופן לפני משורת הדין קבלנו אותו</p>
--	--

רז – למה לפני משורת הדין?

תמיר – כי אנחנו מקבלים ילדים מגיל עשרה חודשים. אנחנו חושבים שגיל שנתיים זה מאוחר. הוא היה עם יכולות מאד מאד נמוכות, אפילו גבולי מבחינה שכלית. נגיד אם שבעים זה גבולי, אז הוא היה שבעים שמונים, זו רק הערכה. ברמה כזו שבא אלי המנהלת של המעון ואמרה לי הילד לא קולט, ככה היא אמרה לי במילים האלה הילד לא קולט לא מבין מה אומרים לו. היא רצתה להגיד שלפי דעתה הילד מפגר. ועבדתי אתו שלוש שנים והייתי צריך עוד שנה, קודם כל הוא עשה קפיצה ענקית, אבל זה לימד אותי לראות שיש הבדל גדול מאד מאיפה הילדים האלה מתחילים. יש ילדה חצי אתיופית שהתחילה ברמה מאד גבוהה שהיא פשוט עילוי, אנחנו חודשים שהיא ילדה מחוננת. וככל שאנחנו עובדים איתה יותר אנחנו רואים את היכולות שלה באים לידי ביטוי. הוא היה מאד מאד חלש, הוא השתפר מאד ביחס לעצמו, אבל עדיין הוא נשאר פחות מהרמה. במשך שלוש שנים השקעה מסיבית ואינטנסיבית איתו ועם ההורים הלך מאד יפה, אבל רחוק מלהיות ברמה שרצינו ואז היתה השאלה אם להעלות אותו לכיתה א' או לא ואמא שלו התעקשה כן להעלות אותו כי חברים שלו עלו, ולצערי היום ביקרתי בבית הספר וראיתי הוא מקבל עזרה בלימודים מקבל תיגבורים ילד בכיתה א'. זה ענף שאפשר לעשות איתו הרבה. אם הוא היה נשאר עוד שנה בגן היינו יכולים לעשות איתו הרבה יותר. היום הוא ילד חלש..... לא שומעים זה תסכול. אני יכול לתת לך עוד דברים, למשל יש לנו הורים שנמצאים בתהליך גירושין מאד קשה ואז אתה רואה שהוא מגיע לגן, אתה רואה את המצב של הילד, אתה לא יכול לדבר איתו הוא נמצא במצב רגשי... אתה לא יכול לדבר עם הילד, גם כה יש לו הפרעות של קשב וריכוז ואז כשיש בעיה רגשית זה רק מוסיף לו ההפרעה הולכת, ההפרעה באה לידי ביטוי בצורה הרבה יותר בוטה. מאד קשה לעבוד איתו פתאום הנושא של גבולות נעלם. למשל אני בא עם תיק משחקים, הם יודעים שאסור לגעת בתיק, רק אני נוגע. באתי אליו, שאחר כך אני יודע באותו יום, שאחר כך אני יודע שההורים רבו ביניהם הגיעה משטרה, היתה אלימות.

(מדבר עם אפרת לגבי הלימודים שלה). אני בהתחלה, כששקלתי אם לקחת אותה, מכיוון שאנחנו תוכנית חדשה..... אני ניהלתי מרכזי למידה של (לא הבנתי את השם) במעלה יוסף. היו לי 22 מרכזי למידה ויותר מ-120 אנשי צוות. עכשיו הורכבו מסטודנטים ממורים ומאקדמאים, ממהנדסים שבאו ללמד. ועשינו מבחינה סטטיסטית של מי הביא את ההישגים הכי גבוהים, מה ההשגים של הסטודנטים, המורים ושל האקדמאים וראינו (לא ברור) אני למדתי להבין, כנראה בחינוך זה לא תעודת הוראה עושה את החינוך. אני יודע את זה היום שתקח אנשים טובים יכולים לתת לך תוצאות יותר טובות. אני מדבר על תוצאות. הגישה כנראה, יש אנשים שיש להם גישה. יש אנשים שילמדו חמישים שנה ולא יהיה להם את זה. חינוך זה קצת שונה.

רז – הדבר האחרון שאני רוצה שנדבר עליו, דיברנו על איך היא נבנתה התוכנית אבל מה שלא דיברנו עליו זה הרעיון הראשוני איך זה עלה לך היה לך משהו

השכלת הצוות לא חייבת להיות פורמאלית, מאמין שאנשי חינוך נקבעי על פי אופי

<p>אני כיוונתי לתסכול מהניסיון לקדם את התוכנית, להלחם בטחנות רוח, אבל הוא לקח את זה לכוון אחר</p>	<p>תמיר – זה לא קם ביום אחד, אני, זה סיפור. רוצה לשמוע? אני הגעתי לחינוך בכלל, עשיתי את התזה בהסטוריה הייתי אמור ללכת לדוקטורט, חיפשתי רעיון לדוקטורט ודוקא בשלב הזה הגעתי לפרוייקט שנקרא פרוייקט מיכאל, עבדתי בתור סטודנט. שדיבר על מצויינות לנוער. עבדתי עם נערים בכל מיני בתי ספר עמלניים וכאלה, שבאים ספרות נגרות וכאלה. ראיתי שזה עובד עם מגבלות. העבירו את הילדים עם תהליך פסיכולוגי מאד מרשים, עם הקניית מיומנויות. אבל תשמע בכיתה י"א אז היה שינוי אבל לא השינוי המיוחל לפי דעתי. אמרתי בוא ננסה לבדוק איפה הלכתי להיות להיות מחנך בבית ספר יסודי כדי לבדוק אם זה עובד בבית ספר יסודי התחושה שלי היתה שכל ילד יכול להגיע לבגרות, אבל השאלה היא לאיזה סוג של בגרות. במשך השנים הבנתי שמה שצריך לעשות זה ללכת לגיל הרך ורק שם להתחיל וגם לא אינטואיטיבית וגם לא מחקרית, קראתי את זה הלכתי לעשות את זה דרך תוכנית שנקראת תוכנית הטף האתגר והטף אז הלכתי לרכז את זה. ריכזתי את זה בהתנדבות שנה כדי לראות איך זה עובד וראיתי שבאמת שם זה נכון ובאיזה שהוא שלב הבנתי שזה לא מספיק. תוכנית הטף עובדת רק על הדרך הקוגניטיבית ועובדת עם כח אדם לא מיומן לא מקצועי. וצריך לתקן את הדברים האלה. שיפורים שיפוצים לקחתי את כל הרציול מכל התוכניות כמו הי סקופ למשל, שהם הגיעו למסקנה שלא כל תוכנית התערבות בגיל הרך נותנים את התוצאות האלה של החסכון... אלא יש כמה קריטריונים, כמה דברים שהם נדרשים כדי שזה יקרה, א' שזה יהיה לאורך שנים ושיהיה צוות קבוע, אנחנו עכשיו הוספנו.. הם דיברו על עבודה עם הורים וגם עם ילדים ואנחנו חושבים שזה חייב להיות הוליסטי, חינוך טיפול, הקטע של המרכז הסימול ארי. רז – ההוליסטי בעצם מתבטאת בזה שאתם שולחים למרכזים השונים, אם יש משהו אתה שולח למרכז</p> <p>תמיר – נכון, אם אני לא יודע מה הגורם אני שולח אותו למכון להתפתחות הילד שהם יגידו איפה הבעיה, אבל אנחנו לא בוחלים בשום אמצעי, אנחנו לא מתנערים מאחריות. עוד דבר שאני יכול להגיד לך יש לנו כל הנושא של הפרעת קשר וריכוז יש לנו הדרכה מד"ר אביבה דן שהיא ראש תחום הגיל הרך במכללת אהלו ומה שהיא עושה</p> <p>רז – מה אתם עושים איתה?</p> <p>תמיר – ההתמחות שלה זה הפרעת קשב וריכוז לילדים בגיל הרך. היא נתנה לנו שאלון של מאה שאלות שנקראה שאלון... שאלה אחת אתה נותן לאמא שאלה לילד לפי זה בונים איזה שהוא גרף ורואים מה רמת הפרעת הקשב של הילד. אנחנו מגיעים אליה עם זה, אנחנו בשלב שרק עשינו את הגרף והיא בונה לנו תוכנית איך לעבוד עם הילד הספציפי הזה. זה אומר שאנחנו יודעים שכשהוא קם מהאוכל, הוא נוגע בטעות בילדים כי יש לו בעיה בתחושתיות, אז הוא נוגע בילדים ודוחף אותם, בלי להתכוון הוא עושה את זה כי</p> <p>רז – אז הדוקטור הזו היא בעצם איזה שהוא פנים מקצועיות היא בונה את התוכנית בכל ילד?</p> <p>תמיר – לא רק ילדים עם הפרעות קשב וריכוז. אנחנו יכולים להתייעץ איתה בכל</p>
---	---

מיני תחומים יש לה המון ידע. עכשיו תראה, אם אנחנו מדברים על הפרעת קשב וריכוז אנחנו עובדים עם מישהי שקוראים לה חגית בן גיגי שהיא באה עם תוכנית. אז אנחנו עובדים גם איתה. ואז כשאתה מקבל תוכנית כזאת, עובד עם אביבה אז יש לנו חלק התנהגותי וחלק אידיאולוגי. עדיין לא עושים (לא מבינים) היא לוקחת 1200 שקל לשני מפגשים. אנשים מוכנים לתרום.....

רז – גיוס זה אומר שאתם באופן אקטיבי הולכים ואומרים

תמיר – יש לנו מגייס כספים (לא ברור)

רז – כל החומר שיש לך כתוב אני רוצה. אני רוצה שיהיה לי תמונה מקבץ שאני עובר ראיתי פה דברים שאתם עושים בלי בכלל להתכוון, מתאוריית ההתקשרות, שבכלל לא ציינת את תאוריית ההתקשרות. כל מה שקשור להתמקד בסיווג של המבוגר, שמתוך תאוריית ההתקשרות אפשר ממש לקחת את הבנות ואותך ולהתחיל לכוון אתכם להעביר אתכם את העקרונות של תוכנית התערבות שנקראת של תאוריית ההתקשרות שהיא מדהימה. אחת מהתוכניות שעשו עליהם הכי הרבה מחקרים בשנים האחרונות. תקשיב אם איכות של תיאוריה נאמדת ... היא משפיעה על הכי הרבה דברים, תיאוריית ההתקשרות היא המלכה של כל התיאוריות הטובות, היא יש לה מעט מאוד חוקים והיא משפיעה אינסוף. והיא בדיוק לשנה הראשונה. כשעובדים עם הורים, (מעגל הבטחון), אני אשלח לך מצגת. כשאתה מדריך את ההורה אתה צריך להיות ההורה של ההורים וכך את צריך להיות מבחינה שאתה מהווה להורים בסיס בטוח.

הכוונה שלי מבחינת החוקים של התאוריה.....

הסבר של רז על תאוריית ההתקשרות

תמיר – אנחנו.....שללא רטלין, אז הוא כתב איזה עשרה עקרונות שראינו שזה יכול להתאים לכל ילד. אני אשלח לך את זה. שתבין אתה רואה שאתה נותן לילד את ההדרכה. הנה למשל דיברת על הסופר, אתה אומר לילדים לעשות הכנה, כשאתה בא לסופר אתה קונה רק דבר אחד והדבר הזה אם הוא אכיל אתה פותח אותו רק בקופה. אתה לא אוכל את הופל ואחר כך רוצה עוד אחד. אז אתה מונע. אתה לא פותח את הארון לילד ואומר לו קח איזה בגד שאתה רוצה, אתה אומר לו או את זה או את זה, נתת לו בחירה נתת לו גבולות. אנחנו עובדים על הנושא הזה גבולות והעצמה כמובן.

רז – בוא נראה שעברנו על הדברים הראשונים. אני חושב שאנחנו בסדר לראיון

הראשון. אתה שולח לי את כל הדברים. אני רציתי לשאול אם יש דברים שאתה

רוצה שעניינו ורצית לשאול

תמיר – אני לפני עשרים שנה שמעתי הרצאה של פרופסור מומי דהאן הוא כלכלן שההתמחות שלו זה הפערים החברתיים והוא דיבר סיפר על הפערים ואז הוא אמר שלילדים האלה, שאנחנו עובדים איתם, אף אחד לא סיפר את מיץ פתל. זה נחרט לי ככה בזיכרון ואני לפני איזה שנה התקשרתי אליו, שלחתי לו מייל כתבתי לו על התוכנית ואמרתי שאני לא מוצא כסף, לא מצליח לגייס כספים. הוא התקשר אלי, הפתיע אותי ושאלתי אותו.....מומי דהן אמר אם אתה רוצה כסף, אתה צריך שיהיה לך מחקר רציני. שתהיה לך תוכנית. כשזה יקרה יהיה לך כסף.

<p>כלי קהילתי בעל עלויות, בונה גרף התקדמות לפי שאלון- עד כמה כל הילדים עוברים אצלה?</p> <p>חגית בן גיגי- בונה תוכניות, מאבחנת ומטפלת בלקויות קשב וריכוז בשיטת NFDA הגישה הנוירו התפתחותית תפקודית לינק</p>	<p>רז – זה התהליך הראשון. זה אתה צריך בשביל להגיע תמיר - אני חושב שאתה תוכל למצוא הרבה יותר מחקרית. אני מצפה שאתה תביא את הידע הזה כתוב. אני יודע לעשות. כל אחד קיבל את הברכה שלו במקום אחר. כשהייתי בקידום נוער קיבלתי פרס חינוך של מחוז צפון הייתי בפרח חניך מצטיין. חינוך זה בא לי בקלות אבל תאוריות חסרות לי, אני צריך ללמוד עוד . אני מקווהסתם דיבורים על העבודה המשותפת.</p> <p>לא הראתי לך את המבחן שלנו. אנחנו רצינו להראות, עוד דבר חשוב, זה אולי יאיר יעזור לנו . תראה בחלק הכמותי אני צריך להוכיח שעשינו איזו שהיא עבודה. אני לא יכול להראות לאנשים את הטבלה שלנו, אני צריך משהו אובייקטיבי. ואז לקחנו כל מיני איתורנים והגענו לאיתורן של השירות הפסיכולוגי בבאר שבע ומהם לקחנו את המבחן. תמונות ברצף זיהוי. אני העברתי את זה לילדה שלנו, הילדה הראשונה ובמקביל אני הולך להעביר את זה באותו גן לחמישה ילדים מאותו חתך הסוציו אקונומי שבאה הילדה מאותו גיל . ואז אני אראה את הפערים. אבל הילדה הזאת הגיעה אלינו ברמה בינונית ואני יודע שמי שמגיע בינוני זה..... תראה דרך אגב שרי אלוני תלמידה של פנינה קליין דיברה על זה סקירה של תוכניות דיברו על זה שאפשר להרים 20 עד 27 נקודות איי קיו את הרמה של הילד. אני אין לי ספק שאנחנו מעלים ב-20 אני יודע את זה בוודאות. אבל כשבא לי ילד כמו ההוא, שבא לנו גבולי השקעתם בו שנתיים שלוש שנים מה עם הילד הזה? הוא מקבל עוד עזרה בבית הספר? אם אני הייתי יכול לעשות את המבחן ולתת איזו שהיא תמונה בשלב שהוא התקבל אצלנו, פחות או יותר בגיל שנה, ואת זה להשוות להתפתחות שלו בעתיד, להראות מה אנחנו עשינו. לא יודע איך עושים את זה.</p> <p>רז – זה לא יהיה אתה, זה יהיה גוף שיעשה את זה</p> <p>תמיר – אוקי גם גוף שיעשה את זה אני לא יודע מי הגוף הזה</p> <p>רז – לאט לאט זה גוף אוניברסיטאי יש גם גופים פרטיים שעושים את זה. אבל דברים כאלה לא יכולים להיות תקפים כי אין לך פה אתיקה. מספיק שאתה מכיר את הגנת מכיר אמא של אחד הילדים כבר זה מטה את התוצאות. דיבורים על מחקרים.</p> <p>שאלונים של משרד הבריאות ברמה מאד נמוכה.</p> <p>תמיר - מה שלא דיברנו עליו זה האמהות, אנחנו בשלב הראשון נותנים רק חוויות הצלחה לאמהות אחרי שאנחנו מרגישים שנוצר קשר מספיק טוב שיכול לקחת שנים, רק אז אנחנו מתחילים להעיר להורים. אני אגיד לך עוד משהו על האמהות, וזה דבר אנחנו באים בשביל הילדים ואנחנו רואים תהליך בלתי רגיל שקורה אצל האמהות. א' האמהות שאנחנו הגענו אליהן כולן לא עבדו ועכשיו בפרק זמן של שנה כולן עובדות ולא רק שעובדות, אלא שעובדות בתחום החינוך ברמות שלהן, מטפלות סיעות, אמא שעובדת כסייעת בחינוך המיוחד. האמא הזאת לא עבדה שנים ויש לנו אמא שרוצה ללמוד תואר ראשון בחינוך . תשמע אני הבנתי באיזה שהוא שלב שזה לא מקרי. כולן הולכות לחינוך. זה אומר שהן עברו איזה שהוא תהליך העצמה שנגרם כתוצאה מכך, לדעתי שאנחנו העצמנו אותן כלפי הילדים שלהן. ברגע שהחכמת את האמא היא יודעת מה היכולות שלה. צריך גם לחוש את</p>
--	--

	<p>האנשים. זה קטע מעשי אמיתי. אבל אם יש תאוריות ... תמיד נשמע יותר טוב.</p> <p>רז – בהתאם לתיאוריות שנבנה נדע אילו מבחנים מתאימים כדי לתקף את התוצאות שלך לאורך זמן. קח בחשבון שיהיה לך, ברגע שנבנה לך את הגב התיאורטי, ונאמר הגענו ליום שאנחנו עושים את המחקר הכמותי, זה צריך להיות מחקר אורך. תוכל להשיג תוצאות פר שנה</p> <p>תמיר – נכון. עכשיו אני אגיד לך משהו יש סיכוי מאוד גדול שאנחנו בקרוב נתגבר את הילדים שאמרת לך, ואני רוצה שיהיה לנו ליווי בשלב הזה. אני צריך את זה בזמן הקרוב, לפחות בהתחלה.</p>
--	--

נספח 6

ראיון מנחת התוכנית

הערות ואינטרוספקטיבה	תמלול ראיון אוסנת קוג'מן- עו"סית עמותת יצירה התפתחותית
	<p>רז : בוקר טוב אסנת, שמי רז וכפי שתמיר הכין אותך, באתי היום וערוך איתך ראיון על עמותת יצירה התפתחותית.</p> <p>א : מה אתה עושה היום?</p> <p>רז : אני היום עובד כסוג של גנן בגן ילדים, זו תהיה שנה שביעית בתור גנן.</p> <p>ש... א : גילאים?</p> <p>רז : חמש שנים היה לי גן משלי מתינוקיה עד ארבע. שנה אחרונה הקמנו את הגן הדמוקרטי זה היה שלוש עד שש. זו הייתה גם השנה הראשונה שלא ניהלתי. הייתה גננת והיא ניהלה ואני הייתי רק הגוף המקצועי בכל...בניתי את התוכנית השנתית של תיווך של חברות ותקשורת בגיל הרך.. זה היה מדהים.</p> <p>א : וואוו</p> <p>רז : זה היה ממש אההה.</p> <p>א : איך אתה הגעת לזה.. אם אפשר לשאול..</p> <p>רז :.. מדבר על עצמי כמה דקות אז לא מתמלל..... אז נתחיל? טוב. מה שאנחנו נעשה זה ראיון חצי מובנה.. חצי מובנה זה אומר שיש לי שאלות שתכננתי מראש לשאול אותך, ביניהן, איפה שהשיחה תיקח אותנו היא תיקח אותנו. זה מחקר נרטיבי, אני רוצה לשמוע את הסיפור שלך, הסיפור האישי, הסיפור של הפרויקט, הסיפור של הילדים שמשותפים בו.. מעניין אותי הסיפור. ממנו אני אגזור אחכ את המידע הרלוונטי. בסדר? נתחיל</p> <p>מכמה פרטים רלוונטיים.. אז.. אוסנת קוגמן, עובדת סוציאלית</p> <p>א : כן</p> <p>רז : ספרי לי עוד קצת על עצמך.. נתחיל ברמה האישית</p> <p>א : נשואה, ארבעה ילדים, עושה עכשיו פסיכותרפיה לימודי המשך</p>

	<p>רז : זה לימודי תעודה כאלה?</p> <p>א : זה שלוש שנים, זה לימודי תעודה.. אהה האמת כדי להתמקד במקום הקליני בעבודה עם אנשים</p> <p>רז : עם אנשים?</p> <p>א : כן עם אנשים, עם ילדים, יש בעברי ניסיון גם עם נערות אה אני מנחה קבוצות בבי"ס יסודי של הדרכה ריגשית.</p> <p>רז : מה זה אומר?</p> <p>א : אני עובדת עם חמש קבוצות של ילדים בגיל היסודי עם בעיות תקשורת, דימוי עצמי נמוך, משפחות מאד קשות, זה ככה בגדול. אני עובדת עם משפחות ומבוגרים ועכשיו אני עם הגיל הרך. כשפה אני מוציאה יותר את המקום הטיפולי שלי.. ביצירה התפתחותית.</p> <p>רז : כמה מנתח השבוע הולך ליצירה התפתחותית?</p> <p>א : אני עובדת חצי משרה ומתוכה שעתיים וחצי שלוש ביום אני ביצירה התפתחותית. כלומר שעתיים וחצי שלוש שעות בשבוע. זה חלק משמעותי מהעשייה שלי מבחינת השייכות, החשיבה על זה. כשאני לקחתי את התוכנית הזו בדיוק נולדה הילדה הראשונה שלי ורציתי לעבוד עם אמהות לילדים ראשונים מתוך החוויה הזו, שזה משהו שונה לגמרי. הזהות שלך נעלמת, פתאום אתה אחראי על עוד מישהו, על החינוך, הערכים.. נורא רציתי לעבוד עם כשתמיר דיבר על יצירה התפתחותית, שבד"כ צריך לעבוד עם הילד הראשון במשפחה אז הרמתי את העיניים, אחכ כשהוא דיבר על התפתחות, אמרתי שאני אקח את זה בשביל התאומים שלי.. ככה גם כשאני עובדת עם הילדה אז שאני אעשה גם עם התאומים שלי בבית.</p> <p>רז : כלומר היה לך משהו אישי בדבר הזה...</p> <p>א : גם אישי וגם הרצון הזה לעבוד עם אוכלוסיות שעם הילד הראשון בבית, בתוך המשבר</p> <p>רז : המשבר?</p> <p>א : לא המשבר.. השינוי הזה שפתאום החיים משתנים בהחלט, זה מה שמשך אותי להיות חלק.</p> <p>רז : ספרי לי קצת על עצמך בתוך הפרויקט הזה</p>
--	---

<p>יש המון שיח על המיומנויות, והשלב המתקדם שהילדים נמצאים בו, אבל הערכים לפיהם נקבע השלב לא ברורים.</p>	<p>א : מה זאת אומרת?</p> <p>רז : זאת אומרת, על העבודה עצמה.. כשאת מגיעה לעבודה</p> <p>א : או קיי, אני מגיעה פעם בשבוע לגן לעבוד עם הילדה.</p> <p>רז :יש לך ילדה אחת בפרויקט?</p> <p>א : כן. אני עובדת איתה על המיומנויות שלה, עכשיו היא ברמה התפתחותית יותר גבוהה מהגיל שלה. אז אם היא שלוש וחצי, אז אני עובדת איתה עם גילאי ארבע חמש, אני חושבת.</p> <p>רז : לפי מה את קובעת את המבחנים?</p> <p>א : ברגע שהיא עברה את כל המיומנויות שלה ועשיתי וי על משהו מסוים, אנחנו יכולים לעבור שלב.</p> <p>רז : לפי הדף הזה שראיתי?</p> <p>א : יש טבלה, כן, ברגע שהיא יודעת את המיומנות ממשיכין הלאה.</p> <p>רז : או קיי, היא התקדמה באספקט הקוגניטיבי, אבל מבחינה מוטורית היא עוד מעוכבת</p> <p>א : אתה מתעכב על כל דבר שדורש עוד מיומנות עוד תחזוק, עבודה שוטפת. פעם בשבועיים אני נפגשת עם האמא.. כעיקרון התוכנית אמורה לעבוד עם משפחה אהה אני יכולה להגיד לך אצלי אני עובדת רק עם האמא. האבא לא פעיל ב...</p> <p>רז : הוא נוכח או שהוא לא נוכח?</p> <p>א : עכשיו הם נפרדו, הוא לגמרי יצא מהבית אבל כל מה שקשור לחינוך, מי שיותר נותן את הטון שלו זו האמא. פעם בשבועיים אני נפגשת איתה אני אומרת שהיא צריכה לעבוד בבית עם הילדה, ו... תראה, אני חושבת בגלל שאני עובדת סוציאלית זה לא רק מה היום אני צריכה לעבוד עליו..</p> <p>מוטוריקה עדינה, אלא היא גם משתפת אותי במצב שלה.. אני לא המטפלת שלה. יש לה עובדת סוציאלית שעכשיו עשינו תהליך מאד ארוך כדי שהיא תתחיל טיפול.</p> <p>רז : טיפול שלה?</p> <p>טיפול שלה, כן.</p> <p>רז : יפה</p>
---	---

<p>אני מרגיש שיש חוסר הבנה של הכוונה שלי ב"קהילתי", אולם למעט הטיפול שהתחילה האם, לא ציינה המנחה עבודה עם גורמים חות מערכתיים, בטח לא בקנה מידה שתיאר תמיר, דוגמת ד"ר אביבה דן וכד'.</p>	<p>א : כן. התואר השני שלי זה בטיפול משפחתי. אני מאמינה שאתה לא יכול לעבוד רק עם הילד, אתה צריך לעבוד עם המשפחה כמערכת. וזו המתנה הגדולה של התוכנית, שאתה יכול לעבוד גם עם ההורים, גם עם הילד ובמקרה שלי גם האחות של הילדה נמצאת בגן. אחות גדולה, היא עולה לכיתה א' עכשיו, והיא מאד אוהבת לבוא לשבת איתנו ולעבוד גם.</p> <p>רז : וואללה? כשאת בגן, את יושבת במליאה הראשית?</p> <p>א : יש לי חדר בגן שאנחנו נכנסות אליו, אני סוגרת את הדלת, היו תקופות שנכנסו עוד חברים, יש כאלה שלא. האחות רוב הזמן נמצאת, ממש חשוב לב להיות חלק.</p> <p>רז : ואיך את עם זה? את מרגישה שזה תורם לתוכנית?</p> <p>א : כן.. תורם לילדה. התוכנית היא מאד גמישה.. אם אתה חושב בשטח שמשוה נכון, אז אתה עושה אותו. אני יכולה להגיד לך.. (הפרעה בהקלטה) הביטחון העצמי שלה מאד השתפר מאז שאנחנו ביחד. דווקא עם אחותה. ז"א היא חלק מאד פעיל בתוך ה... </p> <p>רז : ז"א בזכות העבודה עם האחות הביטחון העצמי השתפר?</p> <p>א : בזכות העבודה עם האחות, בזכות זה שהיא נמצאת בחדר, בזכות זה שאני עובדת עם האמא. התהליך הוא מערכתי של כל המשפחה.</p> <p>רז : יש גם אספקט קהילתי בתוכנית? משהו שאת יודעת או עושה?</p> <p>א : קהילתי? אין קהילתי. שנה שעברה ניסינו לכנס את כל האמהות יחד לסוף שנה, אבל החשיפה הייתה כל כך מאיימת עבורן שרוב האמהות לא הגיעו.. גם התקשרתי לפני לשאול אם מגיעה, אמרה לי לא.</p> <p>רז : אפשר להבין. כשאת באה לעבוד עם הילדה, כמו שאת מבינה את התוכנית. מה הדגשים שאת שמה?</p> <p>א : תראה, הדגשים הם מה ש... תראה לי הגבולות הם מה שחשוב, רוב מי שמגיע לתוכנית הזו זה משפחות שהוצאו מהוועדה למשפחות בסיכון. אלה משפחות שמראש יש איזושהי הזנחה. אז מראש על הילדים שמגיעים אתה מרגיש את מה שקורה בבית. זה ילדים פחות רגועים, יותר חרדות אתה רואה מאד ברור את הילד איפה שהוא נמצא. אלה ילדים שיותר דורשים גבולות ואצלי הנושא של גבולות הוא משהו שבעייתי לי. לי כבן אדם קשה</p>
--	--

<p>צוחקת במבוכה</p> <p>שטף הדיבור שלה קופצני, היא לא בנוח עם החלק הזה בשיחה שלנו, כאילו היא מרגישה שלשים את הגבול הזה עושה אותה רעה.</p>	<p>לשים גבול, אז אני מחפה בדברים אחרים.</p> <p>רז : איך? איך את מתמודדת?</p> <p>א : מחויבות ריגשית. שהילד מרגיש את המחויבות הריגשית שלי אליו.</p> <p>רז : כאילו שהילד מרגיש שאת שם?</p> <p>א : כן, את השמחה שלי, את הדאגה שלי במהלך המפגש, את הקשר שנוצר, כן... כן... אבל עדיין אני במקום שאני צריכה עוד לעבוד עליו בשביל הילדה.</p> <p>רז : את מרגישה שעוד מזה יכול לתרום?</p> <p>כן.. כן. זה ממש הגיע למצב שאמרתי לתמיר שפעם הבאה שאני בחדר אני אגיד לה שאם יהיה ככה אז יהיה ככה. אמרתי לילדה שאם את תתנהגי.. (מישהי מפריעה לנו באמצע)... בפגישה שלי עם תמיר... ככה תמיר הוא איש חינוך, אז קל לו לשים גבול גם באופי שלו קל לו לשים גבולות ואז הוא אמר לי "את תשימי את הגבול ואם היא תלך אז שתלך.. את לא עובדת איתה באותו יום" לי היה מאד קשה לעמוד בזה.. אמרתי והיא באמת לא יצאה. תכננתי שגם אם היא תצא... היה בסדר, דיברתי גם עם האמא, שאני הולכת לעשות את זה.. היה לא פשוט יותר קיצוני במהות שלו ממי שאני. ובאמת זה עבד והיה יותר קל לעבוד עם הילדה. היא ילדה מאד חכמה, מאד. היא בגיל של הילדים שלי ובגלל שאני עובדת איתה ככה מובנה היא יותר מתקדמת מהילדים שלי. הילדים שלי ילדים חכמים, אבל פחות עובדים איתם בבית.. אתה יודע, כי ארבעה ילדים, כי כביסות קוראות, אז אני ממש רואה את ההבדלים. לא משנה שכשעבדנו איתם בעלי ואני תוך שניה אתה מיישר קו, כן?! אבל אה.. ממש נדרש לשבת לעבוד.</p> <p>רז : דווקא מעניין אותי, מה, ספרי לי על ההבדלים בינך ובין תמיר כמו שאת רואה אותם.. הקטע שהוא כמו חינוך ואת טיפול</p> <p>א : כן.. כן.. תראה זה מאד בולט, כי כל הראייה שלי היא טיפולית ודברים שמאד ברור לו שהוא עושה ולי מאד ברור שלא.</p> <p>רז : יש דברים שאתם מגדירים כחלק מהתוכנית ואת לא תעשי אותם?</p> <p>א : לאלא קרה. זה לא מוגדר, זה יותר בין השורות, זו לו ההגדרה הפורמאלית של שתוכנית. ברמה המערכתית אני מאד מסכימה. כשאתה עובד עם משפחה שלמה אני בדגש יותר על ההורים, הוא בדגש יותר על</p>
--	---

<p>שוב לא עונה ישירות לשאלה, מתחמקת כדי לא לאמר מה היא באמת מרגישה, או לעשות ראציונליזציה</p> <p>הכנסתי לה תשובה לפה, אם הייתי נותן לה להתפתל עוד קצת, אולי הייתה נותנת תשובה אחרת</p>	<p>הילד.. אז זה גם פער כלשהו. אנחנו משיגים את אותה תוצאה, אבל אני יותר מאמינה בהחזקה של ההורה. הוא השיח שלו עם ההורים יותר חינוכי.</p> <p>רז: פורמלי כזה?</p> <p>א: כן. זה טוב אבל הוא יותר דידיקטי. אני בראש שלי יותר טיפולית, יותר רכה, יותר מכילה המהוא כן מסוגל, מה הו לא מסוגל מבחינה נפשית. המטופלת שלי היא חרדתית מאד. המשפחה שאני מלווה, כמובן שגם על הילדה אתה רואה חרדות או אי שקט. אומרים לאמא מילה שהיא יכולה להעיד על בעיה היא יכולה מאד להיבהל, אני אבחר במילים אחרות מתמיר.</p> <p>רז: תרחמי עליה</p> <p>א: אדבר בשפה שהיא מסוגלת להכיל ולעשות עבודה שם. אדבר אל הכוחות שבה.</p> <p>רז: ספרי לי על העבודה מול תמיר</p> <p>א: אנחנו עושים ישיבות צוות</p> <p>רז: כמה?</p> <p>א: תראה הכסף הוא לא גדול. התוכנית מאד יקרה, מאד יקרה. אההה...</p> <p>כרגע אנחנו שלושה אחת לחודש עושים ישיבה.</p> <p>רז: את מרגישה שזה מספיק?</p> <p>א: תראה, אני יכולה להגיד לך שבחצי משרה שלי אני מאד עמוסה, אז זה מה שאני יכולה, יותר מזה אני לא יכולה.</p> <p>רז: אבל עדיין את מרגישה שזה מספיק? את יכולה להגיד גם כן.</p> <p>א: כן.. כן..</p> <p>רז: ספרי לי מה אתם עושים במפגשי הצוות הללו</p> <p>א: תמיר מביא נושאים, פעם אחת זה היה טכניקות עבודה, לדוגמה הוא בחר ללמד דגשים שך איך מספרים סיפור, איך ניגשים, איך מרחיבים את היריעה, איך מרחיבים את הדימיון.</p> <p>רז: או קיי אז מפגשים מרחיבי דעת כאלו?</p> <p>א: זה דבר אחד, דבר שני לשבת ולחשוב איך מפתחים את התוכנית ליותר</p>
--	---

	<p>ממה שהיא היום, איך מגיעים לעוד עולמות, למשל הנושא של האקדמיה. גם לידע מדי פעם איפה התוכנית עומדת. אנחנו לא חשופות להכל, אנחנו פועלות בשטח.</p> <p>רז: הנמלים.. ו הוא כמו.. הלכתי לאוניברסיטה וכו'?</p> <p>א: כן איפה התוכנית התפתחה, אם קיבלנו כל מני תרומות, סיפר עליך.. כל הזמן הוא מספר.</p> <p>רז: או קיי. וספרי לי קצת על התחושות של יוצא לכן המטפלות לדבר בלי קשר?</p> <p>א: אנחנו המנחות..</p> <p>רז: המנחות.. יוצא לכן בלי קשר לנחל.. אני רוצה לקבל את התוכנית מזוית הראיה שלך.. שלכן או שלך..</p> <p>א: תשמע התוכנית היא תוכנית מדהימה.. ברמה החברתית.. הרצון..</p> <p>רז: למה ברמה החברתית?</p> <p>א: הרצון לקחת אוכלוסיות חלשות, מוחלשות, מובסות, כאלה ילדים שאין שום סיכוי שמישהו יראה אותם.. טעוני טיפוח של פעם ויהפוך אותם למצטיינים??</p> <p>רז: מסיכון למצויינות</p> <p>א: כן. ברמה הערכית, חברתית, מצפונית.. זה מדהים. המנהל שלי קורא לזה תוכנית רומנטית. זה כמו עבודה סוציאלית, זה לא רק להביא שיוויון אלא.. בדיוק דיברנו על זה, לקדם את הפערים החברתיים. זה קצת מגלומני אבל זה קיים. אני אומרת לך.. הילדה הזו שאני עובדת איתה, היא מאד חכמה. והילדים שלי חכמים אבל אני רואה שכשעובדים איתה היא מתקדמת מאד. הרבה יותר מפותחת מהם בהרבה דברים</p> <p>רז: בזכות העבודה בתוכנית.</p> <p>א: זו משפחה חכמה מראש</p> <p>רז: וואללה, גם אמא גם אבא</p> <p>א: אבל אין מימוש. יש פוטנציאל אבל אין מימוש. אתה רואה שזה קיים.</p> <p>רז: הילדה היום בת שלוש וחצי</p> <p>א: היא יודעת אותיות וגם מספרים אההה... יש לה זיכרון מדהים, יכולה</p>
--	--

<p>נקודה מעניינת. לזכור אותה בהמלצות לבניית מערך הדרכה.</p> <p>הולכת אל הילדים, יש לשקול גם את העמדה של לעזור ליד להאט את הקצב. בכל מקרה יש להתייחס לנקודה זו כמשפיעה).</p> <p>, (לשקול קורס של משחקי אצבעות),</p>	<p>לזכור דברים שקרו שנה שעברה ולהגיד לי.. באמת. יש לה זיכרון שמיעתי היא מאד מפותחת. רז: איך את מרגישה שהתוכנית בנויה? כשאת ניגשת למפגש הבא.. את מרגישה שאת מוכנה למפגש? א: תראה יש דברים שעוד דורשים עבודה. בגלל שאנחנו עובדים עם אוכלוסיות כאלה, שסף התסכול מאד נמוך, ויש היפריות ואי שקט מאד גדול, אז הם צריכים את השיעורים בקצב כמו הטלויזיה. כל הזמן צריך להיות מאד מעניין. עכשיו בהתחלה כשאני מביאה משחק חדש לעבוד על מיומנות מסוימת היא מאד נהנית, אבל מהר מאד משעמם לה המשחק הזה. רז: כאילו למפגש הבא את תצטרכי עוד משהו. א: אני אצטרך להמציא את עצמי מחדש כל הזמן כדי להיות מעניינת כדי שהיא תרצה לעבוד איתי. זה משהו מתסכל שלא פשוט. א: את מעלה את זה כנקודת חולשה בתוכנית א: כן, צריך לשפר את זה. ליצור שיהיו דברים יותר מעניינים, יותר מושכים.. כן., רז: יותר גירויים בקצב יותר גדול. א: גם שיהיו יותר מותאמים לילדים מבחינת רמת עניין לא מבחינת התוכן. לדוגמה אם אני צריכה אם הילדה אמורה לדעת לספור עד מאה בקפיצות של עשר, אני צריכה למצוא את המשחק שילמד אותה לעשות את זה. תשמע אני לא אשת חינוך ואני לא זוכרת ככה מה עשיתי עם הילדים שלי, אני צריכה לדאוג שיהיה לה מעניין ילדה. תמיר לדוגמה אמר לוקחים רובה ויורים לעשר, עשרים.. אבל צריך כל דבר להפוך אותו למעניין. רז: אני מבין אותך, אז את אומרת שבשביל לשפר את התוכנית אז לקחת כל נושא ולתת לו איזשהו מקבץ של רעיונות, נאמר 15 רעיונות לנושא של איך להעביר אותו. א: שלושה רעיונות זה בסדר. כשזה רשום לי "הילד ידע 10, 20, 30" אז איך אני עושה את זה. רז: הבנתי, את רוצה תשובה לשאלה "איך אני עושה את זה?"</p>
--	--

<p>חברות של תמר</p> <p>רק לקטנטנים (איך אני עושה את זה מעניין).</p> <p>משהו פה לא מסתדר לי עם האחות, מרגיש לי סימביוטי מדי, אבל אני רחוק מהסיטואציה מכדי להחליט.</p> <p>(מישהו נכנס, היא מחייכת אליו, אבל הקשב נשאר איתי)</p> <p>הצורך בגבולות/ מסגרת עבודה עולה שוב ושוב.</p>	<p>א : מעניין</p> <p>רז : את יכולה לחשוב על עוד משהו שחסר בתוכנית? דברים שנתקעת בהם, דברים שחסרים לך.</p> <p>א : אני אומרת עוד פעם, הקטע שלי הוא קטע מורכב יש לי כאן קושי, אבל אני אומרת לך הקשר שלי עם הילדה הוא כל כך טוב, היא כל הזמן מחכה לי, שתיהן, היא ואחותה. אם אנחנו במפגש או לא אם בטויל או לא, הקשר שלנו במקום הזה הוא בטוח. זה לא שאני לא צריכה בכלל, יש דברים שאני צריכה יותר.</p> <p>רז : או קיי, תרגמי לי את זה לצורך שאני יכול לעשות איתו משהו.. את צריכה גבולות, את רוצה הדרכה לגבולות או גם במקום הזה את מחפשת הדרכה לרעיונות?</p> <p>א : גבולות זה אישיותי זה משהו שאני מביאה זה לא דורש משהו שיודע להציב גבולות כחלק מתפקיד. אני חושבת שאני עושה עבודה מדהימה עם הילדה, אבל אני חושבת שאם היה לי משהו שקט יותר עם הגבולות משהו היה יותר טוב לילדה ולי.</p> <p>רז : אני לוקח את זה ככה... הכיוון שלי הוא פה שהתוכנית תתרחב... אני רוצה שמחר יהיו חמישה עשר מדריכים. אני לא.. אין לי איך לשלוט על המרכיבים של כולם, מה שאני רוצה..</p> <p>א : אנשי חינוך?</p> <p>רז : מה שבא</p> <p>א : למרות שזה חבל כי צריך את הטיפול, כי זה סוג אוכלוסיה שחייב את הטיפול. חייב.</p> <p>רז : בוא נגיד, אפשר את האספקט הטיפולי כמשהו חיצוני, כמו שאמרת, יש לה מטפלת (הכוונה למטפלת של האם)</p> <p>א : לא, לא, לא, אל תשכח, אני לא מטפלתשל האמא אבל השפה שבחדר היא שפה טיפולית. גם עם הילדה אם יש לה חוסר אהה קשה לה להתרכז, החשיבה שלי.. שהיה אתמול משהו בבית שקשה לה להתרכז ובמשפחות האלה זה משהו מאד משמעותי.</p> <p>רז : ז"א מה שאת רואה טוב זה שאם ניצור איזשהו מיזוג של תכונות</p>
--	--

<p>בהסתמך על הריאיון אתה, תיאוריית השינוי שלה היא היכולת של הילדה להיפתח רגשית לאחרים</p>	<p>חינוכיות עם תכונות טיפוליות ואם יש פול אז המדריכים יכולים להשלים לעצמם. אההם אני רוצה שתאמרי לי.. את מנהלת יומן איזשהו? מעקב אחרי הילדה?</p> <p>א: אההם כן יש טבלה פשוט הטבלה, אלו הטבלאות שראית פעילות תאריך והערכה. רושמת תאריכים ואם הצליחה, אם צריך להתאמן.</p> <p>רז: או קיי, אז יש מעקב.</p> <p>א: התוכנית מדברת על כך שכל פעם שאני איתה אני רושמת מה היה.</p> <p>רז: עומדת בזה?</p> <p>א: משתדלת. יותר טוב ממה שאני עושה לעצמי. אני משתדלת מאד, תמיר ממלא את הטבלאות באדיקות.</p> <p>רז: באדיקות.. איש חינוך את אומרת, שם לעצמו גבולות</p> <p>א: כן.. כן..</p> <p>רז: את מרגישה שבעת רצון מהעבודה הזו?</p> <p>א: כן.</p> <p>רז: אנחנו עוד מעט נסיים, מה שאני רוצה לזה שתתארי לי את תיאוריית השינוי שלך. כשאת באה לעבוד עם ילדים בתוכנית הזו, מהי תיאורית השינוי כמו שאת רואה אותה?</p> <p>א: אני יכולה להגיד לך שהילדה שאני עובדת איתה, אני עובדת איתה שנתיים, זה תמיר עבד איתה לפני. היא הייתה נמנעת מרוב הדברים בהתחלה, הייתה מסובבת את הראש, לא נכנסת לחדר.. כשאני נכנסתי הקשר ביננו נוצר לאט בעדינות, באמת אז היא ישבה יותר מהיום, זה משחקים, כל פעם מחליפים משחק. וממש אפשר היה להרגיש שנוצר קשר. וככל שנוצר קשר הרגשת ל הילדה שהיא נפתחת. ילדה חכמה.. יש לה את הפינוק. עכשיו אתה כשאתה כותב את זה, לאן זה הולך, כי שלא יגיע למשפחה. לאן זה הולך</p> <p>רז: נשאר אצלנו. גם אני לא כותב שמות</p> <p>א: יש ביצירה התפתחותית שמונה משפחות, תוך שתי דקות...</p> <p>רז: לא, לא, לא, כל הפרוטוקולים נשארים אצלנו, העבודה הזו לא מפורסמת בשום מקום.</p>
---	---

<p>יכול להיות שהיא לא הבינה את השאלה ובגלל זה היא ממשיכה הלאה, או שהמחשבות בראש פשוט רצות?</p>	<p>א : או קיי. הילדה גם בעבר היה לה קושי עם גבולות, להקשיב. מה שקורה זה שאם מישהו אמר לילדה משהו והיא לא שם באותה סיטואציה היא פשוט מתנתקת מהסיטואציה. הגננת שלה שמה גבולות בצורה... עתיקה... שמה גבולות בצורה מדהימה אבל היא יודעת שהילדה הלכה לאיבוד שם, היא נותנת לה להשתחרר, להתפרק, ואחכ חוזרת. כלומר אי אפשר לעשות משהו עם הילדה כשהיא נכנסת לפינה.</p> <p>רז : הבנתי</p> <p>א : בסיטואציות אחרות היא ילדה חכמה, חברותית, תקשורתית ושמחה מאוד. מטופחת מאוד.</p> <p>רז : זה טוב. אז תיאורית השינוי מבחינתך...</p> <p>א : אתה יודע מה עוד טוב? האמא מוכנה, אחרי תהליך מאד ארוך ללכת לטיפול, האמא מאד התנגדה. האמא התחילה להיות סייעת בגן ילדים, מה שבעבר היא לא עבדה. האמא חושבת על איך היא תקדם את עצמה חושבת על קריירה. ואתה יודע מה, במקרה הזה שלהם, שהם נפרדו זה שינוי מאד חיובי. היה בעל אלים, בעייתי</p> <p>רז : חופש</p> <p>א : כן</p> <p>רז : השינוי בעצם...</p> <p>א : דבר אחרון, האמא יותר סומכת על הבנות שלה, רואה אותן באור חיובי. האמא מאד התפתחה וכשהאמא מתפתחת, הילדים מתפתחים איתה. שזה שינוי מאד גדול של התוכנית.</p> <p>רז : נכון</p> <p>א : עוד משהו על זה שהיא למדה לספור עד עשר, לפני שהיא.... פחות אינטואיטיבית האמא. אין, זה דברים שהגיעו רק מהתוכנית. וגם בהתחלה היא הייתה אומרת לי "אני לא רוצה את הילדה שלי, לעבוד איתה.... היא תתעייף מהעבודה" היא לא הבינה שזה משחק, שזה הקשר שלהן..</p> <p>רז : נכון, או קיי. לפני שנסיים האם יש עוד משהו שאת רוצה להגיד ?</p> <p>א : הלוואי שהתוכנית תתפתח, הרעיון שלה הוא מדהים, למתן את הפער, לקדם את הילדים האלה, זה מדהים, זו מתנה מאד גדולה.</p>
--	---

	<p>רז: כן. והולכים על להוכיח שיותר זול יהיה להכנ לתוכנית... אני מודה לך על הפתיחות והזמן, זה לא מובן מאליו כל דבר שתרצי לדעת או לשאול, תרגישי חופשי לשאול... (עוד קצת שיח על הצורך בסודיות)</p>
--	---

נספח 8

תמלול ראיון אמא

הערות ואינטרוספקטיבה	תמלול ראיון איריס ניאקן, אמא של ילדה בוגרת תוכנית יצירה התפתחותית
	<p>שלום איריס, אנחנו פה בראיון שלך כאמא משתתפת בתוכנית של יצירה התפתחותית. מה שאנחנו עושים נקרא מחקר איכותני, מה שמעניין אותי בעצם זה הסיפור שלך בתוכנית. נתחיל בפרטים אישיים, עלייך על הילדה, פחות מעניין אותי שמות, גיל אני כן רוצה. בסדר?</p> <p>א: בסדר, אז קוראים לי איריס, אני בת 46, אמא של אביגייל בת 6, מושתלת כילייה, לקח לי המון שנים עד שראיתי את הילדה.</p> <p>רז: מה זאת אומרת עד שראית אותה?</p> <p>א: בגלל שלא יכולתי להביא, הייתי מטופלת בדיאליזה. אני מושתלת כיליה פעם שלישית..</p> <p>רז: וואוו</p> <p>א: כן. קיבלתי אותה במתנה, ילדה מקסימה ילדה חכמה. אני מאד שמחה שנכנסתי לתוכנית הזו ומברכת על הצעד החכם שעשיתי, שכן נכנסתי לתוכנית. תמיר, שהוא בן אדם מדהים ולמדתי כל כך הרבה דברים לעצמי, כאילו אני חושבת שאם לא הייתי נכנסת לתוכנית הזו, לא יודעת אם הילדה שלי היום הייתה במקום שבו היא נמצאת. קודם כל איך שאתה אומר אביגייל, ישר מקשרים אותה לילדה הכי חכמה במקום. ישר אומרים עליה שהיא ילדה חכמה. התוכנית הזו נתנה לנו המון המון דברים שאפילו לא ידעתי עליהם.</p> <p>רז: מה זאת אומרת?</p> <p>א: תמיר איתנו מגיל שמונה חודשים של הילדה, תמיד היה לנו למי לפנות... מוטוריקה עדינה, מוטוריקה גסה, לשבת איתה כל מיני דברים לעשות איתה. דברים שלא הייתי יודעת עליהם לפני התוכנית הזו.</p> <p>...בנקודה הזו המוראיינת נלחצת מהראיון ומרגישה שהיא לא עונה לעניין. עצרתי את ההקלטה לעודד אותה שהיא בכיוון הנכון.</p>

<p>(איריס בין לבין אומרת נכון, נכון). (אני נכנס לה בדברים) הרבה קפיצות מנושא לנושא. מעט לחוצה עד"ן מהראיון, רוצה לאמר את "הדבר הנכון"</p>	<p>רז- אמרנו שהילדה ידועה כחכמה ושאת מודה לתוכנית שהתוכנית נתנה לך כלים או ידע של.. מה לעשות עם הילדה בעצם. א : כאילו, אתה יודע, במיוחד שזו ילדה ראשונהשראיתי אותה וזה פשוט... אני כאילו זה תענוג שיש לך את הילדה הזו, באמת.. ר : אז בעצם מראש פנית לגוף או ל... א : לא, לא, האמת שאני.. בגלל המצב הבריאותי שלי אני הגעתי לרווחה ואז התחברתי עם העובד הסוציאלי ואז הוא הציע לי על התוכנית. והאמת היא שברגע הראשון ככה אני זוכרת את זה, במפגש הראשון הזה כאילו.. הוא הביא את תמיר אלי הביתה וישבתי מולו בשיחה. והוא אמר בגלל.. (עוברת לדבר על הילדה) היא הייתה קטנה בת שמונה תשעה חודשים, רק הכנסתי אותה לקיבוץ, אמר שהוא צריך לבוא רק אליה בהתחלה, אל הילדה, ושישב עם הילדה בגן ולרגע אחד אמרתי "כאילו מה? הילדה שלי... זה יראה שונה כזה פתאום באים אליה.. אולי זה גם על שאר הפעילויות בגן.. כאילו זה איזשהו משהו וזה.. ואז אמרתי.. "אני זורמת עם זה ואני אני הולכת על זה". וכשהכרתי את תמיר, משהו כזה משך אותי ובאמת הוא בנאדם כזה ש.. באמת אני מעריצה אותו. בן אדם צנוע ומקסים ויש כל כך הרבה מה ללמוד ממנו. אני נשבעת לך, אני מדברת עליו יש לי צמרמורת בגוף, אני.. אולי אני קופצת מנושא לנושא כי אני כזאת.. אבל אני... אני הכי אמיתית שבעולם, כאילו... תמיר איתה מגיל שמונה חודשים ועכשיו בע"ה היא עולה לכיתה א' ואז היה לי את הפחד הזו.. כי תמיר אמר לי.. זהו היא עולה לכיתה א'.. רז : (נכנס לה בדברים) בעצם את בסוף התוכנית. א : כן. זה סוף התוכנית ואתה יודע איך אני הרגשתי עם זה? כאילו אתה לא מבין וברגע שהוא מר לי שהוא ממשיך איתה עוד שנה, אני בכיתי.. כאילו, זה היה היום הכי מאושר, כאילו.. הוא כבר בחיים שלי, כאילו.. כל דבר הכי קטן יש לי את תמיר ואתה רואה איך הילדה פורחת, ממש פורחת. הוא יושב איתה והוא מלמד אותה דברים מדהימים.. ממש ככה. הילדה היום יודעת לקרוא, חשבון היא אלופה, ספרים.. מדהים.. יש לה זיכרון מדהים.. באמת אין לי מילים. התוכנית הזו עושה כל כך הרבה</p>
--	---

<p>מדברת בהתלהבות על הילדה ועל תמיר, אין לה חשש מלאמר את "הדבר הלא נכון"</p>	<p>טוב הלוואי והרבה אנשים יזכו להכיר את התוכנית הזו. באמת חוץ מתמיר יש גם עבודה מאיתנו מההורים.</p> <p>רז : כן</p> <p>א : יושב איתנו, נותן לנו תוכנית הביתה, אנחנו יושבים עם התוכנית, הוא מסביר לנו כל דבר מה צריך לעבוד עם הילדה.. אילו משחקים, אה.. אה.. כל מיני דברים איך לפתח לה את החשיבה לחשוב מעבר ל.. זה.. זה העניין פה. והילדה זורמת עם זה.. אתה יודע מה אני סיפרתי גם לתמיר, הילדה פשוט מחקה אותו. היא מספרת לי סיפור וזה נקרא ניבוי אירועים.. היא שואלת אותי : אמא, מה את חושבת שיקרה עכשיו בסיפור? זה פשוט מדהים. הוא אמר לי לקנות לה ספר של פתגמים והיא כל הזמן עושה את זה.. היא מספרת לי מה היה בגן, ואז היא מקשרת את זה, היא אומרת לי אמא את יודעת זה כמו הספר הזה של הפתגמים. ואהבת לרעך כמוך, או מה ששנוא עליך אל תעשה לחברך.. היא מקשרת את זה, כאילו כל דבר.. וזה פשוט אה... מדהים. מעבר לזה שתמיר בה איתה לגן ויושב איתה בגן והילדים מסתכלים עליה ו.. אמרתי לך שהילדה חכמה והיא מקבלת את זה מהסביבה, מהגננות, מאיפה שהיא הולכת, היא מודעת לזה שהיא חכמה ויש לה את זה.</p> <p>רז : איך שיתוף הפעולה עם הסביבה, הגן, עם המרכז וזה?</p> <p>א : מדהים, מדהים, מדהים.. באמת</p> <p>רז : הסביבה תומכת? מפרגנת</p> <p>א : סביבה תומכת.. גם הם מכירים את תמיר והם רואים ברגע שהוא נכנס לגן, הן אומרות שפשוט זכיתם בבן אדם מדהים והילדה שלי כל כך אוהבת אותו וכל כך קשורה אליו, היא כל פעם באה אליו ויושבת על ידו הוא יושב איתה. וזהו. עכשיו בע"ה היא עולה לכיתה א' ואפילו.. אני עובדת בבית"ס אתה יודע? אני סייעת. קודם אני בעצמי אני מתרגשת ואני שואלת את תמיר "תגידי אתה חושבת שהיא מוכנה?" והוא אומר תקשיבי היא לא מוכנה לא' היא כבר מוכנה ל ב' עם הידע שיש לה וה..</p> <p>באמת</p> <p>רז : אז הוא ימשיך איתה עוד שנה ל א'?</p>
--	--

<p>היה לה פחות נוח עם ההתעקשות שלי לשאול על בעלה. גם לי לא נוח ואני משלים בשבילה משפטים. משיחה עם תמיר עולה שבעלה משתמש באלימות מילולית ושהוא פחות חלק מהתמונה ממה שהבנתי מהאמא.</p>	<p>א : הוא ימשיך איתה עוד שנה.. לביה"ס אם יש איזשהו קושי שצריך. הוא יהיה בקשר ישיר עם המורה ובאמת אני כל כך שמחה. רז : איך את חווה את ה... בעלך הוא שותף פעיל ב... א : בעלי הוא שותף פעיל, אבל אני יותר פעילה כי הוא כל הזמן בעבודה. הוא עובד בחדר ניתוח בבי"ח הוא עובד גם שעות נוספות. מן הסתם אני זו שיותר שעות עם הילדה, אני זו שיושבת איתו על חוברות, כל מה שתמיר אומר.. אתה יודע כל מיני משחקים של חשיבה. ביום שישי לפעמים אנחנו בארוחת ערב עם המשפחה שלי ואחרי ארוחת הערב מוציאים משחקי חשיבה כמו נסיך ונסיכה.. שצריך לבנות, להפעיל את החשיבה. כל מיני דברים כאלה. אז אני יותר פעילה. רז : אבל בעלך תומך, הוא איתך שם א : בעלי איתי כן, כשיש לו זמן יושב איתה. היא גם מעצמה שואלת שאלות על כל מיני דברים רז : יוצרת לעצמה הרחבות על כל מיני דברים ש.. מקשרת לכל מיני דברים א : נכון, נכון.. רז : האם את יכולה להצביע על שינוי בין מה שהיה לפני התוכנית לאחרי? זה קשה כי היא בתוכנית מגיל שמונה חודשים א : אני זוכרת שהיה משהו. אביגייל נפלה מהנדנדה בגיל שמונה חודשים וזה עשה לה פחד מהמרחבים. רז : תני לי דוגמה א : הייתה מפחדת לעלות לנדנדה, הייתה מפחדת לטפס ועוד משהו שכשהקראנו לה ספרים, אז משהו עם הספר.. הייתה הופכת אותו מהסוף להתחלה.. לא זוכרת משהו היה. כשזיהיתי משהו אז ישר פניתי לתמיר וגם תמיר עצמו ישר קישר אותי לאנשים. וגם היה לי בעיות בגמילה וגם זה טופל, היו בעיות ריגשיות בגמילה ופניתי וגם זה טופל. רז : בעזרת העמותה? א : תמיר קישר אותנו למישהי שמטפלת בזה והיום ברוך השם... היא כבר יותר טוב. חשוב לי לציין שעם כל בעיה שיש, יש למי לפנות וגם אם תמיר</p>
--	--

<p>בשונה משאר הפעמים בהן ביקשתי את חוות דעתה על משהו, כאן ביקשתי את הסיפור שלה והתשובה הייתה</p>	<p>לא בטוח במשהו, הוא תמיד בודק ותמיד חוזר עם התשובות הנכונות ומה לעשות ו... רז : תמיר הוא המנחה שלך? א : תמיר הוא המנחה שלנו כן.. כל מיני קשיים שהוא רואה שאני לא יודעת מן הסתם, שהוא יושב איתה והוא מזהה.. כל מיני דברים קטנים.. לא יודעת אה.. דוגמה משחק שהיא לא מבינה, יושבת איתה בבית ועוזרת לה. כל דבר קטן הוא מעיר את תשומה ליבנו ואנחנו מטפלים בהכל. ר : אם אני מבין נכון ממה שאת מספרת, אז התמורה העיקרית שלך היא באספקט הפרקטי, רעיונות של מה לעשות. נכון? א : נכון.. נכון רז : מעבר לאספקט הפרקטי. התהליך עצמו.. יש משהו שיש תמיכה ריגשית שאת יכולה לפנות אליו? א : תמיד תמיד.. לא רק זה, מרוב שאני אוהבת אותו ומעריכה את כל מה שהוא עושה בשבילנו, אני מרגישה חופשי להתקשר בכל מה שקשור לילדה. והכי כיף לי שכשהוא יוצא מהגן הוא מתקשר לדווח לי מה היה. בשבילי השיחה הזו, לא חשוב גם אם היה לי משהו מעצבן באותו יום. אני שומעת את השיחה ממנו ושומעת את הדברים הטובים זה עושה לי את היום. כמה שהיא חכמה וכמה שהיא השתלבה, זה שווה לי את הכל.. באמת. רז : איך את מגדירה הצלחה של הילדה? א : עובדה.. הפידבק שאני מקבלת מהסביבה. הילדה חכמה. חוצמזה אני רואה על הילדה שכל כך כיף לי לשבת ולשחק איתה. אפילו לפני כמה זמן.. אני אפילו לא מתביישת לספר לך.. פאזלים של שבעים חלקים אני אין לי סבלנות והיא אמא בואי, בואי אני... תמיר אמר קודם תתחילי מפה והוא אמר ככה וככה ו... אלה הדברים שהוא מלמד אותה. כל הדברים שאני לא יודעת, היא בשניות תמיר לימד אותי ככה ומדגימה לי. רז : תספרי לי על הקשר שלך איתה א : וואוו, הקשר שלי איתה, קשר אה...קשר מדהים, אנחנו קשורות אחת לשניה ברמות, שאני חושב שאי אפשר לתאקרו את זה. קודם כל תחשוב,</p>
--	--

<p>ריגשית ועמוקה. כדאי להרבות בשאלות שאלות כזו.</p>	<p>אני קיבלתי את הילדה הזו במתנה. תחשוב אני שלוש פעמים השתלת כיליה.. (לא מבין)... ואיך שקיבלתי אותה, ראיתי אותה, ילדה רגישה, ילדה מדהימה, יודעת לתת אהבה, יודעת להגיד דברים טובים.. ממש אני מדברת עליה ואני מתרגשת. ילדה מקסימה וילדה חכמה. היא כל החיים שלי, היא כל העולם שלי. היא גם בוגרת, לפעמים אני מרגישה שאני מדברת עם מבוגרת. אתה יודע מה... השפה שלה, זה.. מקריאים לה כל כך הרבה ספרים.</p> <p>רז : שפה גבוהה?</p> <p>א : שפה גבוהה מאד, כן.</p>
<p>מנסה לייצר שיחה זורמת. האמא לא מנדבת פרטים</p>	<p>רז : אהה... יש לך איזה מעקב שאת מנהלת לעצמך?</p> <p>א : תראה, תמיר נותן לנו את התוכנית ואנחנו יושבים על התוכנית, הוא מסביר לנו מה צריך לעשות וברגע שסיימתי מה שתמיר ביקש לעשות אנחנו שמים וי על זה. עושה וי ואנחנו בקשר.. כל פעם שתמיר בא אליה..</p> <p>רז : תמיר בא אליה פעם בשבוע ואליכם פעם בשבועיים</p> <p>א : כן, תמיר בא אלינו פעם בשבועיים. ומעבר לזה כל פעם שאני צריכה.. תקשיב גם לפעמים אם משהולא הספקתי אני מתקשרת לתמיר. פשוט תמיר יושב איתה בגן אומר "בקטע הזה היא לא זה.... רואים שלא עבדת איתה בבית". אני אומרת " נכון תמיר לא עבדתי איתה בבית וככה וככה. אתה מבין? וכן, להבא אני לוקחת לתשומת ליבי, אני אעבוד איתה יותר חזק בקטע הזה.</p> <p>רז : זאת אומרת שיש קשר... יש קשר בין ה...</p> <p>א : יש קשר, כן. קשר מאד טוב וקשר אמיתי, כאילו, אני אומרת לו, "תמיר אני לא הספקתי, לעשות זה וזה, אתה עושה איתה? כן</p> <p>רז : מנקודת הראייה שלך.. על מה התוכנית שמה דגש?</p> <p>א : פיתוח החשיבה בעיקרון,</p> <p>רז : אם הבנתי נכון, פיתוח החשיבה זה להרחיב את החשיבה?</p> <p>א : כן, כן, הרחבת החשיבה למקומות חדשים</p> <p>רז : יש עוד דגש ששמת לב אליו?</p> <p>א : בעיקר זה.. פיתוח החשיבה. יש עוד כמה דברים, אבל לא עולה לי</p>
<p>אני נגרר לכוון את התשובות שלה לפי מה נראה לי שהיא מתכוונת.</p>	

בראש.

רז : בסדר, דגש על הרחבת החשיבה. פחות קשור לתחום החשיבה ויותר להרחבתה.

א : נכון

רז : ומבחינת, ספרי לי על דמות המטפל. דיברנו על דמות שניתן לפנות אליה, דיברנו על גוף ידע. יש עוד אספקטים?

א : הוא מכיר את הילדה כל כך טוב, הוא יכול להסתכל עליה ולהרגיש שמהו עובר עליה. מעבר לזה שאני משתפת אותו בכל דבר, הוא יכול לגשת אל הילדה לגן ולאמר לי: "איריס תקשיבי מהו עובר על הילדה, יש לה קושי, היא חווה איזה משהו. ואני יכולה להגיד לו שעבר עליה משהו, נגיד מריבה ביני לבעלי או משהו, היא ילדה רגישה.. היא לוקחת. אז הוא מכיר אותה כל כך טוב.

רז : איך הקשר של הילדה עם אבא?

א : יש לה קשר מאד טוב, מאד טוב, גם אם הוא לא רואה אותה הרבה, הוא יכול להגיע בלילה ולשבת איתה לדבר, להקריא לה סיפור, היא מתקשרת אליו ומשתפת אותו במה שקרה בגן. היא קשורה אליו.

רז : אנחנו לקראת סיום, את רוצה לספר לי איך היה לך הראיון.

א : וואו, האמת שאני מתרגשת ואני בטח אלך הביתה ואחשוב יאללה הייתי צריכה להגיד לו ככה וככה, אבל זאת אני מה אעשה? אבל ככה בגדול, אני צריכה להגיד לו תודה, לתמיר, באמת. לתוכנית המדהימה הזו אני כל כך שמחה.

רז אם היה משהו לשנות בתוכנית היית משנה?

א : לא

רז : אם היה משהו שהיית מוסיפה לתוכנית, מה זה היה?

א : משהו שהייתי מוסיפה לתוכנית?

רז : כן את יודעת, נקודות מסויימות של דברים מסויימים שאת אומרת וואללה פה הייתי שמה עוד דגש

א : לא יודעת מבחינתי התוכנית לא הייתי משנה בה ולא הייתי מוסיפה לה כלום. מבחינתי אני מאד מסופקת ולא הייתי חושבת שנתקלתי

במשהו ולא היה לי מענה. כל בעיה הייתי...

רז : מפנה לגורמים חיצוניים

א : כן. וגם אני רואה את הילדה שלי.. ממש, פשוט תענוג.

רז : איך את רואה הלאה? עברה שנה ולא יאשרו לו להמשיך עוד שנה.

א : וואו קשה לי לחשוב על זה. ת'אמת, התוכנית הזו נתנה לי.. יש לי את

הבסיס, יש לי את הידע ואת הכלים אהה... אני כן אדע להשתמש בזה.

אבל לפעמים קשה לך. אני יודעת מה הייתי מוסיפה, הייתי מוסיפה את

תמיר פעם אחת בגן אחרי התוכנית. (צוחקת)

רז : (צוחק) מוסיפה עוד שנים

א : ומבקשת מהמועצה להמשיך את התוכנית עד גיל 18

רז : אמרתם לילדה שנגמרת התוכנית?

א : כן היא בכתה ו' אמא למה אני לא אראה את תמיר? ולמה התוכנית

נגמרת? אני זוכרת שביום שתמיר הודיע לי שהתוכנית נגמרת כל כך

שמחתי ורצתי לגן לספר לה והיא סיפרה למחרת בגן שתמיר ממשיך

איתה עוד שנה. בביה"ס. מעבר לזה שאני חייבת להגיד לך שהגננות גם

לומדות ממנו. והוא גם מזמין ילדים לשחק איתם. הוא יושב עם ילדים.

הגננות עצמן מדברות עליו.. עוד משהו שעלה לי בראש.. תמיר בא אליה

לגן ונכון היא ילדה יחידה והיא מפונקת והכל ולפעמים היא לא יודעת

לחלוק ולפעמים לא רוצה לשתף, אז תמיר משחק עם הילדים משחק

ותוך כדי מלמד את אביגייל לשחק ביחד ושלחפסיד זה בסדר. משדרים

לה את הכי חכמה והכי מוצלחת אבל לפעמים את לא חייבת להצליח ואת

לא חייבת להיות ראשונה. זה גם משהו שתוך כדי מלמד אותה להפסיד

בכבוד

רז : חשוב :

א : נכון

רז : איך את רואה את המשמעות של העבודה מאביגייל, את זה שהוא

משתף עוד ילדים.

א : מאד מאד, אם פעם כשמישהו היה מנצח היא הייתה קמה וכועסת

ולא רוצה לשחק, היום היא כבר מבינה את זה. ואחרי שתמיר הסביר לי

מרגישה
שקיבלה כלים,
אבל עדיין לא
מוכנה להפרד
מההדרכה. עוד
לא מוכנה
לעצמאות אחרי
5 שנים. למה?

	<p>ישבתי איתה ביחד ושיחקנו וכן היא הבינה את זה שלהפסיד זה בסדר. או שהיא הייתה נעלבת מכל דבר ויושבת בפינה.. היום זה עבר לה. היום היא יושבת ומחכה לתמיר שיבוא, כל הילדים מסתכלים עליה בקנאה כי הוא בא אליה. למה רק לאביגייל יש מורה פרטי? וכולם אומרים לה בבקשה אביגייל, בבקשה תקחי אותי איתך ועם תמיר היום, תזמיני אותי.. ממש ככה. ממש מבקשים ממנה. אביגייל מחכה לו רק שיבוא</p> <p>רז : טוב שיש כזה דבר לילד</p> <p>א : האמת, שזו תוכנית כל כך מבורכת וכל כך מעצימה, אני פשוט שמחה. היום אני יודעת שזכינו להיות בתוכנית הזו, אם לא היינו בה... היום אני יודעת שעל כל דבר קטן שמנו דגש ומגיל קטן הקנינו לה את זה לשבת עם ספרים ומשחקים. עד היום אני יושבת איתה עם הכנה לכיתה א' עם חוברות ... כל כך הרבה דברים. ובאמת הידע שלה זה... אני באה אליה לגן והגננות... במפגש היא זאת הראשונה, תמיד יש לה את השאלות והתשובות הכי נכונות. היא זאת שמצביעה וישלה את הדבר הנכון. כאילו כל כך הרבה מחמאות וכל כך הרבה כמה שהיא ילדה חכמה וילדה שמשקיעים בה. ככה אומרים לי, ילדה מושקעת וחכמה.</p> <p>רז: בסדר, איך את מרגישה עם הראיון שלנו?</p> <p>א : עכשיו כבר יותר טוב, לאט לאט פחות מתרגשת</p> <p>רז : כן, בכאילו כבר</p> <p>א :. אני מקווה שעניתי כמו שצריך</p> <p>רז : אין נכון ולא נכון, ענית כמו שרצית.</p> <p>א : בהצלחה בהמשך ואמן שהרבה ילדים יבחרו בתוכנית הזו.</p> <p>רז : תודה רבה לך על הזמן שהקדשת.</p>
--	---

גיל 9 – 11 חדשים

בשלב זה יכול הילד להתגלגל, לשבת, ללכת על ארבע ולעמוד בעזרת אחיזה. הוא יכול לאחוז חפצים בעזרת אחיזה של שתי אצבעות ואגודל, משתמש באצבע המורה, מסוגל להחדיר את אצבעו לתוך סדקים וחורים, אומר אבא, אמא (גם אם לא מסוגל להבין את המשמעות), בוחן את קולו ע"י השמעת קול רם או חלש. יודע לצחוק במקומות הנכונים, מסב את ראשו למשמע שמו ולהושיט ידיים כדי שירצו אותו. מנופף ידו לשלום, מושיט רגל כשמלבישים לו גרב, מתחיל לזהות צעצועים (דובי, בובה וכד'), יכול להצביע על חפץ שרואה בספר.

גירוי ראייה:

לשחק בתן וקח, צעצועים לדוגמא.

להדגים לו הכנסה והוצאה של חפצים לכלי גדול ולעודד אותו לחזור על הפעולה.

כסו בכף היד מזון כלשהו ובדקו אם הוא מרים את כף ידכם כדי לקחת את המזון.

הראו לו שאתם מכניסים חפצים לסיר או קופסא, כסו אותם ובדקו האם הוא מרים את המכסה.

כשהוא זוחל, גלגלו לפניו כדור ועודדו אותו לגלג את הכדור בעצמו.

תנו לו להחזיק בידיו שניים או שלשה צעצועים קטנים.

למדו אותו את שמות אברי הגוף.

למדו אותו להכניס כף לספל.

למדו אותו להוציא חפץ מתוך ספל אח"כ למדו אותו להכניס את החפץ לספל.

עודדו אותו לקשקש בכלי כתיבה.

גירוי ראייה בשיגרה:

להניח לו לאכול בעזרת האצבעות.

לעזור לו למלא את הכפית במזון ולהניח לו להכניס אותה לפה.

גירוי השמיעה:

השמעת מוזיקה רצוי רגועה

עודדו אותנו להקיש על תוף

קרבו אל אזנו שעון ואמרו: תיק, תק, תיק, תק... .

למדו אותנו לבצע הוראות פשוטות: הבא את החולצה של אמא, הבא את האוטו, הבא את הספר וכו'

גירוי שמיעה בשיגרה:

דברו עם הילד באופן ברור תוך התייחסות אליו.

הסבו את תשומת ליבו לקולות בעלי חיים שונים: ציפורים כלבים, חתולים וכו'.

קולות של מטוסים חולפים.

קולות של כלי רכב שונים.

גירוי התחושה:

פזרו לפניו חפצים שונים קופסאות פלסטיק או מתכת (מתכת לא חדה), ניירות, בדים, צלוטייפ וכד'.

שחקו איתו בכדורים העשויים מחומרים שונים – גומי, ספוג ועור.

גירוי תחושה בשיגרה:

כשאתם בחוץ, הניחו למשש חפצים או חומרים שונים: חול, צמחים, אבנים וכד'.

עודדו אותנו לגעת ולמשש גופים שונים מכוניות – לגעת במתכת ובזכוכית, בברזים בממטרות וכד'.

למדו אותנו למחוא כפיים.

גירוי כללי:

כשאתם מטיילים איתנו, הסבו את תשומת ליבו לעולם הסובב – האדמה, השמיים, העננים העצמים השונים וכו'.

כשאתם בקניות העירו את תשומת ליבו למוצרים שונים – הקפידו לא להעמיס עליו.

הזמינו ילדים לשחק בביתכם, למרות שלא ישחק איתם, יהנה מחברתם.
ספרו לו סיפור המורכב מדמויות ברורות. – אמרו את שמותיהם (בשלב זה הילד
יתקשה להצביע על תמונה לבקשתנו).

תנועה:

עודדו את הילד להאחז בחפצים ולעמוד.
כאשר הילד יושב, הניחו במרחק קטן ממנו חפצים שיגרו אותנו, מצדדים שונים, כך
נעודד את התנועה ונפתח יציבות.
הניחו חפץ מאחורי גבו.

עודדו אותו לזחול לקראתכם, שמרו על מרחק קצר כדי לא ליצור תיסכול בקרב
הילד.

הושיטו לו את אצבעותיכם כך שיוכל להתרומם בעזרתכם.

חיקוי ודיבור:

הניפו את ידכם ואמרו לו שלום.
הריחו פרח ותנו לו גם להריח.
העמידו פנים שאתם שותים מכוס (פלסטיק) והגישו לו את הכוס.
הכניסו קוביות לקופסה ורשרשו, הגישו לו את הקופסה.
שחקו איתו בקוקו, עודדו אותו להסתיר את פניו.
תנו טלפון ולמדו אותו להקיש על המקשים.
נשקו אותו ובקשו שינשק אתכם, הדגישו את קול הנשיקה.
השמיעו קול שיעול והשיבו אם הוא מחקה אתכם.
טפחו עם היד על הפה תוך השמעת קולות, עודדו אותו לעשות כך.
הגישו לו חפצים ואמרו קח ובקשו שיתן.
הראו לו כיצד אתם סוגרים את כף היד ויוצרים אגרוף וכיצד אתם פותחים אותה
בחזרה.

חיקוי ודיבור בשיגרה:

הקפידו לומר דברים תוך כדי הדגמה והוראות הקשורות לסיטואציה, נלביש לך את
הסינר, נושיב אותך על הכיסא ואז אבא או אמא יתנו לך לאכול.

למשל כשאתם רוצים להלביש לו חולצה, אימרו לו להרים את היד, כשאתם רוצים שיאכל, קרבו אל פיו את הכף ואמרו לו פתח את הפה וכו'.

גם בשעת הרחצה הקפידו לספר את פעולותיכם.

חזרו אחרי הצלילים שהוא יודע להשמיע.

יחסים מרחביים:

הראו לו שאתם מחביאים חפץ מתחת לכרית בגד, בדקו אם הוא מגלה אותו.

הציגו בפניו חפץ כלשהו, החביאו את החפץ מאחורי גופכם ועודדו אותו למצוא אותו.

הניחו מולו שלוש יריעות בד הראו לו חפץ שאתם מניחים מתחת לאחת היריעות ובקשו ממנו למצוא אותו.

הרימו אותו למעלה והורידו אותו למעלה ומרו כל פעם למעלה, למטה.

הציגו בפניו חפץ כלשהו, הניחו אותו על מדרגה עודדו אותו להביא את החפץ.

הראו לו תמונה הפוכה, בדקו אם הוא מסובב את ראשו, סובבו את התמונה חזרה והקפידו לומר הפוך.

הלבישו טבעות על עמוד ובקשו ממנו להוציא את הטבעות.

הראו לו כיצד להשחיל טבעות לעמוד. הקפידו על עמוד דק וטבעת בעלת קוטר פנימי גדול.

בקשו ממנו להכניס מחרוזת לתוך סיר.

הכרת עצמו:

הציבו אותו מול מראה כדי שיכיר את עצמו.

הצביעו על חלקי פניו השונים געו בהם ואמרו את שמם.

חזרו על הפעולה והצביעו על פניכם.

הניחו אותו מול מראה כאשר הוא אוכל.

הניחו צמיד קטן על אזנו כדי שישלח את ידו אל הצמיד ויבחין בין הצדדים.

סיבה ותוצאה:

הראו לו כיצד ללחוץ על כפתור המשחק כדי שיפתח את המכסה שמעל.
הראו לו כיצד ללחוץ על כפתור פנס ולהדליק אור.
עודדו אותו ללחוץ על כפתור כלי נגינה כלשהו שישמיע צליל.
הראו לו כיצד לצלצל בפעמון מכני או פעמון חשמלי.
הראו לו כיצד למתוח קפיץ שיפעיל מכוננית או צעצוע כלשהו.
בנו מגדל קוביות ועודדו אותו להפיל את המגדל, הקפידו לומר "נפלי".
קשרו בסרט או חוט, חפץ כלשהו והדגימו בפניו כיצד החפץ מתקרב אליו כשהוא מושך אותו. עודדו אותו לחקות אתכם.
חזרו על אותה הפעולה רק שהפעם כסו את החפץ ותנו לילד את הסרט.

תכנית לגילאי 30 – 36 חדשים

מוטוריקה עדינה:

המשיכו להשחיל חרוזים, לאחר שהילד מסוגל להשחיל חרוזים למוט, השחילו חרוזים לשרוך.
המשיכו להשחיל טבעות למוט הגדילו בהדרגה את מס' הטבעות – הקפידו על סדר לפי הגודל.
הראו לו כיצד מקלפים בננה.
למדו אותו להסיר עטיפה מסוכרייה.
חוש מישוש- למדו את הילד את המושגים חם וקר. בקשו ממנו לעצום עיניים, הניחו לפניו כוס או בקבוק עם מים קרים ומים חמים, בקשו ממנו ע"י מגע בלבד לומר מה חם ומה קר.
תרגלו אחיזה נכונה של העיפרון.
הדביקו איתו מדבקות על נייר.
הדביקו איתו חתיכות נייר על דף (קולאז').
למדו אותו למזוג מים מקנקן לכוס – הסבירו לו במדוייק כיצד מבצעים את הפעולה (מומלץ להתחיל באמבטיה).
הדגימו לו כיצד לפתוח מגירה בעדינות ובשקט.
למדו אותו להסיר אבק מרהיטים בבית (דבר שיקנה לו גם מודעות להגיינה).

למדו אותו להעביר כיסא ממקום למקום בשקט (דבר שיקנה לו גם מודעות לשקט ולסביבה).
בקשו ממנו לעזור לכם לערוך את השולחן – הקפידו על סכין מימין לצלחת ומזלג או כף משמאל
(דבר שיקנה לו גם מודעות למנהגים חברתיים).

למדו אותו לצייר עיגול מרובע ומשולש.

עודדו אותו לצייר בעזרת צבעים ובידיים בצבעי מים.

ציירו לו ציור בעזרת נקודות בלבד ועודדו אותו לחבר בין הנקודות (ניתן גם לרכוש דפים בסיסיים
כאלו).

רכשו עבורו מספרים מתאימים ולמדו אותו לגזור.

הדריכו אותו כיצד לשרוך שרוכי נעליים.

לקראת גיל 3 , הוא יוכל כבר לרכוס רוכסן ולכפתר כפתור גדול.

מוטוריקה גסה:

תרגלו עמידה על רגל אחת

תרגלו עלייה במדרגות

למדו אותו ללכת על קו ישר

הרבו בשימוש במתקנים בגני שעשועים – סולמות, מנהרות, מגלשות ונדנדות.

רכשו עבורו בימבה ותלת אופן.

המשיכו לשחק בכדורים בגדלים שונים ביד וברגל.

למדו אותו להקפיץ כדור, לקלוע כדור לדלי או פח, שחקו איתו באולינג (העמידו בקבוקים והפילו אותם
בעזרת כדור).

למדו אותו ללכת ולקפוץ לפי קצב מוזיקה או תיפוף.

הכרת עצמו:

סייעו לו לצייר פרצוף – עיניים, אף ופה.

עמדו מולו, בצעו תנועות שונות ובקשו ממנו לחקות אתכם.

דמיון:

שחקו איתו בתאטרון בובות. רכשו בובות תאטרון הזהות לסיפורי ילדים כמו כיפה אדומה והציגו בפניו את הסיפור. (מומלץ לבנות תאטרון מקרטון ולכסות אותו בפיסת בד שתשמש כמסך.

התחפשו לדמויות שונות. פזרו לפניו בגדים ישנים או בדים ודמיינו דמויות שונות.

הכניסו חפץ מסויים (כדור, בקבוק, כוס וכד') לתוך שקית אטומה. בקשו מהילד לומר, בעזרת מישוש בלבד, מהו החפץ. בהמשך הכניסו מס' חפצים ובקשו ממנו לתת לכם אחד מהם.

בנו איתו בית (מארגז קרטון, כיסוי שולחן בסדין, מתיחת סדין ויצירת גג) הכניסו לבית משחקים כדי לתת תחושה של בית.

נסיעה ברכב – קחו חישוק עגול – דמוי הגה, הציבו שני כיסאות אחד ליד השני וצאו לנסיעה.

נסיעה ברכבת - הניחו כיסאות בטור והיפכו אותם לרכבת דמיונית (כדאי לקחת את הילד גם לנסיעה ברכבת).

ציור:

זמן:

להזכיר מושגים כמו אתמול, היום, מחר.

דברו איתו על סדר היום: בהחלה נלך לגן, אחר כך נחזור הבייתה ונאכל ארוחת צהריים ואחר כך נלך לישון.

בקשו ממנו לספר מה עשה בגן- שאלו שאלות ספציפיות: באילו משחקים שיחקת, איזה סיפור סיפרה הגננת, האם מישהו היה עצוב היום, האם מישהו שמח מאד היום וכו'.

חשיבה ופתרון בעיות:

גיזרו ריבועים קטנים, בינוניים וגדולים ובקשו ממנו להניח קטן על קטן, בינוני על בינוני וגדול על גדול. הראו לו שלשה חפצים קטן בינוני וגדול – מזלגות, כפיות כדורים וכד' ובקשו ממנו לתת לכם את אחד מהם לפי גודל.

עלו לחמישה חפצים בגדלים שונים ובקשו שיתן חפץ יותר גדול או יותר קטן – כוסות, חישוקים, בבושקה וכו'.

הרכיבו איתו בפזל – משלשה חלקים ומעלה

זכרון – שאלו אותו שאלות כמו – איפה החולצות שלך? איפה הנעליים שלך? שאלו שאלות על ארועים שהתקיימו אתמול וכו'.

שחקו איתו משחק זכרון, התחילו עם שני קלפים ועלו בהדרגה.

הניחו לפניו שתי תמונות או קלפים, בקשו ממנו לעצום עיניים, העלימו תמונה אחת, בקשו מהילד לפקוח עיניים ושאלו – איזו תמונה חסרה. עלו בהדרגה ל3 – 4 תמונות.

המשיכו לשחק בהכנסת צורות שונות לכלי.

למדו אותו להכניס כוס לתוך כוס לפי גודל.

למדו אותו לבנות מגדל מכוסות בעלות גודל שונה.

וודאו כי הוא מסוגל לשבץ את כל הצורות בתיבת הצורות.

למדו אותו לבנות מבנים מורכבים מלגו או קוביות אחרות.

הניחו לפניו שתי קופסאות ומס' מטבעות. בקשו ממנו להכניס שני מטבעות לכל קופסא.

המשיכו בפעילות הקודמת ועלו בהדרגה עד ל חמישה מטבעות לכל קופסא.

הניחו לפניו- חרוזים, מטבעות וכד', בקשו ממנו לתת לכם שני חרוזים, שלשה וכו' עד חמישה.

למדו אותו לספור עד עשר.

הראו לו כיצד לספור את אצבעותיו.

שאלו אותו בן כמה אתה ובקשו שיראה זאת עם האצבעות.

שירו איתו או השמיעו לו שירי מספרים.

עודדו אותו לספור חפצים שונים – בקניות ספרו ירקות שאתם מכניסים לשקית, קוביות במגדל, מטבעות, מדרגות – כשעולים וכשירדו וכו'.

גיזרו צורות מספרים מנייר לטש כדי שיוכל גם למשש את המספר (נצלו את הפעילות גם כדי ללמד חלק ומחוספס).

למדו אותו צבעים, נצלו הזדמנויות שונות ביומיום לשם כך.

הניחו לפני הילד שלשה ריבועים בצבעים שונים תנו לו ריבוע מצבע אחד ביד ובקשו ממנו להניח על הצבע הזהה.

הניחו לפניו שלשה צבעים שונים – דפים למשל, בקשו ממנו לתת לכם את צבע אחד מהם.

בחנו אותו בנושא צבעים, בהזדמנויות שונות במהלך היום.

הניחו לפניו שלוש תמונות זהות ואחת שונה, בקשו ממנו שיתן לכם את התמונה השונה.

הראו לו כוס מים מלאה וכוס חצי מלאה, שאלו אותו איפה יש יותר. נצלו הזדמנויות שונות כדי ללמד יותר ופחות.

מיון – למדו אותו למיין – נעליים לצד אחד וגרביים לצד שני, כפיות וחרוזים, מטבעות וקלפים וכו'.

המשך מיון – מיינו חפצים דומים כמו: לימונים ותפוזים, כפיות ומזלגות, עפרונות ועטים, חולצות שלי וחולצות של אבא.

מיינו לשלש קבוצות (לקראת גיל 3): מאכלים, מכוניות וציפורים.

שחקו איתו במשחק ביגו פרצופים. בשלב ראשון הראו לו כיצד מרכיבים פרצוף משלשה חלקים. אח"כ הראו לו תמונה והדגימו לו כיצד מרכיבים את התמונה משלשה חלקים.

שפה:

נצלו הזדמנויות בחיי היומיום והצמידו תארים או תכונות לגופים, לדוגמא: הכסא קטן, השולחן גדול, החולצה לבנה וכו'.

דברו איתו על תנועת גופים שונים: המכונית נוסעת מהר, החילזון זוחל לאט, האניה שטה על פני המים וכו'.

העירו את תשומת ליבו למילות היחס: מעל, מתחת, ליד, בתוך, לפני, אחרי וכו'.

שחקו איתו במשחק הפכים (משחק קופסא), נצלו הזדמנויות שונות ללמדו הפכים.

למדו אותו לנסח משפט שלילה. הצביעו לדוגמא על תפוח ושאלו אותו זו מכונית? תחילה ענו אתם לא זו לא מכונית, זה תפוח. בהמשך צפו ממנו להשיב בשלילה.

הסבו את תשומת ליבו לרבים בסיומת ים וסיומת ות.

למדו אותו להשתמש בוו החיבור.

ציינו בפניו בהזדמנויות שונות, מילים חדשות – השתדלו לחזור עליהן כדי לשנן אותן.

אל תאמרו " תן לאמא את הצלחת", אלא תן לי את הצלחת (שלב הביניים, פשוט מיותר).

כאשר ילד חוזר על אותה שאלה פעמים רבות כמו מהזה? או למה? המטרה היא משיכת תשומת לב או לשליטה במבוגר. לכן כדאי לענות בשאלה הראשונה והשנייה ולאחר מכן לומר: אתה יודע כבר את התשובה לשאלה ולהמשיך בעיסוקנו.

נספח 10

דוגמה למערך הדרכה להורים

תכנית לגילאי 30 – 36 חדשים

מס' 2

מוטוריקה עדינה:

המשיכו להשחיל חרוזים, לאחר שהילד מסוגל להשחיל חרוזים למוט, השחילו חרוזים לשרוך.
המשיכו להשחיל טבעות למוט הגדילו בהדרגה את מס' הטבעות – הקפידו על סדר לפי הגודל.
הראו לו כיצד מקלפים בננה.
למדו אותו להסיר עטיפה מסוכרייה.

מוטוריקה גסה:

תרגלו עמידה על רגל אחת
תרגלו עלייה במדרגות

הכרת עצמו:

סייעו לו לצייר פרצוף – עיניים, אף ופה.

דמיון:

שחקו איתו בתאטרון בובות. רכשו בובות תאטרון הזהות לסיפורי ילדים כמו כיפה אדומה והציגו בפניו את הסיפור. (מומלץ לבנות תאטרון מקרטון ולכסות אותו בפיסת בד שתשמש כמסך.

התחפשו לדמויות שונות. פזרו לפניו בגדים ישנים או בדים ודמיינו דמויות שונות.

הכניסו חפץ מסויים (כדור, בקבוק, כוס וכד') לתוך שקית אטומה. בקשו מהילד לומר, בעזרת מישוש בלבד, מהו החפץ.

ציור:

זמן:

להזכיר מושגים כמו אתמול, היום, מחר.

חשיבה ופתרון בעיות:

גיזרו ריבועים קטנים, בינוניים וגדולים ובקשו ממנו להניח קטן על קטן, בינוני על בינוני וגדול על גדול. הראו לו שלשה חפצים קטן בינוני וגדול – מזלגות, כפיות כדורים וכד' ובקשו ממנו לתת לכם את אחד מהם לפי גודל.

שפה:

נצלו הזדמנויות בחיי היומיום והצמידו תארים או תכונות לגופים. לדוגמא: הכסא קטן, השולחן גדול, החולצה לבנה וכו'.

דברו איתו על תנועת גופים שונים: המכונית נוסעת מהר, החילזון זוחל לאט, האניה שטה על פני המים וכו'.

תכנית לגילאי 4 – 5

מוטוריקה גסה

תאריך והערכה	תאריך והערכה	תאריך והערכה	תאריך והערכה	תאריך והערכה	תאריך והערכה	תאריך והערכה	תאריך והערכה	הפעילות
								תרגלו את הילד בהליכה כשספר מונח על ראשו.
								למדו את הילד לזחול זחילת גחון (הקפידו על יד ורגל ימין ושמאל לסרוגין)
								קפצו למרחק עם הילד סמו לו מה המרחק.

ביבליוגרפיה :

איילון, י. וצבר בן יהושע, נ. (2010). *גיתוח נתונים במחקר איכותני*, עמ' 359-382, הוצאת מופ"ת, אוניברסיטת בן גוריון בנגב

אלפרט, ב. (2001). *כתיבה במחקר איכותי*. בתוך: איילון, י. וצבר בן יהושע, נ. (2010). *גיתוח נתונים במחקר איכותני*, עמ' 359-382, הוצאת מופ"ת, אוניברסיטת בן גוריון בנגב.

המועצה הלאומית לשלום הילד. (2014). *ילדים בישראל, שנתון 2014*, מתוך: ילדים בגיל הרך https://bernardvanleer.org/app/uploads/2016/03/The-State-of-Young-Children-in-Israel-2015_hebrew.pdf תמונת מצב

קליין, פ. (1985). *ילד חכם יותר: הגמשה שיכלית בגיל הרך*, בהוצאת אוני' בר אילן

ריבקין, ד. (2009). *הערכת מרכזי ילדים-הורים: דוח מסכם*, מרכז אנגלברג לילדים ולנוער, משרד הרווחה והשרותים החברתיים.

שקדי, א. (2003). *מילים המנסות לגעת: מחקר איכותני- תיאוריה ויישום*, הוצאת רמות, אוניברסיטת תל אביב.

Ansari, A & Gershoff, E. (2015). Parent involvement in head start and children`s development: Indirect effects through parenting. *Jurnal of marriage and family*, Department of Human Development and Family Science, University of Texas

שקדי, א. (2003). *מילים המנסות לגעת: מחקר איכותני- תיאוריה ויישום*, עמ' 235

- Bernard, K., Dozier, M., Bick, J., & Carlson, E. (2012). Enhancing attachment organization among maltreated infants: Results from a randomized clinical trial. *Child Development, 83*, 623-636
- Bowlby, J. (1969). *Attachment. Attachment and loss: Vol. 1. Loss*. New York: Basic Books.
- Berlin, L. (2005). Interventions to enhance early attachments: The state of the field today. In: L. Berlin, Y. Ziv, L. Amaya-Jackson, & M. Greenberg (Eds.), *Enhancing early attachments: Theory, research, intervention, and policy* (pp. 3–33). New York, NY: Guilford.
- Bernard, K., Dozier, M., Bick, J., & Carlson, E. (2012). Enhancing attachment organization among maltreated infants: Results from a randomized clinical trial. *Child Development, 83*, 623-636
- Bransford, J. D., Brown, A. L., & Cocking, R. R. (1999). *How people learn: Brain, National Research Council Commission on Behavioral & Social Sciences & Education, Committee on Developments in the Science of Learning*. Washington, DC, US: National Academy Press
- Bretherton, I. (1997). Bowlby's legacy to developmental psychology. *Child psychiatry and human development, 28*, 33-43
- Bronfenbrenner, U. (1986). Ecology of the Family as a Context for Human Development: Research Perspectives, *Developmental Psychology, 22* (6), 723-742.

- Caron. E., Weston-Lee. P., Haggerty. D. & Dozier. M. (2016). Community implementation outcomes of Attachment and Biobehavioral Catch-up. *Child Abuse & Neglect*, 53, 128–137
- Chase-Lansdale, P. L. & Brooks-gunn, J. (2014). Two generation programs in the twenty first century. In: Ansari, A & Gershoff, E. (2015). Parent involvement in head start and children`s development: Indirect effects through parenting. *Journal of marriage and family*, Department of Human Development and Family Science, University of Texas.
- Crosnoe, R., Leventhal, T., Wirth, R. J., Pierce, K. M. & Pianta, R. C. (2010). Family socioeconomic status and consistent environmental stimulation in early childhood. In: Ansari, A & Gershoff, E. (2015). Parent involvement in head start and children`s development: Indirect effects through parenting. *Journal of marriage and family*, Department of Human Development and Family Science, University of Texas, p. 1
- DeGangi, G. & Poisson, S. (1991). Emotional and sensory processing problems: Treatment approaches for young children and their families. In: Ziv Y., Kaplan B. A., & Venza J. (2016). Practicing attachment in the real world: improving maternal insightfulness and dyadic emotional availability at an outpatient community mental health clinic, *Attachment & Human Development*, <http://dx.doi.org/10.1080/14616734.2015.1135972>, p. 4
- Egeland, B., Weinfield, N. S., Bosquet, M., & Chang, V. K. (2000). Remembering, repeating and working through: Lessons from attachment-based interventions. In: Ziv, Y., Kaplan,

- B. N. & Venza, J. (2016). Practicing attachment in the real world: improving maternal insightfulness and dyadic emotional availability at an outpatient community mental health clinic, *Attachment & Human Development*, p. 2
- Eisenberg, N., Fabes, R A., Murphy, B., Karbon, M., Maszk, P., Smith, M., O`Boyel,C., & Suh, K. (1994). The relations of emotionality and regulation to dispositional and situational empathy-related responding. *Journal of personality and Social Psychology*, 66 (4), 776-797
- Flavell, H. J. (2000). Development of children's knowledge about the mental world, *International Journal of Behavioral Development*, 24(1), 15-23
- Grinenberg, J., Kelly, K, & Slade, A., (2005), Maternal reflective functioning, mother–infant affective communication, and infant attachment: Exploring the link between mental states and observed caregiving behavior in the intergenerational transmission of attachment, *Attachment & Human Development*, 7(3), pp. 299 – 311
- Greenspan, S.I. (1981). Psychopathology and adaptation in infancy and early childhood: Principles of clinical diagnosis and preventive intervention. *Clinical Infant Reports* (1). In: Ziv Y., Kaplan B. A., & Venza J. (2016). Practicing attachment in the real world: improving maternal insightfulness and dyadic emotional availability at an outpatient community mental health clinic, *Attachment & Human Development*, <http://dx.doi.org/10.1080/14616734.2015.1135972>, p. 4
- Greenspan, S.I., & Lieberman, A. (1988). A clinical approach to attachment. In: Ziv Y., Kaplan B. A., & Venza J. (2016). Practicing attachment in the real world: improving maternal insightfulness and dyadic emotional availability at an outpatient

community mental health clinic, *Attachment & Human Development*,

<http://dx.doi.org/10.1080/14616734.2015.1135972>, p. 4

Hamre, B., Pianta, R., Hatfield, B. & Jamil, F. (2013). Evidence for general and domain-specific elements of Teacher-Child interactions: Associations with pre-school childrens development, *Child development*, 85 (3), 1257-1274

Huberman, A. M., & Miles, M. B. (1994). Data management and analysis methods. In: שקדי, א. (2003). *מיליםהמנסותלגעת: מחקראיכותני- תיאוריהוויישום*, עמ' 232

Howes, C., Phillipsen, L. & Peisner-Feinberg, C. (2000). The concictency and predictability of teacher-child relationships during the transition to kindergarten. In: קלייפ. ש. ויבלוין. ב., (2008), ממחקרלעשייהבחינוךלגילהרך, עמ' 91

Jorgensen, D. L. (1989). *Participant observation: a methodology fo human studies*. In: שקדי, א. (2003). *מיליםהמנסותלגעת: מחקראיכותני- תיאוריהוויישום*, עמ' 28

Jovechelovich, S., & Bauer, M. W. (2000). Nerrative interviewing, In: שקדי, א. (2003). *מיליםהמנסותלגעת: מחקראיכותני- תיאוריהוויישום*, עמ' 77

Klein, P. S. & Alony, S. (1993). Immediate and sustained effects of maternal mediation behaviors in infancy, *Jurnal of early Intervention*,71(2), 177-193

Kirk, J., & Miler, M. L. (1986). *Reliability and credibility in qualitative research*, In: שקדי, א. (2003). *מיליםהמנסותלגעת: מחקראיכותני- תיאוריהוויישום*, עמ' 230 -229

Lincoln, Y. S., & Guba, E. G. (1985). *Naturalistic inquiry*, In: שקדי, א. (2003). *מיליםהמנסותלגעת: מחקראיכותני- תיאוריהוויישום*, עמ' 235 ,229

- Lieberman, A. L. & Van-Horn, P. (2008). *Psychotherapy with Infants and Young Children: Repairing the Effects of Stress and Trauma on Early Attachment*. The Guilford Press: New York
- Marvin R., Cooper G., Hoffman K., & Powell B., (2002), The Circle of Security project: Attachment-based intervention with caregiver-pre-school dyads, *Attachment & human development*, 4, 107-124
- Nonaka, i. & Takeuchi, H. (1995). the Knowledge-Creating Company. In: ברק, י. וגדרון, א. (2009). שיתוף חינוכי פעיל : סיפור של הכשרת מורים, מכון מופ"ת המכללה לחינוך על שם קיי, עמ' 48-49
- Oppenheim, D., & Koren-Karie, N. (2013). The insightfulness assessment: measuring the internal processes underlying maternal sensitivity. *Attachment and Human Development*.
- Ramey, C., & Ramey, S.L. (1998). Early intervention and early experience. *American Psychologist*, 53, 109-120.
- Pianta, R., C. (1999). Enhancing relationships between children and teachers. In: קליין, ש. ויבלון, ב. (2008), ממחקר לעשייה בחינוך לגיל הרך, עמ' 91
- Pianta, R. C., Hamre, B., & Stuhlman, M. (2003). Relationships between teachers and children. In: קליין, ש. ויבלון, ב. (2008), ממחקר לעשייה בחינוך לגיל הרך, עמ' 67
- Paulsell, D., Boller, K., Halgren, K. & Esposito, A. M. (2010). Assessing Home Visit Quality: Dosage, Content and relationships, *zero to three*, 16-21

- Riessman, C. K. (1993). *Narrative analysis*, In: שקדי, א. (2003). *מיליםהמנסותלגעת* : מחקראיכותני- תיאוריהווייטום, עמ' 233
- Schofield, J. W. (1989). Increasing the generalizability of qualitative research, In: שקדי, א. (2003). *מיליםהמנסותלגעת* : מחקראיכותני- תיאוריהווייטום, עמ' 234
- Schweinhart, L. J., Montie, J., Xiang, Z., Barnett, W. S., Belfield, C. R., & Nores, M. (2005). *Lifetime effects: The High/Scope Perry Preschool study through age 40*, High/Scope press
- Seidel, J. & Kelle, U. (1995). Different functions of coding in the analysis of textual data. In: שקדי, א. (2003). *מיליםהמנסותלגעת* : מחקראיכותני- תיאוריהווייטום, עמ' 28
- Smith, L. B. & Thelen, E. (2003). Development as a dynamic system, *Trends in cognitive sciences*, 7(8), 343-348
- Sparadley, J. P. (1979). *The Ethnographic Interview*, In: שקדי, א. (2003). *מיליםהמנסותלגעת* : מחקראיכותני- תיאוריהווייטום, עמ' 71
- Straus, A., & Corbin, J. (1990). *Basics of qualitative research: grounded theory procedures and techniques*. In: דושניק, ל. (2011). ניתוחנתוניםבמחקרהאיכותני : הצעהלארבעהעקרונותמנחים. *שבילימחקר*, 17, 137-142
- Sylva, K., Melhuish, E., Sammons, P., Siraj-Blatchford, i., Taggart, B. & Iliot, K. (2003). *The effective provision of pre-school education (EPPE) project: Findings from the pre-school period*. London: University of London
- Vygotsky, L. S. (1978a). *Mind in society: The development of higher mental processes*. In: קליין, פ. ש., ויבלון, ב. י. (2008). ממחקר לעשייה בחינוך בגיל הרך, עמ' 97

Yin, R. K. (1981). The case study crisis: Some answers, In: .(2003) א. שקדי, In:

מילים המנסות לגעת: מחקראיכותני- תיאוריהווייטום, עמ' 233

Zigler, E. & Muenchow, S. (1992). The Inside Story of America's Most Successful

Educational Experiment. In: Ansari, A & Gershoff, E. (2015). Parent

involvement in head start and children`s development: Indirect effects

through parenting. *Jurnal of marriage and family*, Department of Human

Development and Family Science, University of Texas

Ziv Y. (2005). Attachment Based Interventions Programs: Implications for Attachment

Theory and Research, In Berlin L., Ziv Y., Amaya-Jackson L. & Greenberg M.,

(Eds.) *Enhancing early attachments: Theory, research, intervention, and policy*

(pp. 61-78). New York: Guilford Press.

Ziv Y., Kaplan B. A., & Venza J. (2016). Practicing attachment in the real world:

improving maternal insightfulness and dyadic emotional availability at an

outpatient community mental health clinic, *Attachment & Human*

Development, <http://dx.doi.org/10.1080/14616734.2015.1135972>